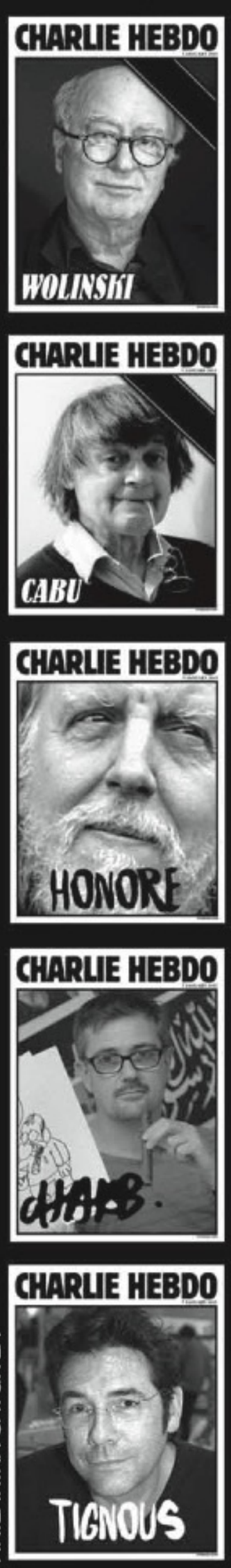
CHARLIE HEBDO

2015/03 | 7 TL. (KDV Dahil) K.K.T.C.: 8 TL.

Le Mardi

ÖZEL SAYI

Nous sommes tous CHARLIE

ANILARINA SAYGIYLA

İSLAM VE PEYGAMBER DÜŞMANI İLAN EDİLEREK KATLEDİLEN BARIŞ VE ÖZGÜRLÜK AŞIĞI, FİLOZOF ÇİZER WOLINSKI ABİMİZ USTAMIZ EYÜP SULTAN CAMİSİNDE HUŞU İÇİNDE ÇİZİMDEYKEN...

ISSN 1304-1029-0-4

Hones

JE SUIS CARICATURIST

Le Man

Cilalı cahiliye çağı ve MİZAHÇILAR!

Mehmet Çağçağ

Dünyamız korkunç bir hızla katılaşıyor, süratle esnekliğini yitiriyor.

"Komik katılıktır, gülme ise buna verilen cezadır" der **"Gülmek"** üzerine en çok kafa yoran düşünürlerden **Henri Bergson.**

Katılık normal bir durum değildir, katı bir evren ölü bir evrendir, katı bir kalp ölü bir kalptir, katı bir düşünce ölü bir düşüncedir. Oysa esneklik yaşamsaldır. Değişimdir, dönüşümdür, yeni koşullara, zamana uyumdur. Katılık ile barış tesis edilemez, savaşlar bitirilemez. Barışlar bile, tarafların katılaşmış olan yanları esnetmeleriyle mümkün hale gelebilir. Mizah katılığı hedefe koyup gülücüklerle esnetme işidir.

İnsana verilmiş ödüldür mizah. Gülmek canlılarda sadece insana verilmiş insanı diğer canlılardan en ayırd edici özelliktir. Güldürmekte insana özgü bir zeka ve yetenektir. Bir hayvana gülüyorsak bile güldüğümüz şey bize kendimize benzettiğimiz davranışlar hal ve hareketlerdir.

Normalleşme işidir mizah... İşi aslı özünde budur. Gündelik hayatın akışında yaratılan anormallikleri tespit edip, komik bir dille teşhir etmek. Kan dökmeden kahkaha sesleriyle hayatın bozulan akordunu yeniden tesis etme işidir.

Fi tarihinden beri tehlikedir mizah... Hristiyan skolastik dönemde, inancı korku ile yayan karanlık kilise ve gücünü korkularla inşa ettikleri hayatın yasaklardan alırlarken, en korkulan şeydir **"gülmek". Aristotalesin Poetikası** komedyadan, bahsettiği için **Gülün Adı** romanındaki **yasaklı kitaptır.** Yasaklanma sebebi: **"Gülmenin korkuyu öldürmesidir"**

Yergi ve yargıdır mizah... Güçlünün ve egemenin karşısında yargıç, zayıfın yanında avukattır. Mizahçının verdiği ceza idam değildir, kırbaç aşağılaması da değildir. Yalanın, yanlışın mizahi bir dille teşhiri sonucunda jüri üyesi olan kamu vicdanına attırdığı kahkaha sesleridir. Yanliş yapanı utanc içine düşürerek erdemli olmaya sevk etme becerisidir mizah.

Akıl ve ruh sağlığını koruyucu ilaçtır mizah... Aklın sınanması, zekanın bilenmesi,ruhun yıkaması bedenin gevşemesidir mizah. Hastalıklar oluşmadan engelleyen koruyucu hekimliktir mizah.

Erdemli olma çabasıdır mizah. Mizahçılar da en az dinler kadar, felsefe kadar, insanı saygın ve erdemli olmaya zorlar. İnanırlar ki erdemsiz insanlar mutlu bir çevre ve topluluk inşa edemezler. Aksine mutsuzluk kaynağı olur hayatı zorlaştırırlar.

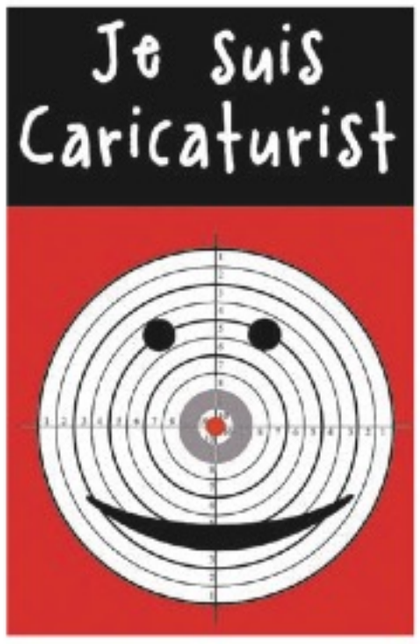
Mutluluğun yoludur mizah... En güzel yüz gülen yüzdür, ve insanın en yakışan ifadesidir ve bu güzel gülen yüzün kimyasıdır mizah.

Korku ruhu kemirir, sevgi ise onarır, gülmek ruhu arındırır, özgüveni yükseltip cesaret ve coşku vererek insanı yaratıcı ve mutlu kılma yoludur mizah..

Cesaret işidir mizah... Küçük güçler karşısında ince bir zeka, büyük güçler karşısında da cesaret gerektirir. O cesaret de ilahidir. Korku bilmez, korkutulmaya gelmez mizah.

Sorumluluktur mizah... Katılığa karşı savaştığını sanırken çok daha büyük bir katılaşmaya hizmet etmek işi de değildir mizah. Yaratılan infialler sonucu orantısız bir tehdit altında kalan mağduru da kollamak işidir mizah...

Bazen Charlie-Hebdo olup ölmektir mizah...

Wolinski, Cabu,Charb, Tignous Honore İşte bu nokta da **Fransız** kardeşlerimizin tavırlarına gelince...**Danimarka**' daki kardeşlerinin katılığa karşı katılık ile söylemine katılarak kutsal saydıkları ifade özgürlüğü için ses getirecek bir meydan okudular.

Onları anlamak için onların **Voltaire**'in çocukları olduğunu bilmek lazım. **Voltaire** der ki,**"Fikirlerine katılmıyorum, ama fikirlerini özgürce ifade edebilmen için canımı veririm."**

Onlar **Voltaire**' diler, bu uğurda Voltaire'i deneylediler, dünyanın gözü önünde canlarını verdiler, onlar da tanrının sevgili kullarıydılar.

Onlar bizim kardeşimizdiler.

Cilalı Cahiliye Çağının eseri olarak karanlık eller, farkında olmadan Fransaya, unutulmaz dört özgürlük savaşçısının heykelini diktiler.

İkinci babam **Oğuz Aral**'dan sonraki üçüncü babam ve ustam **Wolinski** ile son sonbetimde **Sarkozy** için **"mizah için başyapıt, Fransa'nın da başına gelebilecek en büyük felaket"** demişti. Şimdi ise artık **Le Pen** gibi **ırkçı faşist** ile **Fransa**'nın **Sarkozy**'i mumla arayacağı günlerin gelmekte olduğu gerçeği karşı karşıya bir **Fransa** var. **Le Pen** katılığını da iki ayda paçavraya çevirebilecek cesur yürek beş savaşçısını akılları donduran bir korkunç bir cinayetle kaybetmişken **Fransa**'nın durumu hayli zor... Avrupa'daki milyonlarca müslümanın durumu ise, daha da zor. Hiç şüphem yok ki gelmekte olan kötü günlerde, davalarını ve meselelerini anlamadıkları, kırgın ve öfkeli oldukları bu çizerlere en fazla azınlık müslümanların ihtiyaçları olacaktı...Yaşasalardı ırkçı **Le Pen**'in hayatı dar etmek müslüman azınlığa yine bu çizerler ölümüne siper olacaktı.

ÜSTAT SEVERDİ TARAMAYI!...
CHARLIE HEBDO
erhan

Onlar öldü, biz yaralıyız.
JE SUIS CHARLIE
TUNCAY AKGÜN

BAK HALA BİR DERS ÇIKARMA-MIŞLAR CHARLIE HEBDO DAN!.. ÇİZMEEEE ÇİZMEEEE!..
Güneri

BENİ VURAN

KATİLLER BİR DE KARTVİZİT DÜŞÜRMÜŞLER..
POLICE
DİNLER ARASI SAVAŞI BÜYÜTMEK İSTEYENLER BİRLİĞİ ÜYESİ

GÖREV TAMAM!.
KİM VERDİ GÖREVİ?.
SEN KİMSİN?
SALDIRI KAFALARI YETERİNCE KARIŞTIRDI DEMEKTİR..

L'anges de Charlie*
CHARLIE HEBDO
CHARLIE HEBDO
CHARLIE HEBDO
*Çarli'nin melekleri

CHARLIE HEBDO

AH! YAVRUMUZ KONUŞTU PİERRE.
JE SUIS CHARLIE.

GÜPEGÜNDÜZ PARİS'İN ORTA YERİNDE KORKUNÇ BİR KATLİAM YAŞANIYOR FRANSIZ POLİSİ UYUYOR MU?..
GEÇEN YIL GARE DU NORD'DA KATLEDİLEN PKK'LI KADINLARI MI DİYORSUN?..
POLICE
POLICE
POLICE
OH-HOO!

Charlie Hebdo'yla başlangıcından beri beraber olan çizgi ustası Willem eşsiz stiliyle Çarşamba saldırısıyla ilgili konuşuyor.

QUENTIN GIRARD

Çeviri: *Suna Genç, M. Rüzgar*
Photo: *Guillaume Binet* - Libération

'Bu akşam içmemek imkansız'

Çarşamba akşamı 21.30'a doğru Liberation ofisine geldi. Her zamanki hafif sersemliğiyle, saçları dağınık ve Bretagna'ya sürülmüş Hollandalı yüzüyle birlikte. 2013'te -Dünyanın en önemli çizgiroman ödüllerinden- Angulem Grand Prix'ini kazanan 74 yaşındaki Willem, önce Harakiri'de, Charlie Hebdo'da, Liberation'da çizmiştir. Ne olup bittiğini öğrendiğinde Paris istikametine giden bir trenin içindeydi. Şimdiden espri yapıyor; "Bu konferanslara gitmemek hayatımı kurtardı". Hala Liberation'da olan televizyon ekipleri ona saldırıyor. Konuşmaları 2 dakikadan fazla sürmüyor. Willem hiçbir zaman büyük bir geveze olmamıştır. Bu nedenle de yapabileceğimiz en iyi şeyin sakin bir köşeye çekilip bir şişe beyaz şarap içmek olduğuna karar verdik.

Trendeydin ve Charlie Hebdo'ya gidiyordun?

Gelecek hafta için çizgilerimi teslim etmek üzere ertesi gün gitmeliydim. Profesör Choron gitti gideli bu toplantılara gitmiyordum. Canımı sıkıyordu toplantılar.

Neden?

Choron'la herzaman eğlenceliydi. Giren çıkanın haddi hesabı yoktu. Oyuncular, gerzekler, Coluche, tuhaf kızlar, sakallı looser'lar, bir kadeh içmeye gelmiş polisler. Ondan sonra Philippe Val ile sonsuz monologlar başladı, ben de uyuya kalmaya başladım. O yüzden yandaki kahveye kaçardım. (Bir sessizlik... Konuşmamız boyunca buna benzer bir sürü sessizlik olacak. Sık sık Willem başını kaldırıyor, tavana bakıyor ve sonra bir kadeh daha içiyor.)

Kahve de fena değildir...

Evet, kahvelerde çok arkadaşım vardır.

İlk çizgin Harakiri içindi.

Fransa'da önce *L'Enragé (Kuduz)* için ondan sonra da Harakiri için, 1968'de. 2 sayfalık bir çizgi romandı. Konu yapışık doğan kızkardeşler, tabii ki memelerden yapışık.

Harakiri'nin ilk toplantılarında kimler vardı?

Cavanna, Choron, Wolinski, Cabu, Reiser. Artık hepsi öldü. Wolinski komikti, kadın düşkünüydü. Ama fazla içmezdi. Cavanna ve Reiser de öyle. Alkolikler bizdik; Choron ve ben. Fransızcam iyi değildi o yüzden içiyordum. En azından içmek bana diğerlerini daha iyi anlama ve kendimi daha iyi ifade etme hissi veriyordu.

Ve Cabu?

Cabu komikti, nazikti, televizyonda görebildiğiniz gibi. Gébé gibi adamlarla daha fazla iletişimim vardı. Aha bak, o da öldü. Diğerleri gibi. Ben bir dinozorum, Siné ile kalan tek kişiyim.

İş nazıl düzenleniyordu?

Cavanna konuşuyordu, tam olarak nasıl bir dergi çıkartmak istediğini biliyordu. İş ortaklarını seçer ve açık kart verirdi. Stillerini de geliştirmelerine olanak verirdi. Wolinski en başta *Mad* dergisinin çok etkisi altındaydı. Ama Cavanna sayesinde, şu anki tanıdığımız stilini geliştirdi. Reiser için aynı şey.

Ya sen?

Ne diyeceğimi bilemem. *Charlie Hebdo* ve *Hara-Kiri*'de her zaman daha fazlasını yapmak gerekirdi. Choron da her zaman bizi iterdi: "Haydi, haydi!" Zevk ötesiydi.

Belki de devir değiştiği için artık bu kadar zevkli değil?

Sanmıyorum. Fazla bir şey değişmedi. En başta da çizmek, *Hara-Kiri* yasaktı ve hala da öyle. Ama biz çizdik.

Ama en azından o zamanlar hayatlarınız tehlikede değildi.

Ona bakarsan evet, değişti. Ama hâlâ inanmak zor. 2011 molotofkokteyli olayından sonra bile ölümden korkmayı beceremiyorduk. (Charlie Hebdo'nun Ofisi 2011'de yakılmıştı) Bu akşam bile, inanmak zor.

Çizerler arasında bunun üzerine konuşuyor muydunuz?

Tehditlere alışmıştık. Bizi korumayla görevlenmiş polislerle birlikte alay ediyorduk. Beraber bir iki kadeh içmeye gidiyorduk. Charb bara gittiğinde onları da yanında getiriyordu. Bazen de onlardan da kaçıyordu, olayı geyiğe çeviriyordu. Sıkıcı bakanları korumaya benzemezdi bizi korumak. Onlar için de değişiklik olurdu. Yalnız işe gelince Charb diğerlerinden daha sertti. Çizgilerinden hiç gözükmez, ama iyi bir öğrenci gibi çok kareydi.

2011'den beri İslamistlerle (kökten dinci) ilgili daha sık mı çiziyordunuz?

Günlük olaylardı, mecburduk. Bugünki Charlie'de tesadüfen islamistlerin üzerine bir çizgim var. Charb'ınki gibi öylesineydi. Korkunç.

1992'de Charlie tekrar çıktığında ismi az daha Kalaşnikov olacaktı.

Les Editions Kalaşnikovs (Kalaşnikov Sayıları), evet. Ama olmadı. Matbaa ve dağıtımcılar korktular.

Charlie de her zaman savaş, ölüm ile bir oyun oynuyordunuz, absürdlüklerini göstermek için.

E çok önemli konular değil mi bunlar?

Öyle ama gece gündüz aklımda değil. Aslında umursamıyorum bile. Herifin teki gelip yüzüne bir kalaşnikof dayarsa yapabileceğin pek bir şey yok. Hayatımı yaşayabildiğim gibi yaşıyorum, eğlenmeye bakıyorum. Daha başka ne yapabilirim? Belki bu gerzeklerin baskısını çekmeden daha fazla eğlenmek, en önemlisi daha fazla çizmek, istediğimizi yayınlamak.

Şimdiden çizdin mi?

Hayır, yarın. Bugün çok yorgunum. Ama bu gündem, benim mesleğim. Kendim üzerine çizmeye pek yeteneğim olmasa da... Wolinski bu konuda yetenekliydi. Onun üzerine çizmeyi deneyeceğime, Cabu'nün üzerine, Charb'ın üzerine, Tignous'nun, Honoré'nin, hepsinin üzerine... 40 yıllık yoldaşlarımdı. Onların yerlerini doldurmak çok zor.

68 Mayısının son gerçek adamlarının öldüğünü söyleyebilir miyiz? Ve onlarla beraber her konunun üzerine sıçıp geçmenin ruhu da?

Ruhun öldüğü kesin. Üstelik sadece bedava sıçmazdık. Bedava sıçmak biraz zevksizdir. Ama her şeye izin vardı, eksiksiz bir özgürlük, yararlı bir asalet için.

Yine mümkün olacak mı?

Denemek lazım. Fransızca'da imkansız kelimesi yoktur! Charlie Hebdo'nun kellesini kestiler, devam etmek zor olacak, ama ben devam etmek istiyorum, bu sefer eskisinden daha fazla. (Uzun bir sessizlik) Evet... 2011 saldırısından sonra, Cavanna hemen telefonda "Tirajı ikiye katlayın!" demişti. Şimdi, herkes bize para yardımı teklif ediyor: Bayrou, Marine Le Pen (Bu onu güldürüyor.) Asıl şimdi her şeyi kaybettik dememeliyiz... Bu gerçekten de işimizi bitirir. Dünyayı kalaşnikoflu katillere bırakamayız.

O zaman ne demek gerekir?

Ne de olsa insanları güldürmek lazım. Siné hâlâ ölümün uçurumunda. Şimdiden mezar taşı yazısı hazır: "Ölmek mi? Geberirim daha iyi!"

Senin var mı?

Hayır, sadece küllerim bir köşede gömülsün, anonim kalmak isterim. Sonuna kadar da çizmek: yapmayı bildiğim tek şey bu.

Ben gülmek isterim, ama bu akşam zor ocak...

Hafif sıkıntılı, evet. Yarın sana bir şeyler bulacağım. Seni güldürecek bir resim bulmayı deneyeceğim, tamam mı? Yarının diğer günlerden bir farkı yok. Ben bir gazete adamıyım, gazete yayınlanmalı. Choron'dan bunu öğrendim.

Bir kadeh daha?

Reddedemem. Bu akşam içmemek imkânsız. Daha trende içmeye başladım. Sonunda garsona niye bu kadar içtiğimi açıkladım. "Valla mı?" Standart bir garson cevabıdır.

Aynı zamanda, bazen...

Ben de bu yüzden pek geveze değilim. İkide bir tepkimi öğrenmek için arıyorlar. S.ktir!

BİR GÜN DAHA

Yaz-Çiz: BAHADIR BOYSAL
bahadirboysal@mynet.com

Gözlerini açtığında hava yine bok gibiydi.. Yine de gülümsedi. Çünkü ne zaman, hangi saatte uyanacağına gene kendisi karar vermişti.. Ama gökyüzünün kendisinden daha yorgun olduğunu ilk defa farketti... şaşırdı.

HAH!HAA!..

Komik terliklerini giyerken aniden eski komik bi hatırası geldi aklına.

Yine mutfağa gitti, kahve yaptı... Kahvesiz uyanamayanlarla en çok kendisi dalga geçtiği halde.

Ama önce kedisinin yemeğini vermeliydi.

İşte şimdi bahçeyi izleyerek kahvesini kayıfle yudumlayabilirdi. Hava hakkaten kötü de olsa!

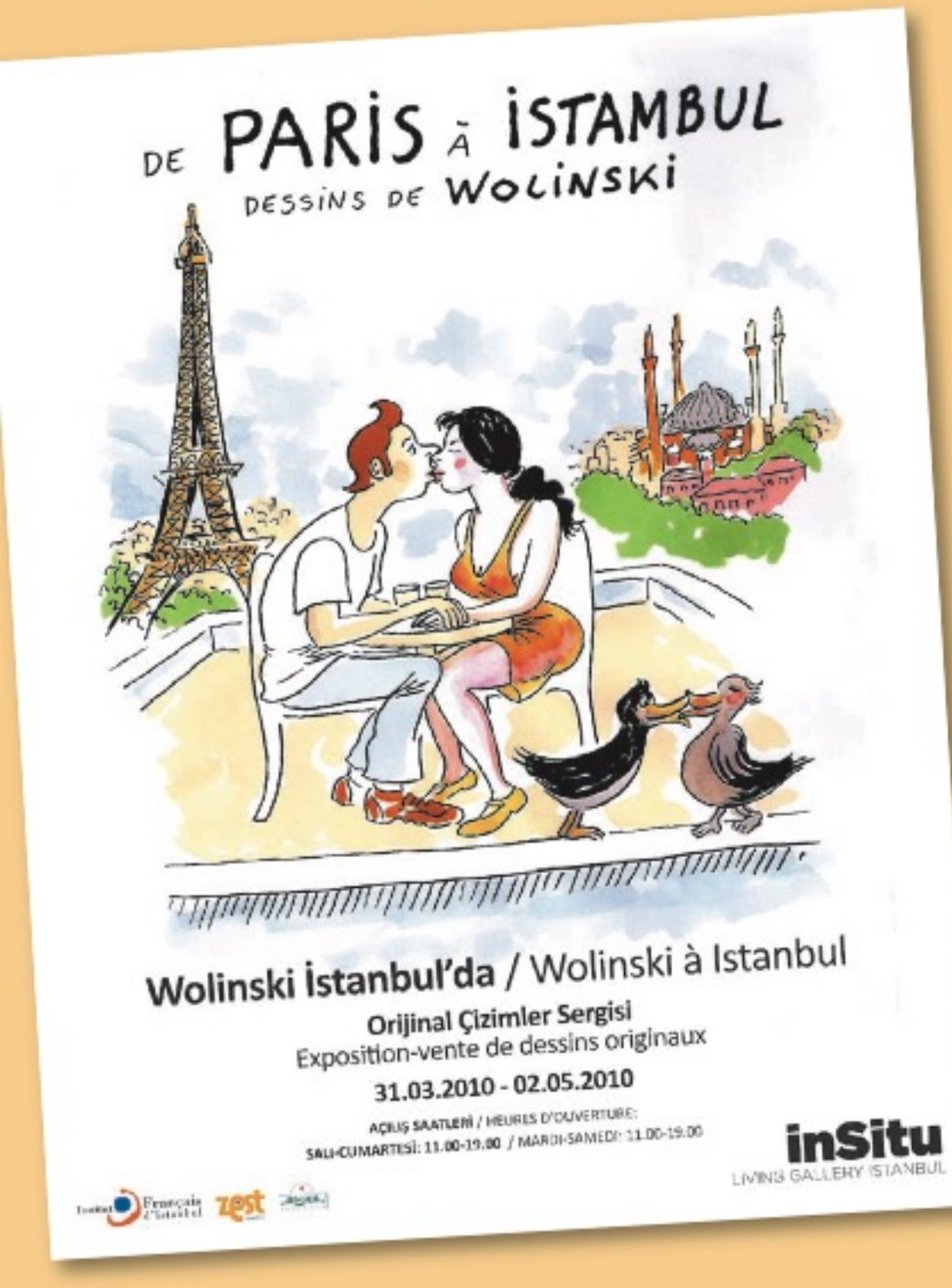
Biraz da birşeylere geç kalmış gibiydi sanki? Sigarayı söndürdü. Paltosunu giydi. Kahve yarım kaldı.

Kedisi her zamankinden biraz daha farklı, biraz daha tutulmuş gözlerle bakakaldı ardından. Çünkü Siyamlar, kaderi bilirlerdi. Çünkü benim de bir Siyam kedim vardı. Karikatüristlerin çoğu gibi. Hepimiz birbirimize benzerdik. Çoğumuz yalnızdık.. Ve gün gibi burdaydık.

GÜLE GÜLE WOLİNSKİ...

Wolinski İstanbul'da

Wolinski à Istanbul

Küba, Rusya, Meksika, Brezilya, Hindistan, Kamboçya, Türkiye... **Wolinski 50 küsür yıldır yalnızca gözleri, elleri, kalem ve not defterleriyle dünyayı geziyordu.** 2010 yılında İstanbul'da açtığı "Wolinski İstanbul'da / Orjinal Çizimler Sergisi" ile onun dünyaya bakışını, gözlemlerini ve sanatını daha yakından tanıma şansı bulmuştuk. Sergi için İstanbul'da bulunduğu süre içersinde not defterine çizdiği eskizler, **Wolinski'nin gözünden İstanbul'u anlatıyor bize...**

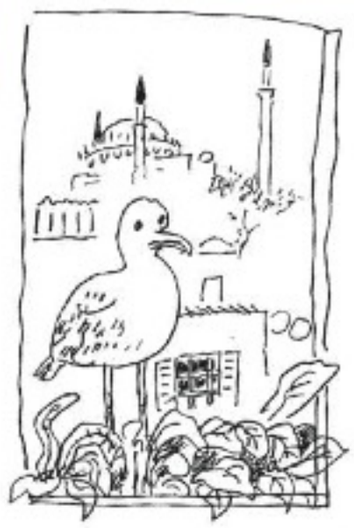
> "Kadınlar, tüm hakları olduğu gün tüm ayrıcalıklarını kaybedecektir."
>
> *Georges Wolinski*

2002 yılında LeMan dergisi Charlie Hebdo'yu İstanbul'a davet eder. Fransa'dan gelen yazar-çizer davetliler arasında Wolinski de var. İlk gençlik yıllarından beri ona hayranlık duyan LeMan çizerleri için bu harika bir sürpriz. Birlikte doyasıya eğlence ve derin bir muhabbetle harmanlanan kaynaşma. Paylaşacak çok şey var.

Lorsqu'en 2002 le magazine LeMan invite Charlie Hebdo à Istanbul, les dessinateurs du magazine turc ont la surprise extraordinaire de voir parmi eux Georges Wolinski qu'ils admirent depuis leur toute jeunesse.

Tophane'de ki nargile kahvesi sohbeti, hamam sefası, bir İstanbul klasiği dansözlü Kumkapı yemeği, Boğaz gezisi ve LeMan Kültür'de basın konferansı, Türk ve Fransız meslektaşlar arasındaki tartışmalar. Wolinski, Charlie Hebdo'da ki sayfasında sözü «Türkçe konuşmaya ihtiyaç duymuyorum, bütün mizahçıların dili aynı.» diye bağlıyor.

Le courant passe tout de suite entre les dessinateurs turcs et les dessinateurs français. Repas animés de grandes discussions, plaisirs du hamam, nargileh à Tophane, danseuses du ventre à Kumkapi, tour en bateau sur le Bosphore, et séances de travail à LeMan sont au programme de ce voyage. De l'amitié entre les artistes turcs et les artistes français, Wolinski écrira dans Charlie Hebdo: « Je ne me sens pas le besoin de parler turc. Les humoristes parlent tous le même langage. »

Üç yıl sonra 2005. Türkiye'deki çizer arkadaşları bu kez Paris Match dergisindeki sayfasına konuktur. Türkiye'nin AB'ye girmesi tartışmalarının yoğun zamanları. İstanbul'daki arkadaşlarım diye bahsettiği Tuncay, Çağçağ, Güneri, Ramize'yi ve LeMan'ı anlatıyor.

3 ans plus tard, en 2005, c'est au tour des dessinateurs turc d'être invités à Paris par le magazine Paris Match qui leur ouvre ses pages. C'est le thème de l'entrée de la Turquie en Europe qui domine. Wolinski retrouve alors ses amis dessinateurs Tuncay, Çağçağ, Güneri et Ramize.

Ve İstanbul'daki çizer arkadaşları için o yalnızca efsanevi bir çizer değil, aynı zamanda vefalı bir dost.

À Istanbul, Wolinski est considéré non seulement comme un dessinateur légendaire mais comme un ami fidèle.

“2002 yılınnda çıkan Wolinski'nin 'Kadın Hakları' adlı eserinin İnsan Hakları Beyannamesi'yle pek benzerlği yoktu. Wolinski, çizimlerinde çok farklı hakları betimliyordu. Arzuyu zevke tercih etme hakkı, hiç bir amacı savunmama hakkı, iyi bir sevgili olmama hakkı ve niceleri...”

SIKILHAN

ATİLLA ATALAY

- Sıkılhan, mizah bu değil yavrucuğum. Annen ben... Yapmamalısın, yapmamalısınız... Alo... İlla yapıcam diyosan mesaj kaygısız minik hınzırlıklar, tesbitler, o şekil şeyler yani... Bak neler oldu? Bu yaz bok vize verir Fransa bize. Neden oldu peki bütün bunlar? Mizah şey diil, o diil mizah. Aslında gerçek İslam da bu değil... Hiçbirisi bunlar değil yani... Alo... Sıkılhan?

- Ben değilim... Reşat ben, siz kimi aramıştınız teyze, ehehe...

- Bak hala... Harneyse Sıkılhan, derhal ofis kıyafeti giyip yanıma gelmen gerekiyor. Seni kariyer olarak CV'me ekliycem. Ceomuz Dünyalar Başkanı Bokhan Bey libaral muhafazakar işadamı bi insan ve anladığım kadarıyla "Kadının hakiki kariyeri çocuktur" açıklamasından etkilenmiş. Gel şöyle ofiste bi dolaş. Aktif, dinamik prezentabl, liberal, muhafazakar, "modern ama" filan... Gel dolaş işte... "Zamanlama manidar" çocuğum, 2015 maaş zamları açılanacak. Şu aralar burda görünmen bana puan olur... Gel, ofiste minik edepli şakalar yap, selfi filan çekin... Hadi çocuğum. Sana bonus olarak Ayped,pod,fon, pöç, filan ne arzu edersen alırım... Aloğ?

- Ben o değilim anne!

- Kimsin peki çocuğum sen? Bir nesin?

- Je suis Charlie

- Pardon, yanlış oldu...

- Alo Sıkılhan, Enes ben... Enes Binsatar... Oldu mu ya, oldu mu dostum? İki tane miki yüzünden Fransa'ya ihracat yapmağa uğraşan esnafın rızkıynan oynandı. Yanlış anlama her mikiye karşı değilim ben. İşinde gücünde efendi mikiler de vardır onları tenzih ediyorum. Misal Miki Maus, çok ekmeğini yedim kendisinin. Malezya'dan üzerinde miki maus resmi olan vinil terlikler getirip piyasaya verdim hakikatten büyük ekmek geldi ordan... Ama şimdi bu nedir ya?

- Bana ne çatıyosun, ben mikiler odası başkanı mıyım?

- Her "ticared edelim mi" dediğimde lüzumsuz espiri edip beni sarakaya alıyorsun ya, o bakımdan... Al işte yerli yersiz espiriler ettiniz bak ne oldu? Neyse iç bazara yönelelim. Çin'den cıblak kurşun galem getirip Merter'de üzerlerine "Not Afraid, Je suis Charlie" filan bastırıp piyasaya verelim. Gençler, talebeler felan kapışır şu ortamlarda. Üniversite kantinlerine, kampüs, düzeltiyorum, külliye kırtasiyyecilerine dağıtır bazarlarız. Ne diyosun ortakçı olur musun bu işe? "He" de derhal Çin'den cıblak kurşunkalem siparış edeyim... He ise bi miktar EFT yap ibanıma...

- Ben ticaredofobik bi insanım Enes...

- Bak haala mikilik peşinde yaaa. Sanki bunun sırası... İşiniz gücünüz bu zaten. Azcık inovasyon edeyim, inşaata emlaka yönelip rızıklanayım, küreselden payıma düşeni alayım, yok böyle şeyler... Varsa yoksa balta, alay, hiciv satir... Sonra da "Vay efendim ileri gidemiyoruz" Gidemezsin tabi. "He" demedin kaçırdın fırsatı...Yeri gelmişken sana bir kıssa nakledeyim: Bir kerresinde, kadim tüccar Ebu Huveyye ve beraberindekiler kına yüklü kırk deveden müteşekkil dev bir ticared kervanı ile Kurabiyye şehrine varmışlar. Tam develer boşaltılıyor, esnaf tezgahını kurup ticared etmeğe başlıyacak. Esnaftan bir zat Ebu Hüveyye'ye gelip diyor ki "Ya Hüveyye, hemen ticared edip elimizdeki malı yok bahasına satmayalım. İki gün sonra Kurabiyye şehrinde toplu nikah olacak, düğünlerde kına elzem bir ihtiyac haline gelecek, taleb artacak, o vakıt iki yerine beşe satar kârımızı ederiz... Alo.. Ordasın dey mi Sıkılhan?

- Vi. Mösyö Binsatar...

-. Ne diyordum: hikmet ve inovasyon sahibi olan büyük tüccar Ebu Hüveyye, aynı ticared kafilesinden Bin Zehheb adlı bu esnafın yaptığı kısa vadeli bazarlama istratejisini ayak üstü çek ediyor mantıklı buluyor. Ertesi gün esnafın off günü oluyor ticared edilmiyor. Gelgelelim, akşamleyin yarın birbirinden kız alıp verecek olan Kurabiyyeli iki sülale mal kavgası edip birbirlerine giriyor, etraf yanıp yıkılıyor, kan gövdeyi götürüyor. Tabii, ticared ne kelime, Ebu Huveyye ve beraberindekiler kaçıp canlarını zor kurtarıyorlar. Ticared heyyeti bir vahada soluklanırken Ebu Hüveyye arkadaşına şu tarihi lafını ediyor "Yaa Bin Zehheb, şimdi kınayı dön de gtüne yak" Kimse bilmez amma o laf burdan gelmektedir...Anladın mı kınalı kısayı..

- Evet kına fakat, amasız kına...

- Al işte busunuz olm siz...Akkıl fikkir mikilikte, kelime oyununda. Sen alay geçip çıkıntılık etmeye devam et, sıhıntı yok. Ama sonra ağlaşma "vay benim neye kara cipim yok, niyçün sultan dayiresinde oturmuyorum" deye... Öyle mikilikle olmaz bu işler... Hah bi de kapa insanın suratına. Senle müzakere edende kabahat, terbiyesiz, şuursuz, vizyonsuz pij!

Hain evlat ökkeş

CAN BARSLAN

ERDENER ABİ

FRANSIZ

CHARLIE HEBDO

Le Man

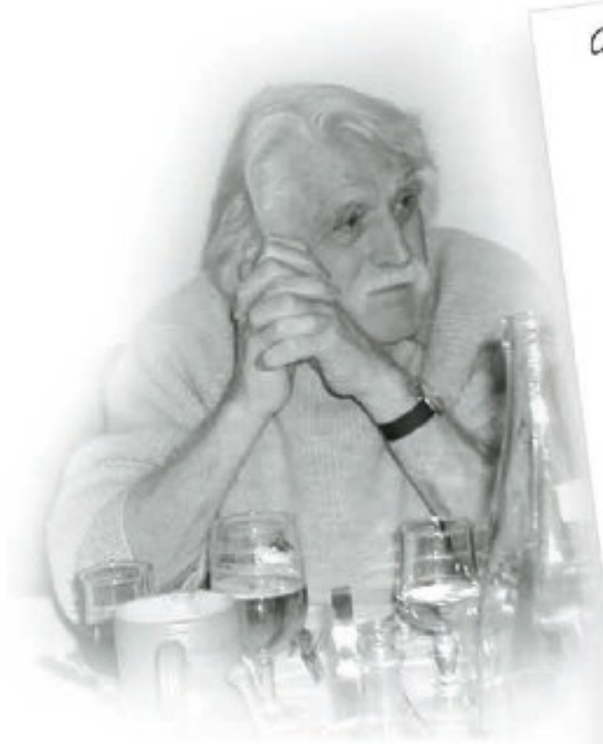
ÖZEL SAYI

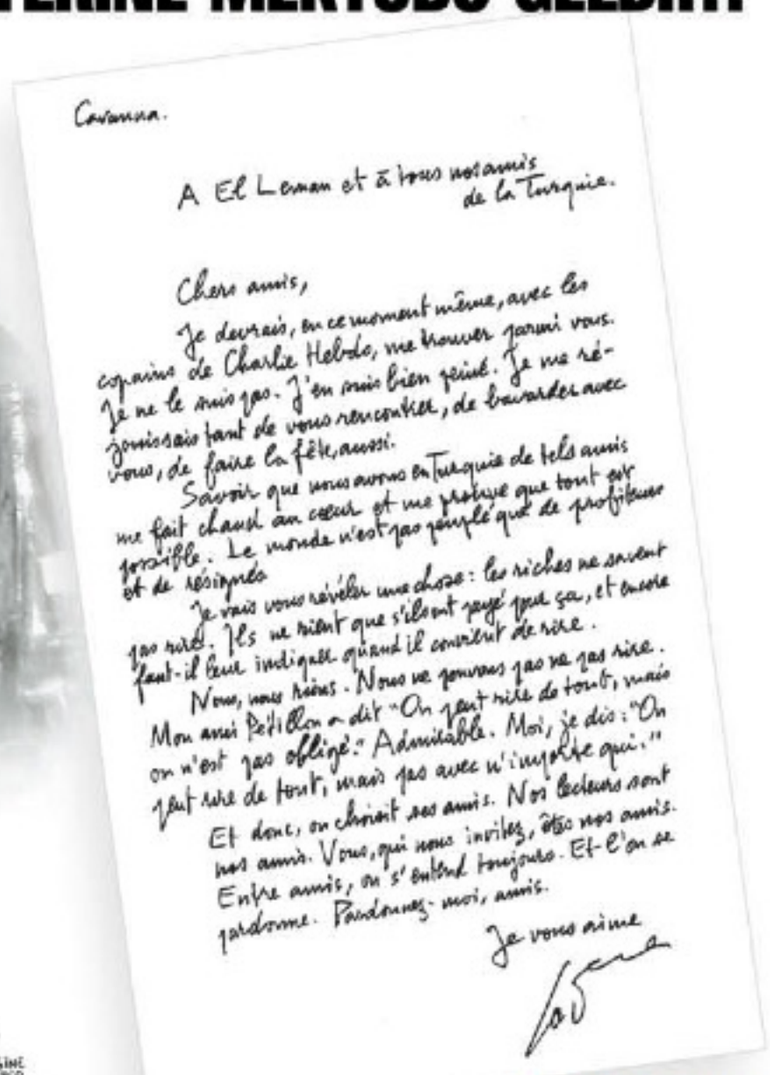

DİĞER DOSTLARLA BİRLİKTE MİSAFİRİMİZ OLARAK BEKLEDİĞİMİZ CHARLIE HEBDO'NUN KURUCUSU FRANSIZ MİZAHININ DUAYENİ 80'LİK DEV CAVANNA'NIN YERİNE MEKTUBU GELDİ...

Cavanna.

A El Leman et à tous nos amis de la Turquie.

Chers amis,

Je devrais, en ce moment même, avec les copains de Charlie Hebdo, me trouver parmi vous. Je ne le suis pas. J'en suis bien peiné. Je me réjouissais tant de vous rencontrer, de bavarder avec vous, de faire la fête, aussi.

Savoir que vous avez en Turquie de tels amis me fait chaud au cœur et me prouve que tout est possible. Le monde n'est pas peuplé que de profiteurs et de résignés.

Je vais vous révéler une chose : les riches ne savent pas rire. Ils ne font que s'esclaffer payé pour ça, et encore faut-il leur indiquer quand il convient de rire.

Nous, nous rions. Nous ne pouvons pas ne pas rire. Mon ami Pétillon a dit "On peut rire de tout, mais on n'est pas obligé." Admirable. Moi, je dis : "On peut rire de tout, mais pas avec n'importe qui."

Et donc, on choisit ses amis. Nos lecteurs sont nos amis. Vous, qui nous invitez, êtes nos amis. Entre amis, on s'entend toujours. Et c'est ça se pardonne. Pardonnez-moi, amis.

Je vous aime

Konuklarımız arasında beklediğimiz Cavanna, son anda bir manisi çıktığı için gelemedi... Üstad bize bir mektup kaleme almış... Öyle bir mektup ki kendisi gelmiş kadar oldu...

Leman'a ve Türkiye'deki tüm dostlarımıza
Sevgili Dostlar,

Şu anda Charlie Hebdo'lu arkadaşlarımla birlikte aranızda bulunmam gerekirdi. Ama değilim ve bundan büyük üzüntü duyuyorum. Sizinle buluşacağım, sohbet edeceğim ve birlikte eğleneceğimiz için o kadar seviniyordum ki.

Türkiye'de böyle dostlarımızın olduğunu bilmek kalbimi ısıtıyor ve herşeyin mümkün olabileceğini kanıtlıyor. Dünya sadece çıkarcılar ve boyun eğenlerle dolu değil.

Size bir şey açıklayacağım: Zenginler gülmesini bilmezler... Sadece para ödedikleri zaman gülüyorlar, öyle olduğunda da ne zaman gülmeleri gerektiğini onlara bildirmek gerekir.

Biz gülüyoruz. Gülmeden edemeyiz. Dostum Pétillon şöyle diyor:

- "Her konuda gülünebilir, ama mecbur değiliz." Mükemmel.

Ben şunu söylüyorum: "Herşeye gülebiliriz, ama herkesle değil."

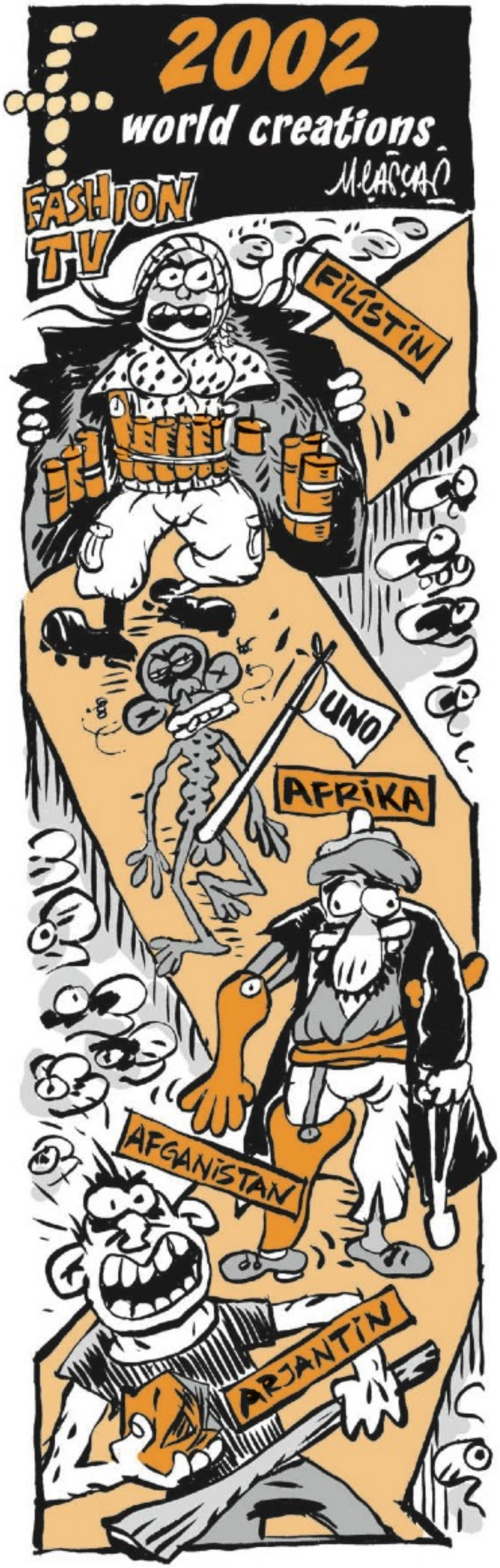
Dolayısıyla dostlar seçilir. Okurlarımız dostlarımızdırlar. Bizi davet eden sizler dostlarımızsınız.

Dost arasında her zaman anlayış vardır. Ve birbirimizi affederiz. Beni bağışlayın dostlar.

Sizi seviyorum..

Cavanna.

Biz de seni seviyoruz Cavanna...
LeMan

Wolinski İstanbul'da

Sol üst: Kızışmış şisko turist kızlarla dolu nargile kahvesinde günün 6. çayını içiyorum. Tuncay bize diyor ki; Sivil savaşa tanık olduk. 30.000 kişi, birçok arkadaş öldü, 80'li yıllarda 500 bin kişi hapisteydi!

Tuncay: Bugün ütopyada yaşamak gerekli.

Sağ üst: İstanbul'un en eski hamamı, saat 16-18 arası yalnız Leman'a ve bize tahsis edilmişti. Konuşma balonu: Merak etme Emmanuel, tellakların hepsi esşcinsel!

Sol alt: Philippe Val, etkilenerek otelimizin karşısındaki sivil trafik kahyasına 1 milyon TL (1 Euro) verdi.

Sağ alt: Balık restoranı Neyzen'de eğleniyoruz, biraz tembel olan göbek dansözünün memelerine milyonlar sıkıştırıyoruz. Oryantal müzik Adamo'dan, "Seni o kadar sevdim ki, sen niye beni sevmedin"

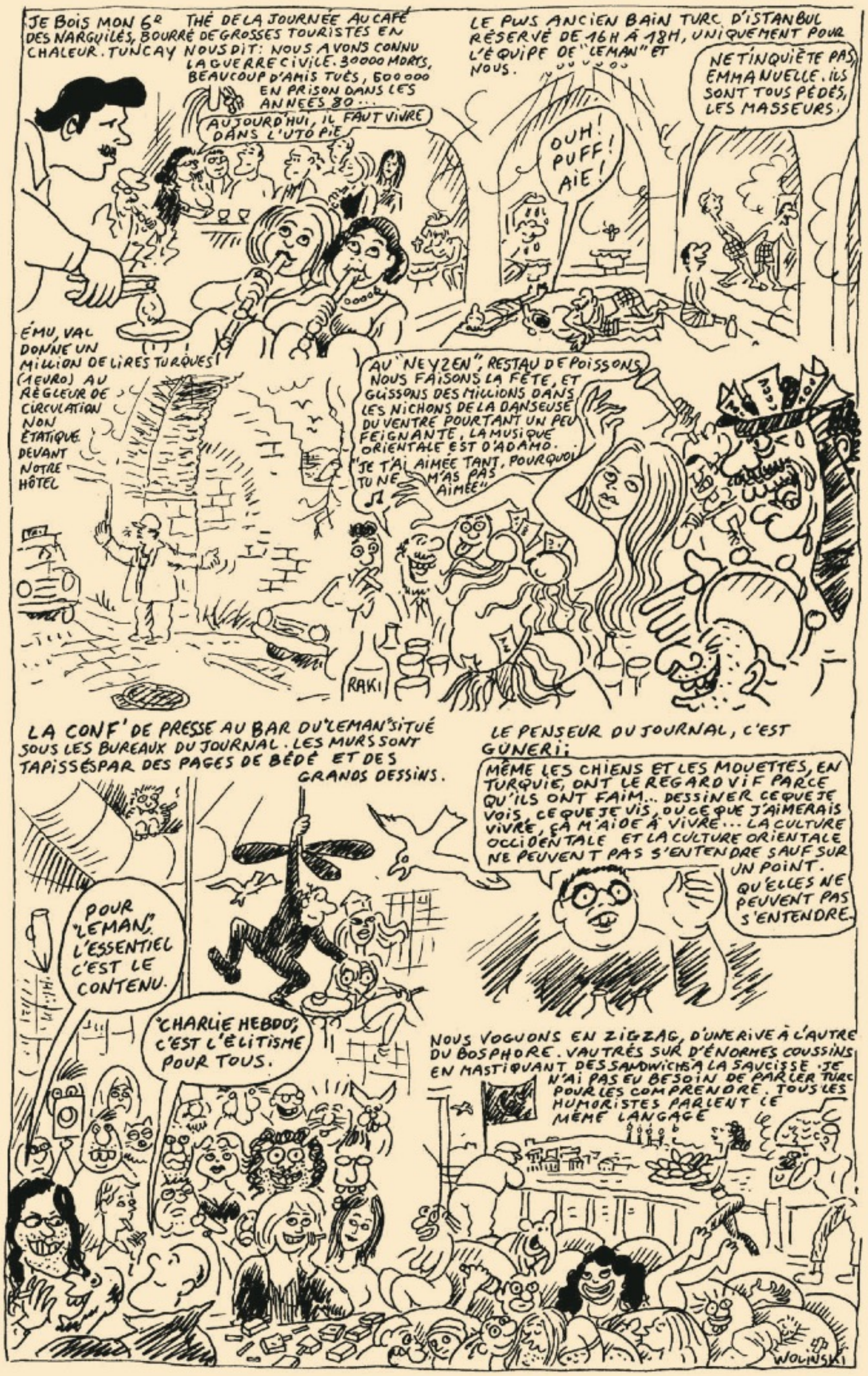
Sol: Basın konferansı, Leman binasında çalışma odaları/büroların altındaki barda. Duvarlar çizgi romanlar ve büyük desenlerle/ karikatürlerle dolu.

Tuncay: Leman için önemli olan içerik.

Philippe Val: Charlie, herkes için elitizm.

Sağ üst: Güneri, derginin düşünürü; Türkiye'de köpekler ve martılar dahi açlıktan dolayı çok canlı bakışlara sahiptirler. Gördüğümü, yaşadığımı, yaşamak istediğimi çiziyorum, bu benim yaşamımı kolaylaştırıyor. Batı kültürü ve doğu kültürü birbirlerini bir nokta dışında anlayamazlar, o da birbirlerini anlayamayacaklarıdır!

Sağ alt: Boğaz'da bir kıyıdan öbürüne zigzag yaparak geziyoruz. Geniş yastıklar üzerinde yayılmış ve sucuklu sandviçlerimizi yerken. Türkçe konuşmaya ihtiyaç duymuyorum; bütün mizahçılar aynı dili konuşuyor.

Le Man CHARLIE HEBDO'da

CHARLIE HEBDO'LU SONRA SICAĞI SIC

Charlie Hebdo Türk kardeşiyle tanıştı

PHILIPPE VAL

Dünyanın bütün Charlie'leri ellerini birleştirmek istese...

Uzun bir süreden beri bizi davet ediyorlardı. Paris'te yaşayan arkadaşları İlhan bize "Charlie'ye çok yakın bir dergi" diyordu. Yabancı meslektaşlarla evvelce birkaç temasımız olmuştu, İtalya'da, Polonya'da, Almanya'da, Hırvatistan'da, Rusya'da, Vietnam'da... Ama Türkiye'de hiç olmamıştı. Müslüman dininin çoğunlukta olduğu ve ordunun başlıca siyasi parti olduğu bir ülkede bir "Charlie Hebdo" yapmak kolay bir iş olmamalı... Tuhaf bir şekilde, temasa girdiğimiz bütün gazeteler arasında Leman, yola çıkış noktaları ve amaçları yönünden bize en yakın olan gazete.

Şekli/ biçimi farklı. İki kurucusundan biri olan Çağçağ şuna dikkat çekiyordu: Charlie'nin maketi Paris'e benziyor. Büyük caddeler, düzenli bir organizasyon, kalabalık adacıklar, tamamı ferah bir şekilde bembeyaz bir kağıt üzerinde yer alıyor... Leman'ın maketi İstanbul'a benziyor. Labirent, çıkmaz sokaklar, bir deniz koridorunun iki yakasındaki Doğu'dan ve Batı'dan, Yunanistan'dan ve Asya'dan, sürekli olarak tekrarlanan fikirlerin ve seslerin, etrafında yaşadığımız birkaç bin yıldan beri, Akdeniz tarafından yoğrulması ...

Gazetenin yerleşmiş olduğu mahalle, günümüz eğilimlerinin gazetecileri tarafından tasvir edilen yıkık Berlin'i andırıyor. "Bow-windows"lu dar bina tamamen Leman'a ait. İlk iki katı çok gidilen, gece geç saate kadar sohbet edilebilen bir kafe. Bir de derginin imal ettiği ürün ve kitapların satıldığı bir butik bulunuyor. Diğer katlarda bürolar var, Charlie'ninkilerden çok daha soğuk (süssüz) bürolar. Her saatte çalışılıyor. Fransa'da olduğu gibi Türkiye'de de haftalık dergi yapmak zor iş.

Buna rağmen bütün ekip üç gün boyunca bize karşı her türlü dikkat ve inceliği gösterdi. Bizi, uzun zamandan beri görmedikleri eski yakın dostlarını ağırlar gibi ağırladılar. Haklıydılar. Kendimizi hemen aile içinde bulduk. İtiraf ediyorum ki, daha önce tahmin ettiğim şeyi yeni keşfeder gibi yapmak zorunda kalacağımdan korkuyordum. Yanılmışım/yanlış. Bugünün dünyasını anlatmak için yapılan, söylenen, düşünülen, yaratılan, tereddüt edilen her şeyin en ileri noktasındalar.

Demokrasi olmayan, keyfiliğin her an çok çabuk ve çok güçlü bir şekilde vurabileceği bir ülkede mizah dergisi yapıldığı zaman eleştirinin ve alayın hedefleri basit. Boğa gibi oluyoruz. Aptallık ve barbarlık kırmızı bezi sallar sallamaz hop, boynuzlarımızı içine saplıyoruz. Leman bu tuzağa düşmüyor. Gazetenin diğer kurucusu olan Tuncay'la konuşurken, bizim için olduğu gibi onlar için de bugün düşmanı belirlemenin çok zor olduğunu fark ediyorum. İçimizde de yaşadığını fark ediyorum. Bu düşmanın kendisiyle ilgili tartışmayı çok iyi hazmettiğini ve fazla bir şey artık karşı gelmediğine göre artık adı kalmayan bir kapitalizm tarafından hazmedilmemek için çok çalışıp çok düşünmek gerektiğini biliyorlar. Varlığı hiçbir yerden dışlanmayan bir şeye isim vermek zordur. Tanrı mı? Pazar mı? Kendilerinin, gönüllü köleliğin uyuttuğu demokrasilerimizin en güçlü artçı korumaları oldukları gibi biliyorlar ki, özellikle Vivendi Universal, genel olarak da entertainment (popüler eğlence sektörü anlamına/ özellikle İngilizce vurgulama) diktatörün en güçlü artçı korumalarıdır.

Leman'da içerik ve biçim birbiriyle kesinlikle bağlantılı olmak zorunda. Leman çalışanları, yazar Vedat, Güneri ya da Ramize gibi çizerler, ne eski sözlerin, ne de eski şekillerin bugünün dünyasını oluşturan şiddeti, enerjiyi, güzelliği ve dehşeti artık anlatamayacağını biliyorlar. Çalışıyorlar. Cesurlar. Bazen hapse girme, sık sık dava edilme ve özellikle de futbol ve medyatik seviyesizliğin sersemleştirdiği bir toplumun kendilerini anlamamaları tehlikesiyle karşı karşıyalar. Sık sık Charlie Hebdo'nun, okurlarına yalnız olmadıklarını farkına varmalarını sağladığını düşünmüştüm. Bazı gazeteler ne kadar olduğumuzu saymamızı sağlayacak randevular gibidirler. Leman bizde o etkiyi bıraktı. Bazen biraz tecritte olduğumuzu düşünme eğiliminde oluyoruz, anti-marketing/piyasa karşıtı gazete yapmakta biraz yalnız olduğumuzu düşünüyoruz. Sunulanın, ya olduğu gibi kabul edilir ya da bırakılır, şeklinde olduğu bir gazete, genel uyumculuğun isteğine tamamen kayıtsız kalan bir gazete/dergi. Leman bizi rahatlattı. Bağımsızlık ve özgürlük hastalığı bulaşıcıdır. Onların yaratıcılık ve buluş takıntıları bizimkini besliyor ve cesaretlendiriyor. Bu hafta Wolinski'nin yayınladığı röportajında göreceğimiz gibi hayat seviyorlar, delirmeyi (janttan çıkmayı/zıvanadan çıkmayı) seviyorlar, ciddi konularda saçmalıyor, önemsiz şeyleri ciddiye alıyorlar, fikirleri bir shaker'in içinde sallayıp sonunda patlayıcı bir kokteyl mi, alacalı bulacalı renkli ışıklar mı, dans etmek için ritm mi veya kışa katlanmak için bir düşünce mi çıkacak diye bakıyorlar. Kısacası, onlar bizim doğal arkadaşlarımız. Onları size tanıtmaktan mutluluk duyuyoruz.

Eğer İstanbul'dan geçerseniz, onlara gidip bir bardak bir şey için. Sadece Sultanahmet Camii'ni, Aya Sofya'yı ve Topkapı'yı görmek, olayların/görebileceğiniz zenginliğin yarısını kaçırmak olur.

CHARLIE HEBDO
a rencontré sa petite sœur turque :
Le Man
Si tous les Charlie du monde voulaient se donner la main...
La dessinatrice Ramizé est la créatrice de la «Bad Girl»

TUNCAY AKGÜN

CHARLIE HEBDO'NUN ARDINDAN

Neden Charlie Hebdo'yla İstanbul'da buluştuk? Neden bu dergiyi birkaç sayı uzun uzun anlattık ve şimdi neden onların da adını taşıyan bir özel sayı yapıyoruz?

Öncesinde, birlikteyken ve sonrasında hissettiğimiz yoğunluğu okurlara geçirmek kolay bir iş gibi gözükmüyor. Bunun için uğraşmamız ve ısrarla altını çizmemiz ise inanın boşuna değil. Aynı yoğun hissetme biçiminin Charlie Hebdo'lu dostlarımıza olduğu gibi geçtiğini görmek ise inanılmaz keyif veriyor. Burada oldukları sürece, ne garip biz de aynı şeyi düşünmüştük. Philippe yazmış, gerçekten eski ve çok yakın dostlarımız hatta ailemizle bulunmuş gibi olduk. Ülkelerine yolcu ettikten sonra, dergilerinde Val'in, Wolinski'nin, Jul'un burayla ve bizle ilgili yazıp çizdikleri bu duygumuzu perçinledi. Cavanna'nın mektubu ise en yorgun ve bezgin anlarımızda bizi yeniden çalışmaya, tekrar kağıtlarla boğuşmaya çağıran enerji verici bir iksir gibi...

Bazı okurlarımızın aklına şöyle bir şey gelmesinden korkarım. Ülkemizde sıkça görülen batıya kendini onaylatma arzusu, gereksiz ve abartılmış bir batı hayranlığı, refleksi, ya da yine abartılmış bir batı kompleksine Leman da mı düşüyor? Bu gerçekten çevremizde, medyamızda, kültür alanlarımızda en sık görülen doğu-batı arasına sıkışmış Türkiye hastalığıdır. Sıkı okurlarımız daha iyi bilir ve hissederler. Hayır! Leman'la ilgili Amerika'da İngiltere, Yunanistan, Almanya, Avusturya, Fransa, Ortadoğu'da hatta Japonya'da, bu ülkelerin en önemli gazete, dergi ve televizyonlarında, 50'ye yakın haber makale, röportaj, program yayınlandı. Bunların hiçbirini okurlarımıza Leman'da duyurma ihtiyacı bile hissetmedik. Yalnızca tevazudan değil, bu hastalığın uzağından bile geçmemeye aşırı özen gösterdiğimiz için... fiunu da belirtmeliyim ki Charlie Hebdo kadar bizi iyi tarif eden ve hisseden olmadı...

Ayrıca dünyanın pek az ülkesinde buradaki sayı ve kalitede çizer-mizahçı bulunduğunun farkındayız. Kendimizin, yaptığımız işin, dergimizin farkında olduğumuz gibi.

Misafir ettiğimiz dostlarımız ve Charlie Hebdo önemli... Fransa gibi demokrasinin, kurumların en yerleşik olduğu, kültür kurumlarının gücü açısından ise dünyanın en seçkin ülkesinde yazıp çizmelerine karşın, değiştirdikleri, yıktıkları, yerlebir ettikleri, sersemlettikleri değerler, politikalar, politikacılar, oligarşiler saymakla bitmez. Bunların yerine yepyeni bir moral koymayı, tartışılmaz başarmış insanlar olarak da çok değerliler. Fransız politik gençlik hareketlerini, Fransız sinemasını, edebiyatını, görsel sanatlarını, estetiğini çok derinden etkilediklerini de biliyoruz. Bana hep Keith Haring, resim dilini Wolinski'den bulmuş gibi gelir. '68'lerden bu yana yorgun düşmüş olmamaları, dipdiri yollarına devam etmeleri, bizim için ne kadar moral verici.

Wolinski, çizer olarak Fransa'da en özgür zamanı yaşadığını söyledi. Eminim bu duruma kendisinin katkısının farkında.

Bizde ise onların anladığı anlamda demokrasi olmadığını elbette biliyorlar ve bunu vurgulamışlar. Ayrıca onlardan farklı olarak yakın tarihimizde iki örtülü iç savaşa tanık olduğumuzu, bu koşullarda mizah yaptığımızı kendilerine anlatmaya çalıştım. Bir de ülkemizde şaşaa düşkünü zenginlerimizin yanında, çok derin yaşanan yoksulluğu... Ve son yıllara damgasını vuran, özellikle medyada yükselen bayağılığı, banalliği... Philippe Val, Fransa'da ve tüm dünyada aynı durumun olduğunu belirtti ama tam olarak buradaki boyutu kavraması için bir süre Türkiye'de yaşamalı...

Wolinski, Fransa'da yaşamayı sevdiğini ve ülkesinde mutlu olduğunu söyledi. Tıpkı bizim burada yaşamaktan mutlu olduğumuz ve ülkemizi deliler gibi sevdiğimiz gibi...

Bildiğim kadarıyla Charlie Hebdo ve Leman gibi benzerlikleri olan ve halen yayınlanan özel aurası, duruşu, bağımsızlığı olan mizah dergisi sayısı dünyada bir elin parmaklarını geçmiyor. Altıncıyı saymakta zorlanırsınız. Aynı zamanda çok uzun bir yol arkadaşlığı, çok özel dostluklarla beslenen birkaç kuşak içiçe, birbirinden sürekli öğrenen neşeli-çileli çeteler... Böyle bir çizgide onyıllar boyunca direnmenin, ilerlemenin güçlüklerini aşmak için ancak belki de böyle mümkün olabileceği üzere...

Wolinski'ye Reiser'i sordum... 20 yıl kadar önce Gırgır'da ilk çalışmaya başladığım yıllarda, ikisini birlikte tanıdım. Elime sahaflardan geçirdiğim albümlerde, dergilerde... En çok etkilendiğim iki deli, savruk, zincirinden boşanmış çizgi adamı. Aralarında derin bir ilişki olduğunu hissettim hep. Beraber yürüdüklerini... Reiser, 10 yıl kadar önce öldü. Arkadaşlarının mezarında şenlik yaparak, onu toprağa verdiklerini okudum... Wolinski, "Onu düşünmediğim bir gün bir an yok" dedi... Gözlerinin buğuladığını gördüm... Haydi saklamayayım, gözyaşlarını da...

Hazreti İsa kabrinden kalkıp mesih olarak Leman'a gelse, medyanın ilgi göstermeyeceğini biliyordum ama yine de adet yerini bulsun diye, söyleşiyle karışık Charlie Hebdo'yla birlikte Leman Kültür'de son gün basın toplantısı düzenledik... TRT1 ve Açık Radyo gibi birkaç kurum dışında, beklendiği gibi gelen giden yoktu medyadan...

Daha sonra kendilerine Boğaz'ı göstermek için düzenlediğimiz tekne turunda Wolinski sordu: "Medya toplantısında beklediğiniz oldu mu?.." "Lazım değil ama adı konmamış ambargo var" dedim. "Yıllar önce bizim için de öyleydi" dedi, "Takma kafana..." Hiç takmam...

Gerçek ustamız Oğuz Aral'ı da davet etmek için aradım... Oğuz abi bizi hizaya getirmek için önce sert yapar... "Hastir" dedi... Sonra da "Onlardan öğreneceğiniz çok şey var" dedi... Rahatsızlığı nedeniyle katılamadı bize. Ona ne kadar çok şey borçluyuz.

Wolinski'ye, "Mizah sizin için nedir?" diye sordum... "Mizah yalnızlık ve korkudur" dedi... Wolinski'den mizahın şimdiye dek duyduğum en güzel tanımını öğrendim.

Artık vedalaşmak için Leman'a geliyorduk. Son aylarda kendisini yorgun hisseden en çalışkanımız ve hızlımız Çağçağ'la ben arkada, Wolinski önümüzde; İstiklal caddesinde yürüyorduk. Çağçağ'a, "Wolinski'ye bakar mısın" dedim. "68 yaşında, dünyanın tartışmasız en çok üretmiş çizeri... Hala en hızlı ve en çok üreten çizeri... Önünde 25 yıl var... 25 yılda daha neler yapılabilir düşünebiliyor musun?" Çağçağ, "Burası farklı, burada aklın önüne geçen birşey var" dedi...

Çağçağ son günlerde; Allah nazardan saklasın, eskisinden de çalışkan, hızlı...

Wolinski, "bütün çizerler kardeştir" demişti bize...

Tasavvufta komikçi adamlar için cennetle-cehennem arasında başka bir neşe cennet-cehennemi olduğu söylenir. Charlie Hebdo'cularla orada da buluşmak üzere...

U DOSTLARIMIZ ÜLKELERİNE VE DERGİLERİNİN BAŞINA DÖNDÜKTEN C AĞINA 3 SAYFA LEMAN İZLENİMLERİNİ YAYINLADILAR...

Voyage à Istanbul, à l'invitation du « Charlie » des Mille et Une Nuits...

LeMan **LE JOURNAL QUI EXCITE LA TURQUIE**

Entre « Charlie » et « Leman », **le jeu des 7 différences**

Vedat Özdemiroglu, écrivain, scénariste et journaliste, tient chaque semaine un édito intitulé « Entre les deux dessins, sept différences », dans lequel il compare deux personnages, deux événements, deux choses. Il nous a demandé les sept différences entre son journal et le nôtre.

1 Charlie et Leman sont des prénoms,

2 Charlie est à cinq minutes du Forum des Halles. Leman est dedans,

3 Charlie et Leman sont de hebdos sans pub.

4 Charlie et Leman comptent 16 pages.

5 À Charlie et Leman, il n'y a pas beaucoup de nanas.

6 Dans Charlie et Leman, il y a beaucoup de dessins.

7 Charlie et Leman sont des journaux satiriques de gauche.

L'Orient sans peine

LeMan **UNE ALTERNATIVE À L'ARMÉE ET À L'ISLAM**

Loukoums, alcool et rock'n'roll

DELPHINE JOURDAIN

Les mots de Leman passés dans le langage courant :

Kolay Doğu Kılavuzu

Jul

İslamcı bir belediye başkanı ve tekno çalan travesti kulüpleri varken, saraylar, istasyonlar, banliyöler, helal koyun gibi kanı akıtılan bir ekonomi, 13 milyonluk dev kente şansını denemeye gelen köylü seli, göçlerinde gecikmiş turnaların üzerinde uçtukları, boğazına kadar kirlenmiş yağlı Boğaziçi'nde vızır vızır gelip geçen kargo gemileri, depremler (gelmemize dört saat kala Richter olçeğinde 4.8'lik), deri çizmeli ve kaslarında piercingli kızlar, ayakkabı boyacıları ve **Bozkurtlar**'ın faşist örgütleri, en iyi rakı ve tatlılardan en tatlısı, tek bir şehirde tapılan 3 futbol ekibi, sağlam bir mafya ve olağanüstü (muhteşem - büyülü) romancılar varken, Leman'a ihtiyaç var. Mad'in yeğeni, Fluide Glacial'in komşusu, Charlie Hebdo'nun kan kardeşi Leman, üç neslin dikkatle takip ettigi bir adacık : Doğruyu söylemek gerekirse, ülkenin en çok okunan dergisi olduğu söyleniyor, hemen arkasından da bir çeşit "Bilim ve hayat" geliyor, (diğer yandan) her yerde meydana çıkan onlarca çizgi gazetelerinin /karikatür-mizah dergilerinin çok üstünde yüzen İslamcı comics'ler (mizah yayınları) bile var! Beklenmedik mi/ şaşırtıcı mı (geldi size de)? fiart (Tabii ki kaçınılmaz olarak/ normal). Ama özgürlüğün ve yaratıcılığın yine de doğal sınırları var: Herhalde bir gazete için Tanrı'ya veya (eşiti /eşdeğerde) ulusun Atası, Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret, intihar etmek olur. Kanunlar kati ve onlara uyuluyor... Anaokulu çocukları milli kahramanı selamlamak için saygı duruşunda dururken, nemli gözlü Anadolulu dedeler çoraplarını camilerin halılarında sürterken, Leman'ın insanları başka bir duaya veriyorlar kendilerini. Bu erkekler ve kadınlar (Fransa'yı kıskandıracak sayıda kadın çizer var) hayata tapıyorlar, hayatın zevklerine, üzüntülerine, geldiği gibi, geçtiği gibi. Onları okuyanlar bu gerçek hayatın azizlerini selamlasınlar.

Rakıyla grup portresi

Tuncay Akgün, tembel ve depresif bir 68'li tipi yarattı.Türk milleti için bir örnek.

Wolinski bana babamdan çok yardımcı oldu.

Hepinizin önünde onun elini öpmek istiyorum.

Mehmet Çağçağ

Güneri İçoğlu

Yarattığı İstanbul'da bir Fransız karakterini herkes tanıyor; Mösyö Jan Piyer!

Fatih çizer ve one man show yapıyor, gerçek bir deli, gerçek bir çingene

Ayrıca iki Kürt çizer de var.

Metüst, Fransız Sarayı'nda şampanyayla başladı, Kumkapı balık restoranında rakıyla bitirdi.

"Charlie" ile "LeMan" arasındaki 7 fark

Yazar, senarist ve gazeteci Vedat Özdemiroğlu her hafta, içinde iki kişinin, iki olayın, iki nesnenin arasında karşılaştırma yaptığı "İki resim arasındaki 7 fark " adında bir makale yazıyor. Kendi gazetesiyle bizim gazetemiz arasındaki 7 farkı istedi bizden.

1- Charlie ve Leman iki özel isim ama Charlie erkek ismi, Leman ise kız ismi.

2- Charlie, Forum des Halles'e beş dakika mesafede. Leman içinde, yani giyim mağazalarının, fast-foodların, ev, moda barların bulunduğu İstiklal Caddesi'ne iki metre uzaklıkta. Gazetede içki içilebiliyor, çünkü binanın ilk iki katı (bina 5 katlı) kafeye dönüştürülmüş. Yakında, Charlie'nin bodrum katında bir tekno kulübü mü?

3- Charlie ve Leman reklamsız dergilerdir. Charlie sadece okurları tarafından finanse ediliyor, oysa Leman'ın gelirlerinin küçük bir bölümü Leman Kültürler ve çizerlerinin ürünleriyle destekleniyor. Haklı bir dava için marketing.

4- Charlie ve Leman 16 sayfalık. Charlie'de iki renk ve sağlam bir kağıt kullanılıyor. Leman daha küçük, trigromi (bütün renkler) ve parlakları karartan yumuşak bir kağıt kullanıyor. Vedat Özdemiroğlu'na göre "Charlie Paris'e benziyor, her şey düzenli, kare. Leman İstanbul'a benziyor, karmakarışık."

5- Charlie'de ve Leman'da fazla kız yok. Charlie'de yazıyorlar, Leman'da çiziyorlar.

6- Charlie'de ve Leman'da çok çizgi var. Charlie'nin karikatürcüleri röportaja gidiyorlar. Leman'inkiler karakter yaratıp onların aracılığıyla tüketim toplumuyla alay ediyorlar (Biraz Cabu'nun ortalama Fransız karakteri esprisinde). Estetiği Simpson's lara, Edika'ya, Amerikan "comics" lerine ve Bidochon'lara yakın. Ama daha "trash". (trash=pis).

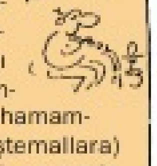
7- Charlie ve Leman sol eğilimli mizah gazeteleridir. Fransa'da neredeyse hiç sansür yok, Türkiye'de öyle değil. Kanunlar gazetecilere bayrağı, Türk ordusunu, Atatürk'ü eleştirmelerini yasaklıyor. Eğer Leman futbol hakkında hiç bir zaman kötü sözler etmiyorsa, maçları seyretmeye ve topa tekme atmaya bayıldıkları içindir.

DELPHINE JOURDAIN

Lokum, alkol ve rock'n'roll

Bir Fransız mizah gazetesi Istanbul'da Türk benzeriyle buluştuğu zaman ne oluyor ? Saçmalayıp alem yapılır. Leman'ın gazetecileri ve arkadaşları (oyuncu, politikaci, yazar) şahane ve şeytani bir program hazırlamışlar. Bütün seyahat boyunca, bardan restorana, rock diskotekten tekneye, midelerimiz, sidik torbalarımız ve ciğerlerimiz patlayana kadar yedik, içtik : çay, lokum, bira, nargile, kırmızı şarap, puro, ızgara balık, rakı, mangal... Bizim de eğlenmeyi bildiğimizi göstermek için masaya çıkmış oriyantal dansözle birlikte popolarımızı salladık. Bir de, kadın erkek kendimizi bizim icin kapatılmış bir hamamda bulduk. Kareli bezlere (peştemallara) zar zor sarınarak küçük bir saunada hep beraber terledik. Sonra erkekler sırtlarını tıknaz masajcılara (tellaklara) dövdürdüler, kadınlar ise hamamın kesecileri tarafından çıplak (anadan uryan) bir şekilde keselendiler, Leman'ın birkaç gazetecisinin/mizahçısının göz atışları/kaçamak bakışları altında. Seyahatin sonunda Wolinski'nin yorumu : " Onlar da bizim kadar alkolik ve seks düşkünü!"

LeMan DİLİNİN GÜNLÜK DİLDE KARŞILIKLARI

- Derin devlet
- Yurdum insanı
- Maganda
- Zonta
- Laleler

RAGIP DURAN

FIRLAMA, GICIK, SEVİMLİ BİR MUHALİF: CHARLIE HEBDO

Charlie Hebdo, 1960'da yayına başlayan Hara-Kiri'den devraldığı güldürü-muhalefet bayrağını kesintilerle de olsa 1969'dan bu yana her Çarşamba burçlara dikiyor. Neden Charlie? Nasıl bir Hebdo?

Mizah, hele iyisi, **zümrüd-ü anka**'dır. Her toprakta yetişmez, her gökte kanat çırpmaz. Emek ister, tarih ister, zeka ister, kültür ister. İncelik ve cesaret de gerektirir. Mizahı yapan da, muhattap olan da zengin olmalı. Rahat olmalı, hatta penisi testikülüne denk gelmeli. Ya da memeleri sert ve yuvarlak olmalı. İzbede ve rutubette mizah olmaz. Hazır Ol'da mizah olmaz. Hazır Ol'la mizah olur. Tabuda da gülmek yasak ya?

Charlie Hebdo'yu betimlemek için böyle bir öntemasa ihtiyaç duydum. Aslında uzun uzun gülmekle düşünmenin, eğlenmekle dalga geçmenin, uymakla asileşmenin, sert çıkmakla muhalifleşmenin denizlerine de açılmak gerek sonra ama?

Bir komik için en felaket an, karşısındaki insanın yaptığı espriye gülmeme anıdır. Ötekisi ya anlamaz, ya da anlar ama komik bulmaz. İkisi birbirinden vahim. Mayın tarlasında çayda çıra? **Le Monde**'un kurucusu **Hubert Beuve-Méry**'nin ünlü sözüdür: Her ülke layık olduğu gazeteyi çıkarır!. İşte Charlie Hebdo da bu yüzden **Tanganika**'da değil de **Fransa**'da çıkar. Sosyologlar, siyasal bilimciler, psikologlar, psikiatrlar, sosyal antropologlar, tarihçiler, medyologlar - üff ne takım!- araştırsın ama herhalde şarabın, peynirin, ukelalığın, bin tonluk hayatı, Terazileri Ayarlama Enstitüsünden damgalı ve tescilli basküle de ölçse hep 1 kilo 789 gram getiren kantarın memleketinde, sadece **Belçikalılar**'a, **İngilizler**'e, **Amerikalılar**'a hatta **Auvergne bölgesi** sakinlerine değil, siyasi iktidara da hoşça ama hançerle sataşmak her babayiğidin harcı değil.

Charlie Hebdo'yu şimdi iki kalemde ele alacağız. Önce işin Charlie kısmı, ardından da Hebdo (Hebdomadaire: Haftalık dergi) bölümü.

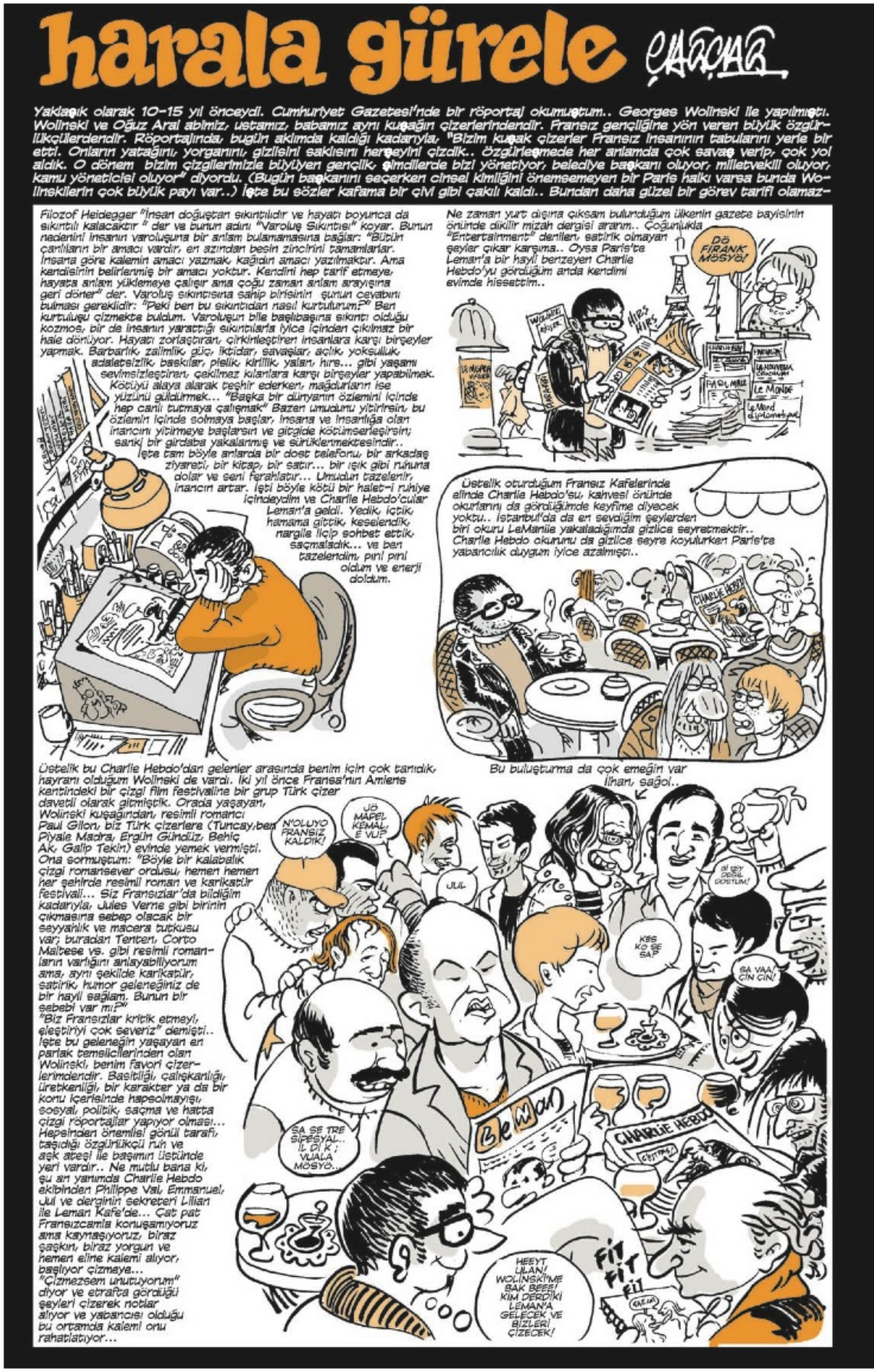
KİM BU KOCA BURUNLU ASKER?

General **Charles de Gaulle**, dünyada, **Brigitte Bardot**'dan sonra en çok tanınan Fransızdır. Asker ve sağcı (İkisi ayrı şeyler mi?) olmasının yanısıra pek otoriterdir ama biraz da komik bir kukla gibidir. Mesela bugün De Gaulle filmlerini seyretsek biraz da **Chaplin** havası. Ama aslında Charles bir ciddiyet anıtıdır. Köküne kadar Fransızdır hatta fazla Fransızdır, yani milliyetçidir, fransızca böylelerine "**franchouillard**" derler. İkinci Dünya Savaşı sırasında **Londra**'ya geçip, **BBC** radyosunda spikerlik yapmıştır. Resmi tarih, bu döneme "**Gaulle'ist Direniş**" adını verir. **Vietnam** ve **Cezayir** savaşlarında askeri ve siyasi sorumluluğu vardır. Zor dönemlerin zor lideri. De Gaulle tabi ki sıradan bir adam değil. Çok yönlü bir politikacı. Kimi zaman sağcı zaman zaman hafif solcu, ama hep milliyetçi, hep Fransız. Güçlü devlet zayıf yurttaş taraftarı. Yalnız pek popüler. Öteki tarafa göçedene kadar sağcısı hafif solcusu ne kadar politikacı varsa hepsi seçim nutuklarında De Gaulle'cü olduğunu haykırıyordu 80'lere kadar. fiimdilerde ruhuna **Ave Maria**! Ama mesela bizim, toprağı bol olsun, arslan yeleli **Leo Ferré**, 60'lara 70'lerde De Gaulle'den, "**Tantanacı General**" diye sözeder. Sonra da "**Bir akşam boş vaktin olursa uğra/Sana Fransa tarihini öğreteyim**" der. General De Gaulle'ün hayranlarından biri de eski anarşist/yeni yeşil reformcu **Daniel Cohn-Bendit**'tir. "**Kendisini çok severim. O olmasaydı 68 Mayıs'ı olmazdı**" demiştir Kızıl Dany iken.

Mağrur ve kasıntı ayrıca da megalomandı. Zevcesi bir gün bilmeden banyonun kapısını açtığında içeride koca burunlu Generali, tabi ki Adem Baba giysileriyle duşun altında gördü ve "**Aman Allahım!**" nidasını fırlattı. Duşa girmeye hazırlanan kocası ise son derece sakindi: **Hanım, evde bana sadece Charles diye hitap edebilirsin!**

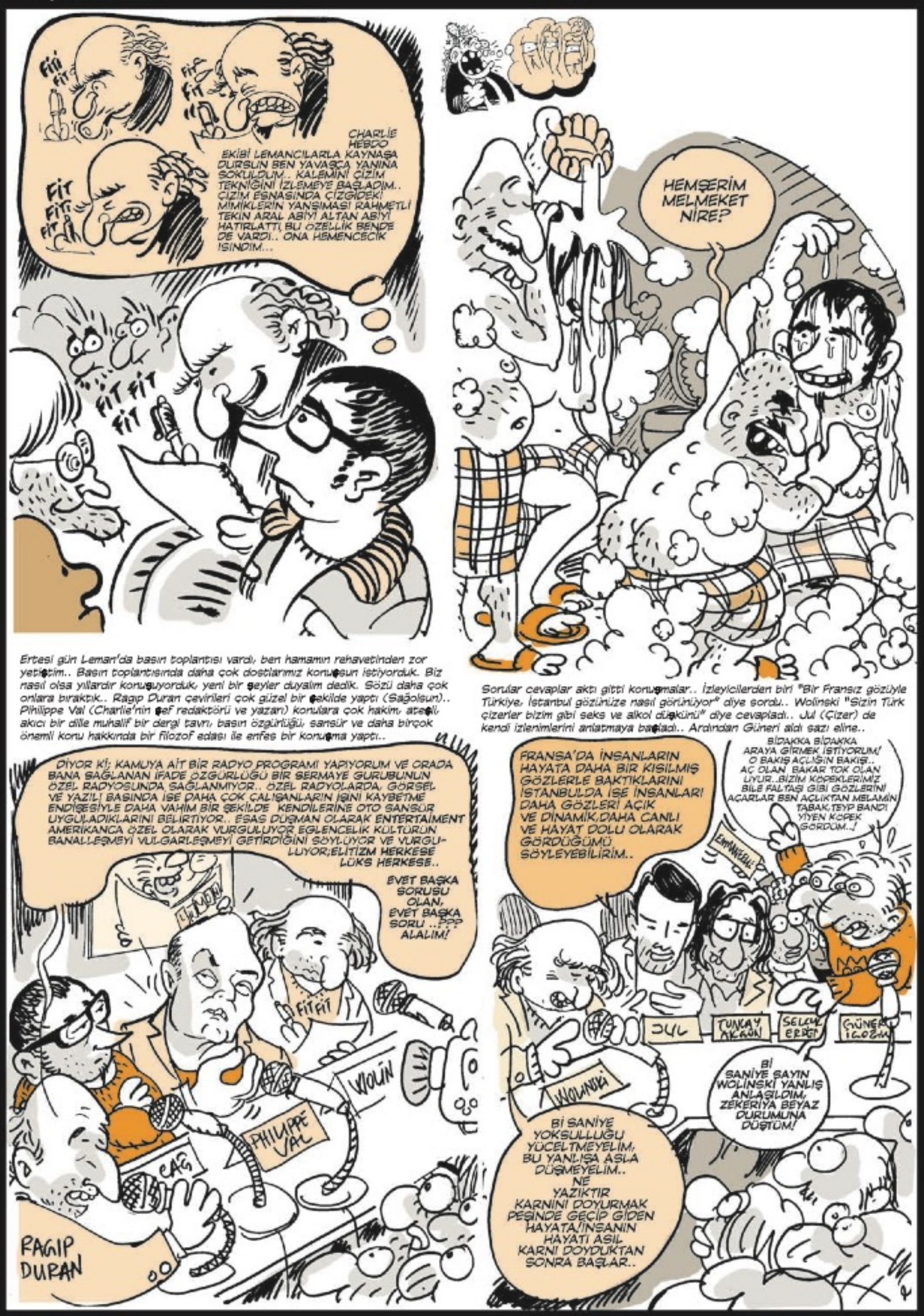
Galiba '**69** yılında, referandumda yenildikten sonra **İrlanda**'ya sığınıp, Mayıs çocukları kafasındaki muhafazakar dünyayı yıkınca, dayanamadı kederinden öldü. İşte Charlie'nin doğuş macerasının ilk karesi?

De Gaulle'ün ölümünden 3-4 gün önce, Fransa'nın küçük bir kentinde bir balo sırasında yangın çıkmış ve 10-15 kişi ölmüştü. Gazeteler ertesi gün, "**Kasabada trajik balo: 13 ölü**" başlığıyla vermişlerdi bu haberi. Dönemin "**hıyar ve haylaz**" gazetesi **Hara-Kiri** de, De Gaulle öldüğünde, bu acı haberi kapaktan duyurdu: "**Colombey-les-deux-Eglises'de trajik balo: 1 ölü**". Fransız devleti bu başlığa uygun bir ceza kanunu maddesi buldu ve güzelim Hara-Kiri'yi şak diye kapattı. Hara-Kiri aslında zaten kendini öldürme bahanesiyle güldürü oklarını egemenlerin sünger beyinlerine saplıyordu. Hara-Kiri takımı, yani **Reiser, Cabu, Wolinski, Fred, Cavanna** ve saz arkadaşları, hakaret ve tazminat davalarına rağmen hala ayakta kala-

İYİ Kİ GELDİN CHARLIE HEBDO

dı.. Değişme ve ilerleme için istediğimiz başka bir dünya, umudumuz ve inancımız için gerekli olan şey.. Değişim ve ilerleme çarkını, engelleri aptallık, ahmaklık, bayağılık, kötülük ve yalanın kötüne bir çomak sokmak.. Elde ettikleri iktidarları ve kalelerini kahkaha ve alay naraları ile yıkmak.. İşte bu yüzden kritik yerine alayı hep yakın bulduk.. Kritik düşmanı ciddiye almak ve onunla akıl yarıştırmak, kısaca zaman kaybı idi.. Aptallık, bayağılık, yalan ve kötülükle bezenmiş vasata karşı yapılacak tek şey vardı; tek vuruşta onu alaşağı etmek.. İşte bu silah kritik değil "alay"dı.. Alay bitirici darbe idi.. Kritik onlara açıklarını kapatmaları, kötülüklerini örtbas etmeleri için zaman avansı ya da iktidar kılıçlarını daha da keskinleştirmek için bir fırsattı..

Ertesi gün Leman'da basın toplantısı vardı, ben hamamın rehavetinden zor yetiştim.. Basın toplantısında daha çok dostlarımız konuşsun istiyorduk. Biz nasıl olsa yıllardır konuşuyorduk, yeni bir şeyler duyalım dedik. Sözü daha çok onlara bıraktık.. Ragıp Duran çevirileri çok güzel bir şekilde yaptı (Sağolsun).. Philippe Val (Charlie'nin şef redaktörü ve yazarı) konulara çok hakim, ateşli, akıcı bir dille muhalif bir dergi tavrı, basın özgürlüğü, sansür ve daha birçok önemli konu hakkında bir filozof edası ile enfes bir konuşma yaptı..

Sorular cevaplar aktı gitti konuşmalar.. İzleyicilerden biri "Bir Fransız gözüyle Türkiye, İstanbul gözünüze nasıl görünüyor" diye sordu.. Wolinski "Sizin Türk çizerler bizim gibi seks ve alkol düşkünü" diye cevapladı.. Jul (Çizer) de kendi izlenimlerini anlatmaya başladı.. Ardından Güneri aldı sazı eline..

bilmiş derginin yayın hayatına gözlerini yummasına izin veremezdi, vermediler de. Kapatılan sonuç olarak bir dergi değil ki, sadece aynı isimle yayın yapma yasağı? Sen misin Charles'ın ölümüyle gırgır geçmeyi cezalandıran, al sana o zaman Charles'ın haftalık dergisi; yani Charlie Hebdo. Sevimli olalım arkadaşlar, Charles'a da Charles demeyelim de Charlescık diyelim mi?

Mizah biraz da vahşilerden intikam almaktır. fiili'de, "**Pinocchetta'nın Gazetesi**" çıkar mı, ya da başka bir ülkede? Neyse!

Devletin simgesine vurdu Hara-Kiri'ciler de Charlie Hebdo'cular da. Üstelik de kendi devletlerinin simgesine.

ÖRDEK'LE KAZ'IN ZIT VE BENZER MACERALARI

Charlie'yi tanımlarken alteregosu **Canard Enchainé**'den (Zincirli Ördek ya da Zincirli Gaste) sözetmemek olmaz. Hatta bence Charlie, biraz da Canard Enchainé sayesinde hayat bulmuştur. Kısa ve hızlı bir kıyaslama: Evet Canard da muhaliftir ve mizahidir, bir kaç perçem de anarşisttir ama yırtık değildir, sanki biraz resmidir, kuralcı bile diyebiliriz. "**Pudique**" ve "**puritaine**" diyenler bile var. Kravatlı desek ayıp mı olur? Belden aşağısı sanki sakattır. Üstelik Canard, pek yaşlıdır Charlie'ye göre. Gerçi Canard sıkı gazetecilik yapar, acaip skandalları ortaya çıkarır ama yerleşik düzenin dışına serbestçe çıkmamaya özen gösterir. Anti-militarist ve anti-ruhbandır ama devlete vergisini vermeyeni de fena halde teşhir eder. Maliye müfettişi gibi. Canard, yeşillere, alternatiflere, marjinallere pek yüz vermez mesela. **Charlie ise her hafta anti-faşist, anti-kapitalist ve anti-kürselci toplantıların duyurularını yayınlar.** Ne yazık ki garip bir Jakobenlik gereği Canard da Charlie de sıkı Fransızcı ve Fransızcacıdır, bu nedenlede Bask, **Korsikalı** ya da **Britanyalı** ayrılıkçılara hiç pabuç bırakmaz.

Sonuç olarak Charlie, Canard'a göre daha genç, daha sivildir. İki derginin ortak bir sürü çizeri de vardır. İki yayın da reklam almadan yaşar ki bravo! Canard büyük boy gazetedir, Charlie tabloidden biraz büyük dergi formatında her Çarşamba sabahı Paris'te bayilere neşe saçar. Emektar Canard okurlarının çok azı aynı gün Charlie'yi de sokar koltuğunun altına. Bu nedenle olsa gerek Zincirli Ördek Dede, her hafta 350-400 bin adet arasında satarken, Charliecik 65-70 binlerle yetinir. **Ne var ki Charlie sıkı bir anti-faşist militandır, bilhassa Le Pen'in yükseldiği dönemlerde afiş ve posterlerle ırkçılığa karşı sıkı tavır almıştır.**

SAYFALAR BÖLÜMLER

16 sayfalık Charlie'nin içine dalalım şimdi. Kapakta en fazla 4-5 spot ve kocaman bir karikatür. Ama arka kapakta da "**Bu hafta kaçırdığınız kapaklar**" sayfasında, kapak olmaya aday olup elemeyi kazanamayan desen ve karikatürleri görmek mümkün.

Besteci-güfteci ve şarkıcı **Philippe Val**, Genel Yayın Yönetmeni konumunda ve bu sıfatıyla 3. sayfada bir başyazı patlatıyor. Genellikle parçalı bir yazıda haftanın en önemli 4-5 konusunu işliyor kendi üslubuyla. Kimi zaman Cavanna ile ya da **Charb** ve **Siné** ile anlaşmazlığa düştüğünde takır takır giydiriyor derginin yazar ve çizerlerine. Karar okurun? Val'in **İstanbul**'da pek öyle bir havası yoktu ama muhalifleri dergiyi otoriter yöntemlerle idare ettiğini yazar.

Her sayfanın sağ ya da sol sütunları tepeden dibe kadar "**Kısa kısa**"larla döşenmiş. 2-3 cümlelik aktüel haber taraması. Sıkı esprili. Her hafta düzenli yazanlar arasında Cavanna ve **Oncle Bernard** var. Anarşist filozof Cavanna 80 yaşının ağırlığı ile Fransız siyaset ve sosyal dünyasını elekten geçirirken, Bernard Amca mülksüzlerin ekonomisini yazıyor. Orta sayfa biraz **Leman'ın 3. sayfası**na benzer. Güncel taşlamalar hem yazılı hem çizili. Bazen bir tek tema işlenir. Yarım sayfa dış haber turudur, bir sütün da kitap eleştirmeni **Michel Polac**'ındır. Gelelim çizerlere; her hafta **Wolinski** en az yarım bazen dörtte üç sayfada hoş bir öykü anlatır. Charlie'de çizgi-yazı dengesi yaklaşık olarak yüzde 60/40 iken, çizer Wolinski'nin sayfasında bu oran 30/70'e düşer kimi zaman. **Luz**, her hafta bir karikatür röportaj yayınlar. Siné, yarım sayfa kaplar. **Willhem, Gébé, Charb, Cabu ve Tignous, Honoré, Riss** ve **Jul** dergimiz Charlie Hebdo'nun diğer leyli mecannileridir. Yazılarda olsun çizgilerde olsun Charlie de sanki biraz Akdeniz maçoluğundan yeller eser.

Charlie'nin tıpkı Canard gibi internet sitesi yoktur. 2 Euro verirseniz Charlie'yi, 1.20 Euro'ya da Canard'ı satın alabilirsiniz. Canard her hafta bir gün rötarla İstanbul'daki bazı gazete bayilerinde satışa sunulmuştur da, Charlie Türkiye'ye pek uğramaz. Fransızca bilenlerin abone olması salık verilir ama hafta boyunca Le Monde ya da **Libération** okumadan ya da düzenli olarak Fransız televizyonlarının haber bültenleri izlenmeden Canard'ın da Charlie'nin de içeriği pek anlaşılmaz.

Charlie'nin bir de özel sayıları vardır ki, enfes! Önemli bir olay olduğunda bir derleme olarak ya da karikatüristlerinin albümleri bu özel sayılarda yayınlanır. Son yıllarda Bernar'ın, Siné'nin, Charb'ın, Cabu'nün ve Wolinski'nin albümleri "**Dizi Dışı**" başlıklı bu seride yayınlandı. Ayrıca, Alman işbirlikçisi **Papon** ile **Touvier** davaları hakkında birer albüm çıktı. Irkçı **Bruno Mégret**'nin belediye icraatlarını teşhir eden bir albümle, "**Futbol Felaketi**", "**Kahrolsun Reklam**", "**Bu nihai bir kriz!**" albümleri de bu dizinin ilginç örneklerini oluşturuyor.

Sonuç olarak, Charles olan her ülkeye bir Charlie Hebdo gerek!

RAGIP DURAN

Wolinski

KARİKATURUN SEVİMLİ KARINDEŞEN JACK'İ

AVRUPA: YUNANLILARA HOŞGELDİN.

'68 Mayısı'nın Tunus doğumlu Musevi çizeri Georges Wolinski, bugün 68 yaşında. 50 yıldır şimşek hızıyla çiziyor. En çok hatunları, sonra da insanları, toplumu, içki masalarını, işyerlerini, evleri yani bin renkli hayatı! Anarşist solcu ve olgun...

İŞ KAZASI CANİ PATRONLAR AÇIKLIYOR: ÖLEN BİR İŞÇİ=BİR İŞSİZ İÇİN BOŞALAN BİR İŞ

ZENGİNLER, HERŞEY KAYIP DEĞİL!

İstanbul'da rakı içti, göbek dansı izledi, Boğaz'da sefa sürdü, mizah ve karikatür hakkında ciddi sözler etti, dinledi, güldü, şaka yaptı? Bugün **68 yaşında**. Ama ruhen çok genç. 24 saat iki şeyi hiç unutmuyor: Çizmeyi ve kadınları!

Wolinski dünya karikatürünün en önemli isimlerinden biri. Ama kendisi pek mütevazi: "**Herhalde dünyanın en iyi çizeri değilim ama en hızlı çizeriyim!**" diyordu **Leman**'daki sohbet toplantısı sırasında.

"**Ben Fransızım ve Fransa'yı çok seviyorum. Yaşanacak bir memleket. Bizim mutfağımız iyidir, ehh kadınlarımız, kızlarımız da fena değil. Ayrıca yüzlerce yıldır da laikiz**" de Wolinski'den bir alıntı.

WOLİNSKİ YETİŞTİREN BAHÇE

Açalım: Wolinski neden **Fransa**'dan çıkar da mesela **Kore**'den çıkmaz?

Bir çok nedeni, açıklaması olsa gerek. Bir kere **Fransa**'da Büyük İhtilal'den bu yana güçlü bir muhalefet geleneği var. Belirli ölçüde bireysellik ama yurttaş özerkliği temelinde gelişen bu muhalefet, **1789**'dan bu yana çok çeşitli araçlarla toplumsal-siyasal yaşamda kendini göstermiş hala da gösteriyor. Aydınlanma Fransa'sı aynı zamanda **Daumier**'nin Fransa'sı? O zamandan **Naziler**'e karşı Direniş dönemine kadar, afişlerden duvar yazılarına, kitap, dergi ve risalelerdeki karikatürlerden gösteri pankartlarına kadar neredeyse her alanda çizgi ve mizah, egemenleri hedefleyen mızrağın sivri ucu olmuş Fransa'da. fiarap ve peynir cennetinde bugün en solcu gazeteden en sağcısına kadar tüm yayın organlarında hala birinci sayfada siyasi karikatürler yayınlanıyor. Ayrıca resmi anarşist haftalık mizah gazetesi Canard Enchainé (Zincirli Ördek ya da Zincirli Gazete) neredeyse yüzyıldır çıkıyor. Wolinski'nin en serbest çizdiğim yayın dediği Charlie Hebdo'nun takma adı ise gayrı-resmi anarşist mizah gazetesi. Çizgi roman, albümler, siyasi karikatür Fransa'nın dünya çapında ilk üçe girdiği alanlar. Her yıl Angoulême'in yanısıra bir çok kentte çizgi roman festivalleri düzenleniyor hala. Fransa'yı Fransa yapan özgün unsur, karakter, nitelik, boyut ya da simgeler sayılırken, Brigitte Bardot'ydu, General De Gaulle'dü, Bask beresiydi, baget ekmeğiydi derken mizahın mutlaka 5 yıldızlık yeri vardır. Fransız doğa olarak kibirli olsa da alaycıdır, girgırdır, şamatacıdır, bir de Güneyliyse fırlamadır. İşte Wolinski böyle bir toprağın mahsülü? Kendisi her ne kadar "**Öyle İngiliz mizahı, Arap mizahı filan yoktur, mizah dünyanın her yerinde aynıdır**" dese de, hem söylediklerinde hem de çizdiklerinde müthiş bir Fransa kokusu ve rengi var.

fiimdi biraz da kişisel çiçek dürbününe bir göz atalım: **Tunus** henüz bağımsızlığını kazanmamış ve Fransa'nın denizaşırı bir toprağı iken, **1934** yılında bugünkü başkentte doğmuş Georges. Tunus, müslüman bir diyar olmakla birlikte tıpkı Fas gibi dini azınlıklara bu arada özel olarak musevilere olağanüstü hoşgörülü bir memleket. Küçük tüccar baba **Ziegfried** de desen, illüstrasyon, karikatür filan çizen bir amatör. Georges, "**Elime kalem geçer geçmez çizmeye başladım**" diyor ilk anılarında. Annesi **Lola** bir **Sefarad** dilberi. Belki de Georges'un kadınlara düşkünlüğünün ilk canlı sendromu. Rahmetli dostu **Reiser**'ın ünlü "**Annem hariç hepsi orospu!**" deyişinin canlı örneği.

Kuzeyden yani yukarıdan yani soğuktan dolayısıyla sukunetten, tekdüzelikten, karanlıktan pek bir şey çıkmaz da, güneşten, denizden, şaraptan, balıktan, esmer insanlardan hele bunlar bir de **Akdeniz**'deyse çok şey çıkar. Çıkan bir yıldız da Wolinski.

Müslüman Tunus'ta musevi bir ilkgenç, o sırada Fransa'da solcu "**Halkçı Cephe**" iktidarda. 11 yaşında iken küçük Wolinski, savaş bitiyor ve yavaş yavaş ayağa kalkıyor Fransa. Georges okuma - ya düşkün hem de pek meraklı. Klasikleri yutuyor bir bir. Televizyon filan yok tabii o zaman. Tek eğlence sahilde arkadaşlarla piyasa, volta, bol muhabbet? O biraz da taşradaki genç aydın adayı. Metropolden yani **Paris**'ten uzaklık biraz koyuyor ona. Açığı kapatmak için çok okuyor, çok çiziyor. Öykünüyor. **Jean Paul Sartre**'ın, **Albert Camus**'nün, **Andre Gide**'in, **Paul Nizan**'ın yazı ve konuşmalarını imrenerek izliyor. Haftalık **Canard Enchainé** gazetesi Tunus'a geç varıyor ama Georges'un düzenli okuduğu bir yayın.

19 yaşında Paris'e 'çıkan' genç Georges artık hayallerini gerçekleştirme yolculuğuna başlamış durumda.

BONJOUR PARİS

Yıl **1953**. Fransa'da sağ iktidarda, Fransız ordusu **Vietnam**'da!Ama **Belle Epoque**'un romantik ve entelektüel havası henüz mevcut. Wolinski'nin şansı biraz da eş-dost, çevre şansı. Girgır, anarşist, bohem, kafalarına firketeden başka bir şey takmayan insanların arasına giriyor ya da düşüyor: **Cavanna** ve **Choron**, Wolinski'nin ilk hocaları, ilk dostları. Ardından efsanevi Reiser geliyor. 1958 yılında "**Rustica**" (Kıro!) dergisinde ilk çizgileri yayınlanıyor. Sonra "**Bizarre**"da (Garip) yayınlıyor ilk çizgi romanlarını. Çok farklı bir çizgi bugünkünden. Çünkü başlangıçta Wolinski daha çok Amerikan Mad ekolünün etkisinde. "**Tunus'ta iken Amerikan hayranıydım. Blucin, ciklet, kola ayrıca James Dean, Elvis Presley filan?fiimdi tabi hiç Amerikalı değilim.**"

Wolinski'nin meslek hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri **1960**. Çünkü baba anarşistler o yıl **Hara-Kiri**'yi çıkartmaya başlıyor. Georges da kıyısından kenarından bulaşıyor bu projeye. Fransa artık hızla 68 Mayıs'ına yaklaşıyor. Hem siyasi muhalefet hem de cinsel özgürlük fırtınaları kopmak üzere. 1966'da eşini bir trafik kazasında kaybetmesi Wolinski'yi fena vuruyor ama hayat ve mutluluk arayışı devam etmek zorunda. 1968'de karikatürist arkadaşı **Siné** ile birlikte "**L'enragé**" yi (Kudurmuş) kuruyor ayrıca "**Action**" (Eylem) dergisine de çiziyor. Charlie Hebdo (General De Gaulle'ün ön adından, Charles'ın haftalık dergisi) gelişiyor hatta bir de çocuğu oluyor ve aylık **Charlie Mensuel** dergisinin künyesinde yazı işleri müdürü olarak Wolinski'nin adı kayda geçiyor. Zaten Wolinski'nin tam ya da yarım sayfalık desenlerinde balonların içindeki yazılar çoğu zaman çizgilerden daha fazla alan kaplıyor.

AYLARDAN MAYIS İSE YIL 1968

Georges artık ünlü bir karikatürist. Esas eylemcilerden en az 10 yaş büyük olmasına karşın, 68 Mayıs'ının önemli figülerinden biri. Çizgileri işgal altındaki **Sorbonne Üniversitesi**'nin avlusunda, sokaklarda, barikatlarda. 68 Mayıs'ı zaten siyasi mizah dolu bir dönem: Polislere taş atmayı teşvik etmek için Mayıs ve Haziran aylarında Güney sahillere denize giden Fransızlar'ı gaza getiren slogan: **Kaldırım taşlarının altında plaj var!** 68'den sonra Paris'te başta **Quartier Latin** olmak üzere arnavut kaldırımlı cadde pek kalmadı. Asfalt döktüler hepsine?

Wolinski bağımsız bir çizer ama solcu, solun anarşist rengine yakın. **Fransız Komünist Partisi**'nin günlük yayın organı olan **L'Humanité** (İnsanlık) gazetesinde uzun yıllar birinci sayfa siyasi karikatür çizdi.(1974-81). "**Onların yol arkadaşıydım bir zamanlar.**"

Georges neredeyse 50 yıldır kalemini fotograf makinesi, sözcüklerini de de haber gibi kullanıp, **Çin'den, Küba'ya, ABD'den Hindistan'a** kadar dünyanın dört bir köşesinde çizgi-röportajlar yaptı. **Küba'ya özel bir zaafı var. Castro**'yu filan çok sevdiğinden olmasa gerek ama Havana puroları düşkünü ayrıca Kübalı kadınların polis ya da asker bile olsa çok seksi oldukları görüşünde.

Wolinski bir deyişle çizgi makinesi. Sürekli çiziyor. Hep bir yerlere karikatür yetiştirmek derdinde. Mesela bu aralar Cumartesi günleri, Fransa'da Pazar günleri yayınlanan tek gazete olan"'**Journal du Dimanche**" a (Pazar'ın Gazetesi) tek kare çiziyor, Pazartesileri Charlie Hebdo'daki yarım ya da dörtte üç sayfalık köşesini hazırlıyor, Salı günleri de **Paris-Match**'daki sayfasını hazırlıyor. Kimi zaman düzenli olarak **Libération** gazetesine, haftalık **Nouvel Observateur**'e de çizdi (1984-90). **Télérama** ile **Echo des Savanes** dergilerine hala çiziyor.

Wolinski'nin, ille de bir akrabalık bulunacaksa yapılacaksa, mesela futboldaki kardeşi **Pele** değil ama **Maradona**. Edebiyataki ikizi herhalde **Bukowski**. fiair biraderi olsa olsa **Prévert**. Sinemadaki dengi **James Dean**'in az yakışıklısı, **Marlon Brando**'nun iyice dağıtmışı...

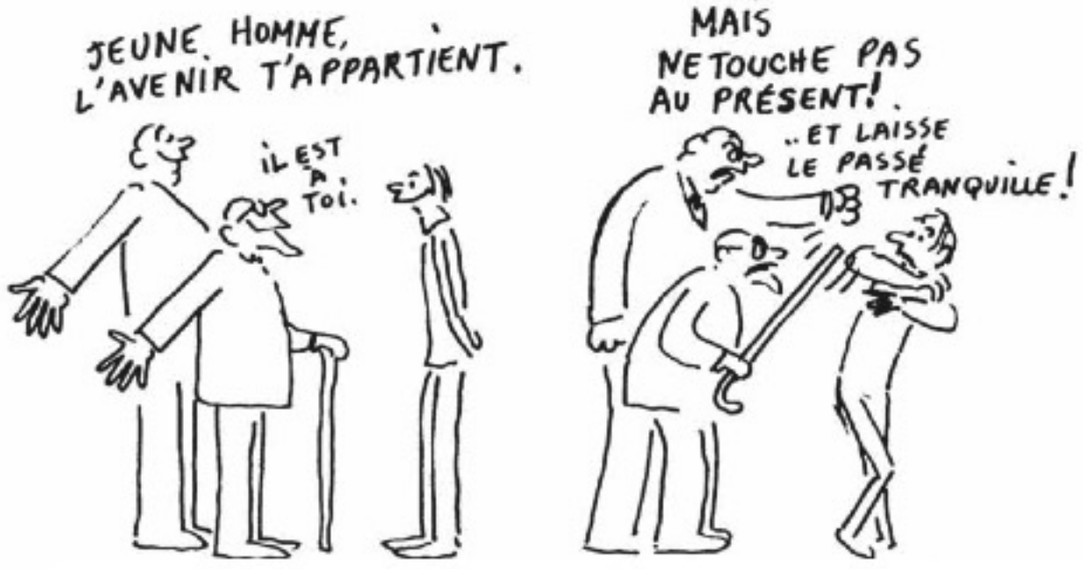
Çizginin yanısıra başka marifetleri de var Wolinski'nin: Çizgi romanlarından film çekiyor, tiyatro yazıyor, zaman zaman TV programları tasarladı, fotoroman yönetti hatta reklamcılık da yaptı. Çok çalışkan dolayısıyla da oldukça zengin. Ama öyle para pula önem veren bir şahsiyet değil.

- Nihayet gençlik uyanıyor
- Bravo bravo

- Nihayet bize yol gösteriyor
- Aslan gençler

- Genç adam gelecek senin.
- Evet o sana ait.

- Ama bugüne dokunayım deme.
- Geçmişi de rahat bırak!

WOLINSKI FORMÜLÜ

Wolinski, Istanbul'da da Lemancılar'a ve eşe dosta gösterdiği üzere neşeli, kıyak bir muhabbet adamı. Sakin. 1997 yılında Larousse ansiklopedisine uzun bir makaleyle giriş yapan bu karikatürist, dünyada ne kadar önemli mizah ödülü varsa herbirinden en az bir tanesini almış. (Mum, El gat Perich, İnek ödülü...)

Akdeniz, doğu, alkol, pis sırıtmaları Fransız aydınlanmacı felsefesiyle birleştirince Wolinski çıkıyor ortaya. Magreb ve Maşrık ülkelerinin sömürgecilikten kurtulup bağımsızlıklarını kazanmaları, özellikle Cezayir Savaşı ve tabii ki '68 Mayısı Wolinski'yi Wolinski yapan önemli tarihi-siyasi olaylar. Ama kadınsız bir dünyada ne Wolinski olurdu ne de çizgileri! Cavanna, Reiser, Cabu ve Gébé, Georges'u Wolinski yapan dostları ve meslekdaşları. Batı'nın en hızlı silah çeken karikatüristi. Öldürmeyen ama güldüren bir Karındeşen Jack!

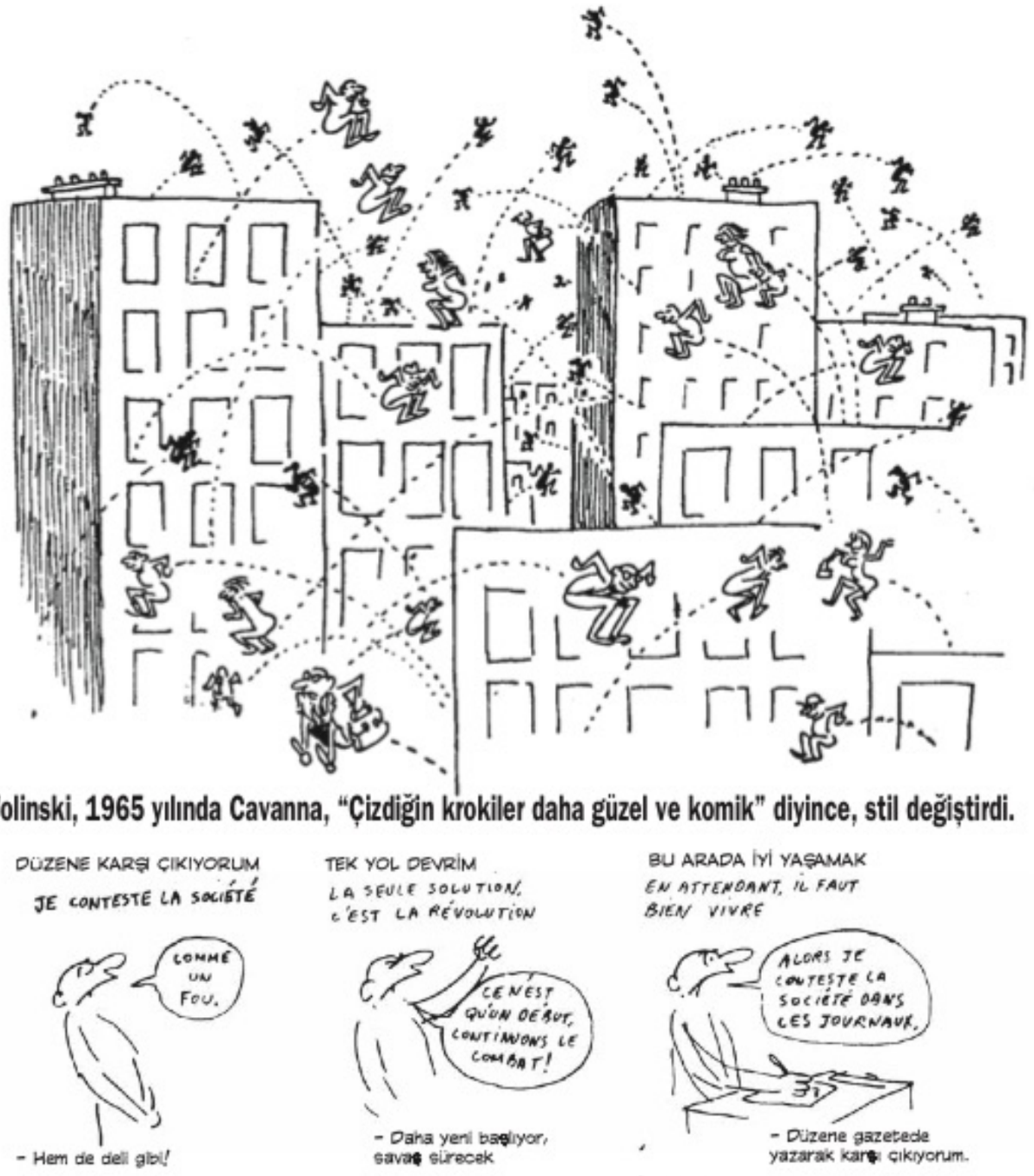

- Neden bu şiddet? Bu barikatlar?
- Çünkü hepiniz g.tsünüz!

- Ama biz çoğunluğuz.
- Çoğunluğun azınlığa g.tlüklerini empoze etmeye hakkı yok.

- Pislikler tarafından idare edilen aptal bir dünyada yaşıyorum.
- Ne yapayım aptallar pislik olabilmek için delice istiyorlar. Pislikler o kadar güçlü ki!
- Yavrum, yarı aptal yarı pislik oluverin.
- Yakışıklı bir pislikle evlen, küçük aptallar doğur, mutlu olursun.

- Hem de deli gibi!
- Daha yeni başlıyor, savaş sürecek
- Düzene gazetede yazarak karşı çıkıyorum.
- Ama bil ki fişlendim ve bu da biliniyor
- İşine son verildi
- Pis burjuva devrimde canını alıcaz!
- Peki, al sana bir şans daha!

Wolinski, 1965 yılında Cavanna, "Çizdiğin krokiler daha güzel ve komik" diyince, stil değiştirdi.

HUMOR MACHİNE

1965'den bu yana 70 albüm yayınladı. Genel de olsa bir fikir vermesi için bazı albümlerinin başlıkları ve yayın tarihleri:

- **Rezil öyküler (1965)**
- **Fransızlar beni güldürüyor (1975)**
- **Giscard komik de il (1976)**
- **Patron olmak zor (1978)**
- **Karıma açık mektup (1978)**
- **Vücudum kızların (1979)**
- **Kahrolsun arkadaş aşkı! (1980)**
- **Herşey siyasidir (1981)**
- **Mutlulu umuzu bilmiyoruz (1982)**
- **Beni seviyor musun? (1985)**
- **Ne kadar çok konuşursan o kadar az yaparsın (1990)**
- **Kadınlar sadece şeyi düşünür (1991)**
- **Kutsal Mitterrand! (1996)**
- **Bana zevk ver (1997)**
- **N'aber kızlar (2000)**
- **Herşeyi gösteriyorum (2001)**

Tanıyanlara Sorduk...
CHARLIE HEBDO'yu NASIL BİLİRSİNİZ?

Telefonla Avrupa'da ve Türkiye'de sorduk

Bence Charlie Hebdo, **Fransa**'nın sosyal ve siyasi yaşamında son derece önemli bir işlev görüyor, çok büyük etkisi var. Bunların arasında en hayırlısı da Fransız elitinin büründüğü ukalalık zarını sürekli ve acımasızca patlatıyor olması..

Paris - John Andrews
(İngiliz The Economist dergisi muhabiri)

Başta şunu ifade etmek gerekiyor tabii: Fransızların mizahında 500 yıllık bir derinlik var.. Bizde Bektaşi fıkralarını saymazsan daha yenidir bu... Onlar ta **Molierler**'e kadar inen tiyatrodan beslenirler.. Onlarda kadın bizde de oğlanlar üzerine kuruludur bu dönem.
Ayrıca mizahlarındaki eleştirel düzey herşeyi anlatır. **Cezayir** savaşı sırasında şehit cenazesinde bir adam gelmiş. Cenazenin önünde pantolonunu indirmiş, dömelmiş ve cartt diye osurmuş.. Yapabilir misin sen onu burada.. Fransız mizahı kökleri bakımından bu anlamda cok güçlüdür.. Bizde de iyi mizahçılar var... Ama Fransa'da **Napolyon** üzerine 40 bin eser vardır. Daha bizde Atatürk üzerine birşey yapılabildi mi... Onlar mesela Canard Enchaine, Hebdo, kaç kez hükümet devirdiler. Bizde **Akbabalar**, **Ramizler** yüzyıllık bir geçmişte.. Sonrası da yani son yeni dönem, **Gırgır** bu dönem **Leman** daha genç ve sağlam.. fiunu da söylemem gerekiyor ama bizim mizahın diğer alanlara göre kökü sağlamdır ve gelenek olarak güçlüdür.

İstanbul - Çetin Altan
(Yazar)

Charlie Hebdo'nun ilk çıkışı post hippy dönemine rastlıyor. Kurucuları **Raiser**, **Wolinski**, gayet sıkı adamlardı ve çizdiklerini hiçbir dergiye yayımlatamıyorlardı. Hatta, **Canard Enchainé** bile dokunmuyordu çizdiklerine. Hebdocular'ın ilk başlarda tarzları tümüyle Fransız burjuvazisini hedef alan bir biçimde şoke etmek, mide bulandırmak, bir şekilde terbiyesiz olma gayreti içersindeydi ki, bunu gayet süper bir biçimde başardılar. Oldukça keyifliydi. Ancak zamanla adamlar ciddi politik bir içerik sunmaya başladılar. Gerçek anlamda radikalleştiler. Anarşizan bir mesaj yaymaya başladılar. Düzenin medyasında, hatta **Liberation** türünde sol yayınlarda bulamayacağınız türden eleştiriler haberler yayınlamaya başladılar. Bir de adamların burunları da çok iyi koku alıyor. Baksana, daha kimse **Commandante Markos**'u tanımıyorken, gittiler adamla **Meksika Cangılı**nda söyleşi yaptılar, adam **Mexico City**'e yürümeden 3 yıl önce yani. Tabii haberlerin bir çoğunda neşeli bir pervasızlık, bir bilinçli amatörlük de var, ama bu da tam onları özel ve tabii ki eğlendirici kılan yönleri. Nitekim cok usta ve saygın kalemleri var, bir **Phillipe Val** gibi. Adam Charlie Hebdo dışında bir de radyo programları filan yapıyor. Çok itibarlı bir gazeteci. Neticede adamlar son derece bağımsızlar, herhangi bir politik misyon üstlenmiş değiller, konulara radikal yaklaşmak dışında. Elbette başarılarıyla gelen bir maddi rahatıkları var, bu da inandırıcılıklarını belki belli ölçüde sarsıyor olsa dahi, onlar işlerine bildikleri şekilde devam ediyorlar. İhtiyar genç, her kuşaktan, meslekten fan toplayabilmiş vaziyetteler. Türkiye'de Charlie Hebdo türünden yani **Leman** gibi bir derginin yayımlanıyor olmasına gerçekten hayret ediyorum. O kadar otoriter bir ülkede bunu nasıl başarabiliyorsunuz? İlk fırsatta **Türkiye**'ye gelip sizinle tanışacağım.

Galler - Robin Whitehead
(Reklamcı-Medya Uzmanı)

Charlie Hebdo'nun çıktığı konjontüre bakarsak, gerçekten dünyanın o zamandan beri ne kadar değiştiği aşikar. Yani adamların halen ayakta duruyor olmaları gerçekten bir başarı. Tabii yeni koşullara, sosyal açıdan olsun, siyasi açıdan olsun ne kadar adapte olabildikleri ciddi tartışma konusu. Neticede formülleri basit ve başarılı; tavizsiz muhaliflik, bunun her zaman okuru bulunur. Gayet usta kalemler.

Ankara - Jacques Sturm
(Fransız Büyükelçiliği Ankara, Müsteşar)

Charlie Hebdo'daki karikatürleri gerçekten dahice buluyorum, ancak şunu da itiraf etmeliyim, ben dergiyi daha çok yetmişli yıllarda okuyor ve beğeniyordum. Sanki o **'68** ruhuna bozuk plak gibi takılıp kalmışlar, kendilerini geliştirip yenilememişler, bir zaman sonra içeriği tekrar gibi geliyor, sıkmaya başlıyor. Yine de önemlerini koruyorlar.

Paris - Herve Couturier
(Agence France Press Avrupa ve Afrika kıtasından sorumlu başkan yrd.)

Bizim
İki Resim Arasındaki 7 Fark
Charlie Hebdo & LeMan

1 **Charlie, kahve; alışkanlık yapıcı...** **LeMan çay; alışkanlığın kendisi!..**

2 Charlie-Hebdo'nun C ve H'lerinin "komünist" ve "hümanist" anlamına geldiği hiç iddia edildi mi, meçhul... Ama LeMan'ın L'sinin "leninist" M'sinin ise "marksist" kısaltması olduğu (aman ne buluş!) sık sık ileri sürülür!..

3 **Kara Avrupası literatürünün "yazı ağırlığı" Charlie'de hemen gözleniyor...** **LeMan ise "çizgi yoğunluğuyla" görsel iletişime öncelik veren Akdeniz çocuğudur!..**

4 Charlie-Hebdo karikatürlerinde "sivil figürler" belirgindir... LeMan'da "üniformalı" daha sık çizilir!..

5 **Seinne Nehri'nde de akıntı olur, olmaz değil..** **Ama "mutlak ve şiddetli akıntılar" İstanbul Boğazı'nın doğasında bulunur!..**

6 Onların çalışma alanlarında "Cezayir menekşesi" bulunur mu, bilmem... Ama biz sık sık "Kürt böreği" yemeğe gidiyoruz!..

7 **Charlie-Hebdo'yu almak için "2" Euro yeterli...** **LeMan almak için Türk Lirası'ndan "600.000" tane gerekiyor, o da şimdilik, dergi baskıya girerken!**

Vedat Özdemiroğlu

TUNCAY AKGÜN

Kim bu, elinde Charlie Hebdo olan herif?

Perşembe günü saat öğleden sonra 15:00 gibi Leman'a geldim. Charlie Hebdo'nun bizle ilgili sayısı bir saat önce nihayet postadan gelmiş ama çevirileri elime ulaşmamıştı. Çoğunlukla olduğu gibi önce Leman Kültür'e girdim. Barın içine geçip cep telefonumu orada hazır bulunan şarj aletine takıp işle ilgili görüşmeler yapmaya başladım. İşle ilgili dediğim muhasebe müdürüyle konuşuyordum ve yine Nihat Genç'le ilgili aldığımız kesinleşmiş ağır bir para cezasını nasıl ödeyebilirizi planlamaya çalışıyorduk. Bu arada önünde bize henüz gelmiş Charlie Hebdo'nun aynısından bulunan 30 yaşlarındaki genç adamla göz göze geldim. Barın tam karşısındaki masada oturuyordu. Önündeki bizle ilgili Charlie Hebdo sayfasına bakıyor, birasını yudumluyor, arada etrafı kesiyordu. Bu herif kimdi ve Türkiye'de satılmayan bu Charlie Hebdo'yu nerden bulmuştu? Çok meraklandıysam da hiç bulaşmayayım diye düşünüp yukarı odama çıktım... 8-9 saat odamda çalıştıktan sonra eve gitmek üzere çıkmaya karar verdim ve yine çoğunlukla olduğu gibi çıkmadan önce Leman Kültür'e bir kez daha uğradım. Charlie Hebdo'lu adam hala orada oturuyordu.. Karşısında da Leman Kültür'ün eski servis elemanlarından şimdinin diş doktoru Emre vardı.. Artık bu kez merakımı yenemeyip kim olduğunu ve önündeki dergiyi nereden aldığını sordum.. Adam Fransızdı. Dergiyi 10 gün önce yaşadığı ve yola çıktığı Gronobl'dan almıştı. Yolculuğu İstanbul'aydı ve Philippe Val'in bizle ilgili yazdığı referans alıp Leman'a gelmişti.. Bu Charlie Hebdo okuyup, yolunu Leman'a düşüren ilk misafirimizdi...

"Önündeki bizle ilgili Charlie Hebdo sayfasına bakıyor, birasını yudumluyor, arada etrafı kesiyordu."

Durum benim açıdan fazlasıyla etkileyiciydi.. Genç adamın adı Eric'ti. Muhabbeti koyulaştırıp ondan izlenimlerini yazmasını istedim... Ertesi gün için sözleştik... Cuma günü dostumuz oradaydı.. Devrimci frankofon arkadaşım Hayrettin defterine özenle yazdığı metnin çevirisini yaptı. Yazıyı okuduğumda dilindeki akıcılıkla Güneri'nin Fransız versiyonuyla karşı karşıya olduğumu düşündüm... Üstelik bu herif ondan daha yakışıklıydı. Gerçi çizemiyordu, gözlemlerinde aynı coşkun kıpırtılar vardı... İşte Eric'in Gronobl, İstanbul, Leman macerası...

ERIC COOREVITS

'Nerdeydi bu bela dergi, bulamıyordum!'

Bizans, Konstantinopolis, İstanbul... Fransa'da buna Üçlü Ganyan deniyor... Adına layık her gezginin rüyasını süsleyen, kanatlandıran götüren isimler...

Birçok seyyahın başını döndüren bu efsanevi şehri ben de fethetmek istiyordum. Bu 2002 yılı Mart'ında işte ne yolla olursa olsun (çarter uçak hariç) katetmek isteyeceğim bu yola çıkmış bulunuyorum. Bence yolculuğun kendisi varılacak hedeften her zaman daha ilginç olmuştur. Aynı düşünceyle bir Fransız yazarı demiş ki; **bir kızla sevişmek için en iyi zaman, odaya ulaşmak için merdivenleri çıkarkendir.** Bu fikre sadık kalarak, sırt çantamı sırtlayıp Avrupa'nın bir kısmını katedip bu 6 veya 7 tepeli (hiçbir zaman tam rakkamı tutturamam, matematiğim hiçbir zaman kuvvetli olmadı) şehre ulaşmaya karar veriyorum.

Grenoble (Grönoml)dan trenle İtalya'ya doğru yola çıkıp, Torino'da tren değiştirip, Yunanistan'a giden vapura binmek üzere Ancona'ya varıyorum. İşte Ancona'da Türkiye ile ilk kültürel yakınlaşmam bir barda televizyonda italyanların arasında Roma-Galatarasay maçını seyrederek oluyor. Maç berabere bitiyor, Türkler için iyi bir sonuç, oraya vardığımda en azından moralleri iyi olacak diye düşünüyorum. Maçın sonunda italyanlar ve Türkler arasında meydan kavgası ve o meşum soru: **"kim başlattı yahu?"** Bulunduğum kafedeki bir çok seyirci ayağa kalkmış, bu yüksek kalitedeki kavgayı değerlendiriyordu, ben birşey demedim tabii, bu gibi durumlarda nötr kalmak en doğrusu.

Tam 2 saatlik aramadan sonra herkes dergiyi tanıyordu ama kimse bu bela derginin nerde olduğunu bilmiyordu.

Ertesi gün vapur iskelesinde at kuyruklu bir genç yanıma yaklaşıp bir muhabbete başlıyor. Ona sadece ismi bile beni rüyalarıma girdiği için İstanbul'a gidiyorum dediğimde ne dese beğenirsiniz? **"İstanbul mu? Ama onlar orda hristiyan değil ki! Sen fransızsın yani hristiyansın. "What the fuck are you going to do in Istanbul?"** deyip dün akşamki maç hikayesini de ekliyor: **"Ben yerinde olsam gitmezdim."**

Ama pek cesur olduğumdan yoluma devam ettim. Yunanistan'ı İgumenista'dan Selanik'e kadar karadan geçtim. Sonra da İstanbul'a giden trene bindim. Yunanlıların, onlara Türkiye'ye gidecek tren saatleri sorulduğunda pek mutlu oldukları söylenemez doğrusu... (Ama bunun yanısıra Fransız bir memura İngiltere'ye giden tren saatleri sorulduğunda da pek mutlu olduğu söylenemez. Böyle üç kuruşluk yorumları da kessek daha iyi olacak)

Sınıra varıldığında bütün yolcular bu kadar uzun zaman dilimi duraklamanın etkisiyle trenden dışarı çıkma ihtiyacı hissediyor. Bütün turistlerin pasaportları kontrol için alındı (5 Japon, 2 Amerikalı kadın ve bir Fransız, yani ben): Önce Yunan sonra da Türk polisi tarafından. Tam birbuçuk saatlik bir duraklama, huzur içinde tekrar yola koyulmadan önce...Allahtan **"midnight express"** değil. Birkaç perezervatif ve tuvalet kağıdı dışında farklı hiçbir şey taşımama rağmen insan filmi düşünmeden edemiyor bu durumda. İlk seyretmemde 13-14 yaşındaydım ve Türklerin pek konuşulmaması gereken insanlar olduğunu düşündüm, birkaç yıl sonra ikinci seyretmemde ise Amerikalıların onulmaz Türk düşmanları olduğunu düşünüp onlarla da konuşulmaması gerektiği kararına vardım.

Tren İstanbul'a bir saat rötarla varıyor, ama onu affediyoruz. Garda daha perondan bile çıkmadan bıyıklı bir adam yaşanır -bu doğal, **Fransız okul kitaplarındaki bütün Türkler bıyıklıdır.** En azından bu seferlik kitaplar doğruyu yazmış. Bu adam beni çok ucuz bir otele götüreceğimi söylüyor. Hem saf bir çocuk olduğumdan hem de 14 saatlik yolculuğun bütün yorgunluğu sırtıma çöktüğünden adamı fazla mızıklanmadan izliyorum. Ve işte yolculuğumun ilk dolandırılışı: Ortanın fazla üstünde olmayan bir otelde 2 gece için 50$. Pazarlık etmeye çalıştım ama otelci yorgunluğumu farkedip bu fırsatı kaçırmadı.

Bu hayal kırıklığı yaratan ilk kontaktan sonra sesleri, kokuları, renkleri takip ederek şehri keşfettim; herşey sürekli bir karnaval. Sokakta parfüm satanlar, kartpostal satanlar, ayakkabı boyacıları, hepsinin size edecek dostça bir iki Fransızca lafı var, hatta onlardan alışveriş etmeseniz bile. Pazarın koridorlarında yük taşıyan hamallar **"Türk gibi kuvvetli"** lafının yabana atılmayacak bir laf olduğunu ispatlarcasına dolaşıyorlar.

Kültürleri karşılaştırmayı sevdiğim için çarşamba günü Galatasaray'ın fiampiyonlar Ligi'ndeki maçını seyretmeye karar veriyorum. Barselona'ya karşı 1-0 kaybediyorlar. Seyrettiğim lokantada adeta milli bir yas anı, böylesi daha önce yaşanmamıştır. Ben yine burada da birşey demeyip kebabımı yiyorum. Pek orijinal sayılmasa da sipariş verirken hiç olmazsa anlaşılıyorum.

Ayasofya, Sultanahmet, Kapalı Çarşı... Olağanüstü... Ama bu İstanbul ziyaretinde bir amacım da şu LEMAN dergisini ziyaret edebilmek. Tesadüf eseri yola çıktığım gün Grönobl'de aldığım Charlie Hebdo'da İstanbul gezisinin hikayesini okudum. Philippe Val bu kan ve yazı kardeşlerine bir ziyareti şiddetle tavsiye ediyordu.

Tam 2 saatlik aramadan sonra herkes dergiyi tanıyordu ama kimse bu bela derginin nerde olduğunu bilmiyordu. Nihayet bir ipucuna rastlayıp buluyoruz, bir sürü insanın yardımıyla. Beni, turist pazarlarından, müezzinlerin Avrupalı'nın kulağını tırmalayan ezanlarından, görkemli bir geçmişe yüzünü dönmüş bu klişe İstanbul'un öteki yüzü bekliyordu... Emre'nin rehberliğinde şehrin güncel bar ve eğlence yerlerini keşfediyoruz. Sahne önünde oluşmuş kız kalabalığının önünde mükemmel bir tekno çalan bu grubu izlerken, çok değil daha iki saat önce şehrin öte yanında bazen tepeden tırnağa örtülü kadınları hatırlayabilmem için kendimi çimdiklemem gerekti. Kapalı elbiselerle tekno dansı yapmanın çok zor olmasından olsa gerek o kadınlardan burada hiç yoktu. Kızların kıvrımları bir caminin hatları kadar yuvarlaktı. İstanbul'da kaybolmuş bir turist için sadece Topkapı, Ayasofya yok: Dergisi ve kafesiyle ve de soğuk birasıyla Leman da var..

Gezdiğim ülkelerin fotoğraflarını çekmeyi severim. İstanbul'da bu konuda yapacak çok iş var. Bu sürekli hareketliliği, devamlı pazar durumunu tespit etmem gerek. Bir adam bana daha yukarı çıkıp bir sokağın resmini almam için merdivenini bile veriyor. Eski bir kervansarayın katlarında uzun süre dolaşıyorum. Bir adam Türkçe konuşarak yanaşıyor. Sanki her söylediğini anlıyor gibiyim. Beni binanın damına çıkarmak istiyor. Yükle kapatılmış bir kapı açıyor ve kendimi bu hanlar mahallesinin tepesinde asılı buluyorum ve şehrin bu kısmını ve karşı kıyıyı gören müthiş bir manzara.

Beni yaptığı çok eski ilkel bir biçimde dokuma işini göstermeye götürüyor. Fotoğraf için izin istiyorum. Bir sürü resim alıyorum. Sonra da çıkıp gidiyorum. Bu Ayasofya ziyaretinden de daha olağanüstü ve sihirli ziyaret için ona bir miktar para verip vermemem gerektiğini düşünmedim değil. Benden hiçbir şey beklemiyor gibi geldi ve Türkçe öğrendiğim gibi "**TEŞEKKÜR EDERİM**" deyip çıktım. Sanırım anladı.

HABBELİ KARA SUAT KRİTER DİNLEMEZ

Emprovize fotoroman-Yazarı: İsmini saklıyor-Fotoğraf: (Saklamıyor) Sinan Göksel

AB Topluluğu, Fransa'da yayınlanan mizah dergisi **Charlie Hebdo**'nun Türkiye'de **Leman**'ın davetlisi olduğunu öğrenir. Ve bunu kaçınılmaz bir fırsat olarak değerlendirir. "Bir toplumu en iyi analiz edebilecek olanlar mizahçılardır". Böylece Charlie Hebdocular Türkiye'nin AB'ye alınıp alınmayacağını araştıracak ve karar verecekler-dir. Okey derlerse bu mizahçıların kararları ciddiye alınacaktır. Ayrıca onları Leman davet ettiği için de bu görev bedavaya gelecektir. AB kasalarından bir uero bile çıkmayacaktır... Fakat AB yazışmalarını ele geçiren AB yanlısı Türk ajanları Leman'ı uyarır. "**Aman dikkat edin Hebdoculara, açık vermeyin, iyi ağırlayın, medeni davranın, yedirin, içirin, olumlu intiba bırakın, sakın saçmalamayın!**" der ve Lemancılar işe uyarır.

Programın ilerliyen saatlerinde AB ajanı Wolinski görevini yapmış olmanın rahatlıyla kendisini boğaz gezisinin tadını çıkartmaya verir..

İnşallah mesajım ulaşmıştır. Bu adamları Avrupa Birliği'ne alırsak Avrupa'nın hali nolur bilemeyiz. Bunlar bize benzemiyolar. "Çok ciddi meselelerde saçmalayıp, çok önemsiz konuları ciddiye alıyorlar..."

Çağçağ, beri Suat. Ya abi bildiğin gibi dil. Tesadüfi bir şekilde bi mesaj eline geçti. Bu adamlar karşıdan ajanmış. Avrupa Birliği hesabına çalışıyorlarmış. Ele geçirdiğim şifreli mesaj, şu an elimde, okuyim mi?..

Oku oku...

"Çok ciddi meselelerde saçmalayıp, çok önemsiz konuları ciddiye mi? alıyormuşuz"... Rapor böyle mi?! NE DEMEK LAN BU. GİRİYOR MUYUZ GİRMİYOR MUYUZ?!

Bil miyo tım abi ben de anla ma dım...

Oooohhoo Abi! Siz Avrupa Birliği'ne çoktan girmişsiniz Avrupalı insanlarla erkekli kadınlı hamama geldiğinize göre oluyor bunlar Fransız mı?!..

Lan yavaş! Ses yankılanıyor! Bakma oraya Avrupa Birliğimizi tehlikeye sokma, zaten ortam gergin. Sen nerden aldın haberi şimdi?!.

O sırada habbeli Kara Suat hamamda sinirden dört dörmektedir, planı tesadüfi olarak açığa çıkarmış olmanın sevincini yaşamakta bir yandan da bu katekulilere sinir olmuş beyni zorlamaktadır!..

Ulan içim içimi kemiriyo. Bişey anlamıyorum. Herifleri yedir içir, hamama götür, eğlendir, bi de arkamızdan iş çevirsinler. Sinirim tepeme çıktı be... Hain Wolinski geliyor... Gel gel beri sana gösteririm kim saçmalıyo...

Daha fazla dayanamaz göbektaşında serilmiş AB ajanına saldırır...

O RAPORDA NE DEMEK İSTEDİN AÇIK KONUŞ GİZLİ ŞİFRE MİYDİ?!..

AĞĞIIHH YAPMAYINIZ! SİZ RAPORU NERDEN BİLİYORSUNUZ AAAHH?!

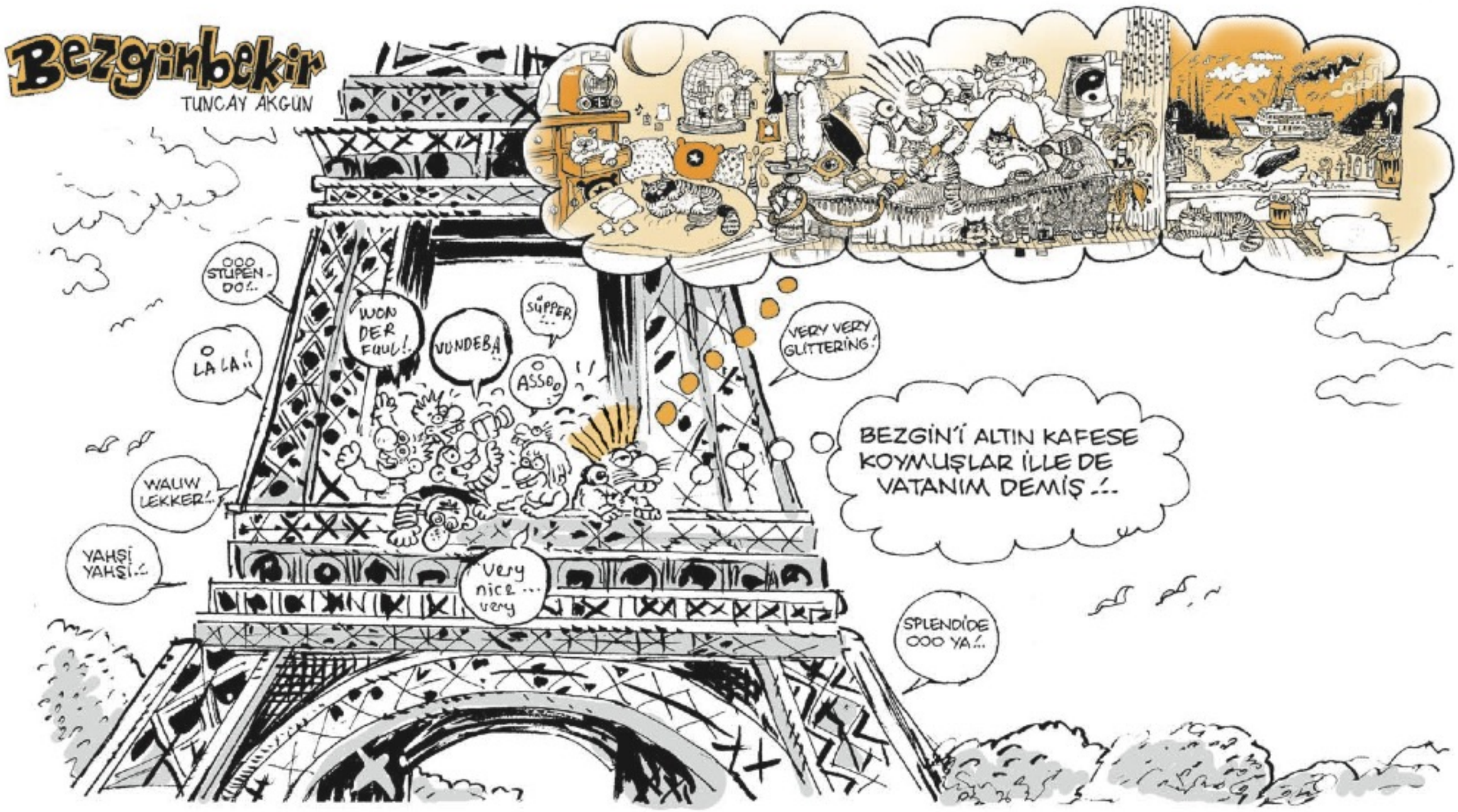
BANA HABBELİ KARA SUAT DERLER!.. BENİM BİLMİYECEĞİM BİRŞEY YOKTUR!.. KONUŞ AVRUPA TOPLULUĞUNA ALIYOR MUSUNUZ ALMIYOR MUSUNUZ YOKSA BELİNİ KIRIİM Mİ?!..

AAA EEEEE EEAA EE

AAAHHH! OOOOF OOY OOOY TAMAAM DAKOR ALIYOOZ ALIYOZ!

DAKOR DAKOR! TAMAM UUUHHHHHHeee!

Kumkapı Neyzen Restaurant ve Kılıç Ali Paşa Hamamı'na stüdyo desteği için teşekkür ederiz. Okurlarımıza ve tüm Avrupa Birliği ülkelerine de şiddetle tavsiye ederiz.

İZLENİMLER

Fatoş URGANCI/ PARİS

Bu ikibuçuk günlük **İstanbul** ve **Le-Man** çıkartmasından sonra, belki içimde kalan ve sonradan büyüyen tek uhte, büyük **Cavanna**'nın son anda bize katılamayışı oldu. Sonradan büyüyen diyorum çünkü İstanbul'a gitmeden önce ben kendisiyle tanışamamıştım. Paris'e döndükten sonra Charlie Hebdo, dönüşümüzü takip eden perşembe sabahı, bizi hem redaksiyon toplantısına katılmaya, hem de sonrasında öğle yemeğine davet etti. İşte Charlie Hebdo'nun kurucusu olan heybetli ve yakışıklı François Cavanna'yı ilk olarak o sabah gördüm. Toplantı başlamıştı içeri girdiğinde ve kendisine ayrılan yere doğru giderken İlhan'ı ve tanımadığı beni içtenlikle selamlayıp, yanına oturduğu **Emmanuelle**'i şevkatle öptü. Son derece hararetli ve heyecanlı geçen toplantıdan sonra,

Charlie Hebdo çalışanlarının devamlı olarak gittikleri arka sokaktaki lokantaya gittik. Hepimizin birarada oturabilmesi için, lokantanın altı üstüne getirildi ve nedense bu sahne bana İstanbul'daki lokantaya sığma maceramızı hatırlattı. Cavanna'nın yanına oturma şansım oldu, Dev'in yanında küçücük kaldım ama o huzur dolu insanla dirsek dirseğe otururken ona, "**Size dede diyebilir miyim**" diye sormadım ama ramak kaldı, rezil olma kaygısı tabii.

Sosyal ve mesleki anlamda belli bir yere gelmiş insanlarda, özellikle medya sektöründe, bir kibir, ulaşılmazlık, kendini herkesin üstünde görme eğilimi vardır çoğu zaman. Çünkü kolay değildir bu pozisyonu kaldırabilmek. Cavanna huzur dolu, şevkat dolu, incelik ve dikkat dolu, yani gerçek bir insan. Cavanna gerçek bir büyük, çınar gibi kalıcı bir büyük, Leman'ın burada nasıl algılanmasını istediysem, Cavanna'yı tanımanızı bir o kadar diliyorum..

Galip TEKİN

Bu **CHARLİE HEBDO**cular'la ilk karşılaşan bendim galiba, bir gece **Kemancı**'daki odamda kaptırmış çizerken güvenlikten Zafer geldi, "**abi içerde bir Fransız seni arıyor**" dedi.. Allah allah, beni arasa arasa, polis arar, ağır abiler, Kasımpaşalılar, Tophaneliler filan arar, Fransızlar niye arar ki, "**Emin misin oğlum Fransız olduğuna**" dedim, "**Valla eminim abi, yok dedik, işi var dedik, toplantıda dedik, hiç bir şey anlatamadık, Fransız olduğuna karar verdik**", daha Zafer lafını bitirmeden Fransız içeri daldı...**Jul** dedi, bön bön suratına bakıyorduk, Zafer ,"**Abi bu Fransız mafyasından olmasın!**" Bir anda Jul elini ceketimin iç cebine attı, Zafer beni sol eliyle geriye çekip sağ eliyle savunma durumuna geçti, aynı anda Jul ceketinin iç cebinden CHARLIE HEBDO dergisini çıkardı, Zafer "**Sen de ona Leman çeksene abi.**" "**Çık dışarı Zafer çık...**"

İşte benim "**Charlie Hebdocular**"la ilk karşılaşmam böyle oldu, iki dakka sonra gerginlik bitmiş, birbirlerine çeyizini gösteren gelinlik kızlar gibi birbirimize çizdiklerimizi gösteriyorduk. Anladığım kadarıyla yaşlı kurtlar, en gençlerini, ortalığı kolaçan etsin diye önden yollamıştı.. Bir ay sonra görüşürüz dedi ve gitti. Hepsi iyi de Jul koca İstanbul'da Kemancı'da küçücük odada beni nasıl bulmuştu? Tek zanlı vardı.. Cep telefonunu açtım, "**Alo Tuncay, bana Jul diye bir Fransız çizer geldi**","**Biliyorum Galip ben pass ettim sana**", "**Sağol Tuncay, eminim şu anda yurtdışındasın**","**Nereden bildin Galip, Almanya'dayım.**"

Jul'le ikinci defa **Leman Kültür**'de, son olarak da tekne gezisinde karşılaştık. Tekne gezisini pek hatırlamıyorum, gecelere ve karanlık odalara alışık olduğumuz için, deniz havası ve aydınlıktan baygınlık geçirmek üzereydim.

Hayal meyal son hatırladıklarım şunlardı.. Tuncay, "**Galip, Oğuz Abi'yi bi de sen arasana**" dedi..

"**Alo Oğuz Abi, niye gelmedin, bütün Charlie Hebdocular burda, ayrıca seninle tanışmak isteyen bir sürü genç çizer var burda, gelsen ne iyi olurdu..**"

Oğuz Abi "**Erkeksen sen gel, siz gelin lan, hepiniz gelin, teker teker, üçer beşer, bütün Fransızlar, delikanlıysanız gelin lan, ben hep burdayım. İsterse AB gelsin...**"

şaşkın bakışları arasında telefonu Tuncay'ın eline tutuşturup teknenin en ücra köşesinde büzülüp, **Ortaköy** sahillerine yanaşana kadar hiç kımıldamadım. Gece ben tekneden indiğimde Jul ve Charlie Hebdocular çoktan gitmişti.

Ramize ERER

Sokağımızın başındaki şok Market'ten oğluma sevdiği çekirdeksiz mandalinalardan 2 kg. almış, eve gitmek üzere geçerken cep telefonum çalıyor. Arayan Tuncay, "**Charlie Hebdo'cular geldi, hepimiz Leman kafedeyiz, istersen gel**" diyor. Elimde mandalina poşetiyle, karanlığın içinde, bir sokağın sonundaki evimize, bir taksi durağına bakıyorum. Charliciler'i görmek isteği ağır basıyor, duraktan bir taksiye biniyorum.

Biner binmez, elimdeki mandalina poşetini öne şoföre "**Bu sizde kalabilir mi**" diyerek uzatıyorum. şoför "**Kalabilir abla ama, ben bunları dayanamaz yerim**" diyor. "**Yiyin tabii**" diyorum. İki durak sonra, yükümü bırakmanın hafifliğiyle iniyorum.

Leman Kafe'ye girdiğimde, arkadaşlık havası heryeri kaplamış, herkes birbirine kitaplarını imzalıyor. Lemancılar heyecanlı, Charliciler yol yorgunu ama buluşmadan keyifli.

Kafede, gelen gruptan ilk, **Güneri** ile hararetli bir şekilde konuşan **Philippe** ile tanışıyorum(Derginin editörü). Güneri, Philipp'e çizer olduğumu söylüyor. Philippe, kadın çizer olmasına

(belki de Türkiye'de) şaşırıyor. Kitabımı görmek istiyor. "**Kötü Kız**"ı görünce verdiği sözlü tepki "**Magnifique**" oluyor. 2 aydır Fransızca kursuna devam eden ben, bu kelimenin anlamını bildiğim için mest oluyorum tabii. Philippe'nin tercüme edilen esprileri, bir mizahçı kavrayışıyla anında anlaması ve attığı şahane kahkahaları bana alkış gibi geliyor.

Karikatürcülerde gördüğüm mütevazilik, insana yakın durma, anlama hali **Wolinski**'de de vardı, bir de çizgilerindeki adamların cin bakışları. Akşam yemekte Wolinski, "**Sabah erken kalkıp gazete için karikatür çizmeliyim**" diyor.

Ertesi gün çizdiği karikatürü merak ediyorum. O da, çizdiği politik karikatürünü, işini bitirmiş çizer keyfiyle gösteriyor. O da, benim, o gün ne çizdiğimi soruyor. Birden evimde albümlerini sakladığım, yıllarca hayranlıkla izlediğim Wolinski, iş yetiştirmekle ilgili olarak aynı sıkıntıları keyifleri paylaştığım çizer arkadaşım oluyor.

Herkesin çok komik portrelerini çizen, etrafı kızlarla çevrili **Jul**, gezinin en çok tadını çıkartanlardandı.

Charlieciler'le, 3 gün biz bizeyken en çok yaptığımız şeyi "**gülmeyi**" paylaştık.

Metin ÜSTÜNDAĞ

Cam gibiydi gökyüzü
Hayatta biz de vardık
Arkadaşlarla
Rakı içtik
Lokum yedik
Iıh ıhh olmaz abi
Etmedik hiç birbirimize

Herkes her şey
Eyfel kulesi kadar yakın oldu
Birbirlerine
Dostluk beyinleri tokuşturmak ve
Oltayı atmak sonsuza

Vedat ÖZDEMİROĞLU

• Son Dünya şampiyonu olmakla yetinmeyip, bi de son Avrupa şampiyonu da olan ülkenin mizahçısı olacağım da, üç gün boyunca lafı bir şekilde futbola bağlamayacağım!.. Hiç olmaz!.. Gerçekten farklıymışız, bunu anladım!..

• Tanışmadan önce, yerli-yabancı dergi külliyatı meraklısı karikatürist Zafer Temoçin sayesinde Charlie Hebdo'yu karıştırmışlığım vardı, rahmetli Reiser'le birlikte Wolinski'nin çizgilerini Cavanna'nın "Anneciğim, İmdat!" adıyla çevrilen kitabını biliyordum... Çalışma odamın 'hatıralar rafında' Wolinski'yle ortaklaşa kullandığımız minik bir göz damlası var artık!.. Geri alabilmek için ona yenisini aldım... Ama üstadın gözleri de göz yani, felfecir mesaisinde, olan biten herşeyi kesti, çoğunu da çizdi!..

• Leman Kültür'e Mehter Marşı remiksiyle girdi konuklar!...En yoğun muhabbeti, bir nevi Charlie'deki karşılığım olan, sadece yazarı Emmanuel'le yaptım... Çalışma şekillerimizi, yasalarımızı, ülkelerimizi konuştu... Leman'da sürdürdüğüm "iki resim arasındaki 7 fark"

formatını "Charlie Hebdo-Leman" karşılaştırması şeklinde özel sayıya yazma kararı aldık... Ona adının, hemen hemen bütün Türklerde, sinemanın Emanuel'ini çağrıştıracağını söyledim, "Her yerde aynı!" dedi...

• Hacıbaba'daki yemeği, Kemancı ziyareti takip etti... Teoride ve kağıt üstünde üstadlar daha "kadına yakın" görülebilir ama bunu pratiğe en hızlı yansıtan, genç çizerleri Jules oldu; sempatik, coşumcu bir kişi!..

• Tavır olarak sakin ve rahatlar... Biraz ruh halleri zaten öyle, biraz da sosyal iklimin etkisi sanırım... Öyle ya, "Bir Fransız Kadını" gösterime girince kimseye "Fransız techizatlı kuvvetlerinin manevi yapısını üzdüğü" için dava filan açılmıyor!.. Hemen hemen düşünce özgürlüğüne sahipler, en fazla "herhangi bir markanın gizli ya da açık reklamını yapmamaya" dikkat etmeleri gerekiyormuş!.. Her iki dergi de reklama kapalı, bu çağda yaşanacak konforların en tuhaflarından birini paylaşıyoruz yani!..

• İkinci gün hamam ünitesinde bulunamadım, nargile seansına dahil oldum... Hamamdan dolayı konuklarda bariz bir akça-pakçalık, gözlerde inceden bir mayışma vardı.. Tophane'den toplu halde Kumkapı'ya akıldı... şu kadarını söyleyeyim, Türkiye'yi AB'ye alırken idam, Kürtçe ve hapishanelerle birlikte 'rakı' ünitesini de değerlendirmeleri gerekiyor!.. Rakıdan kafalar bi dünya oldu, Philippe Val'e bizdeki 'ustaçırak' ilişkisinden, her ikisinin de kızdığı zamanlar birbirlerine küfür ettiklerinden bahsettim, "Bizde de aynı!" dedi...

• Ertesi gün, Leman'daki basın toplantısı öncesinde Wolinski, sevgili Özge aracılığıyla (üç gün boyunca çeviri konusunda çok yardımcı oldu, kendisine ve kocası David'e teşekkürler) annesine hediyelik şeker almak istediğini söyledi, hep beraber yakınımızdaki Ali Muhiddin Hacı Bekir'e gittik... Gururla takdim edebileceğimiz markalarımızın olması ne güzel, yine Özge aracılığıyla Hacı Bekir'in nerdeyse "Fransız Devrimi" ile aynı yaşta olduğunu söyledim...

• Basın toplantısı beklendiği gibi karşılıklı dostluk sözleri, işbirliği dilekleri içeriyordu... Güneri, vize için Fransız Konsolosluğu'ndaki çektiği sıkıntıların acısını Fransızlar'dan çıkardı azıcık ama o kadarı olur!.. Bir düzine mizahçı birarada, hiç mi polemik yaşanmasın?!.. Hele ki zihninde yıllar yılı Gönül Adamı ile Jean Pierre'yi tartışmışsan, Güneri İçoğlu gibi!..

• Sabah gazetesi yazarı Okay (Gönensin) ağbinin sıkı bir Wolinski'ci olması ve basın toplantısına imzalatmak üzere 25 adet Wolinski albümü göndermesi de apayrı bir detay!.. İmzalar bittiğinde, Wolinski yorgun bakıyordu!..

• Yozgatspor maçı için süslenmiş İnönü Stadı'na içli içli bakarak, kafam Beşiktaş'ta kalarak, tekneye gittim... Tekne gezintisi, iki günün yorgunluğu nedeniyle sakin geçti, Boğaz'ı sevdiklerini düşünüyorum, çünkü Boğaz'ın sevilmeyebileceği hiç aklıma gelmiyor... Gezinin sonlarına doğru Val'le "batıdakilerin doğuya, doğudakilerin batıya ilgileri" üzerine konuştuk... Türkiye sanatçısı olup da Paris'e gitmemek az rastlanır bir durum!.. Onlar için de İstanbul, galiba 'doğuya giriş' tadında...

• Gezinin sonlarına doğru tekne sağa-sola daha fazla yalpalamaya başladı... Bir batı markası olarak, sürekli doğu-batı arasında devinen ruh halimizi anlamaya katkısı olmuş mudur bu sallantılı halin, bilmiyorum!..

• Biri imzalı iki Wolinski albümüm güzeldi, güzel bir dergi çıkartıyor olan ekibin dergimizi kolpadan değil, gerçekten beğenmeleri güzeldi, bir de Marie'nin çiçek desenli siyah çorabı da güzeldi!..

• Charlie Hebdo günleri, ben ve eşim Eser için, Ortaköy'deki sahlep-çay seansından sonra bitti.. Vedalaşmadan sonra, takside Beşiktaş'ın maçı 4-2 aldığını öğrenmek, yorgun gün için iyi bir finaldi!..

Hüseyin ERER

Ben ofisboyum
onların geliceni duyunca
kahve makinası aldım
kaçak çay aldım
ancak onlar yukarı çıkmadı.

Fransızlar için
Tekne gezisi düzenlendi
ama ben pisikiyatristime gidip
niye geldi bunlar diye sordum.

Hayrettin BELLİ

Benim gibi, iş ve başka ciddi meselelerle pek meşgul ama aslında pek de ciddi olmayan bir adam için şu sanatçıların dünyası, biraz yorucu da olsa güzel bir kaçış oldu doğrusu.

Yıllanmış kadim dostum Tuncay'ın **"şubat'ın son haftası benimsin, Charlie Hebdocular gelecek, senin de olman lazım, hatta şirketin minibüsünü de getir"** demesiyle macera başladı.

İlk olay da bizim titiz ortak Bahri'yle,(adı üstünde denizci ve teknecidir) minibüs yüzünden kapışmamız oldu. Malum minibüsü genelde o kullanıyor, gözü gibi bakıyor, kimseye vermeye kıyamıyordu. şöyle bir on dakika seslerimiz odalarda yankılandı, **"aman"** dedik, **"Leman"** dedik, sonra da Bahri'yi nihayet razı edip anahtarları değiştirdik. Ve, **Gümüşsuyu**'ndan şu seneledir görmediğim Leman'ın iş bitirici elemanı **Kutlu**'yu alarak havaalanına yol aldık.

Uçak rötar yapmıştı ve misafirleri zamanında karşılayabildik. şu Fransızlar, İngilizce konusunda pek başarılı olmadıklarından yabancı ülkelerde kendilerini pek rahat hissetmezler. Düzgün, hatta aksansız(bu aslında Paris aksanlı demek) bir Fransızca'yla, **"hoşgeldiniz"** diyince, **"Aman Fransızca da biliyorlarmış, pek güzeel"** türü bir yüzünde güller açma durumu oldu. Philippe'in yazı işleri müdürü olmasının yanısıra, ekibin başı olduğu da her halinden belliydi. Başladık **Leman** hakkında sorgulanmaya... Önce otele, sonra da dergiye dar yetiştik yani...

Wolinski karikatürcüler arasında benim rastladığım türünün ilkiydi, adamın sürekli elinde tuttuğu bir not defteri vardı ve her şeyi yazarak değil ama çizerek not alıyordu. **"Çünkü hafızam zayıf"** diye açıklıyordu bu durumu. Leman'ın çizerleri bir bir boy göstermeye başladılar.

Tam 15 dakika sonra onun hakkında, **"iyisi ve kötüsüyle tam bir sanatçı"** dedirtecek kadar kararımı vermiştim. Sabırsızdı, derin meseleleri tartışmayı hep Philippe'e bırakıyor, dinlemiyordu bile. Kıskançtı ve açık sözlüydü, uzun zamandır Türkiye'de yaşıyan bir Fransız kadın, **Cavanna**'nın bronşitinden dolayı gelemediğini öğrenince **"yazık, çok yazık"** deyince sinirlenip, **"eh artık bizimle idare edeceksiniz!"** demekten çekinmiyordu. Kadınları seviyordu, ama erkelere pek fazla tahammül göstereceğini sanmam.

Benim için en önemli şey, o gece **Ramize Erer**'in karikatürlerinin ne kadar enternasyonal, hatta ne kadar Türk'ten çok Fransız olduğunu farketmem oldu. Daha önce bunu düşünmemiştim. Charlie Hebdo'cular Leman'ın Café'sine, promosyonel ürünlerine, bardaklar, kupalar, çöp tenekelerine hayran kaldılar. **"Bizden çok ilerdesiniz"** dediler.

O akşam yorgundum ve uyudum, Wolinski'nin hayatını anlattığı **"Je montre tout!"**(Herşeyi gösteriyorum) başlığıyla hayatını çizdiği kitabına ancak ertesi gün göz atabilecektim.

Güya gündüzleri de misafirlere ayıracaktım ama şu işlere dalınca hamam sefasına bile geç gelebildim...

Kumkapı müzisyenlerinin müzikal kalitesi gittikçe düşüyor gibi geliyor bana, yoksa yeterince sarhoş olamadım mı ne o gece? O gece Wolinski'ni hayatını okudum, daha önce de Fransız arkadaşlardan da duymuştum. Gerçekten de ilk dönemlerinden itibaren kendi deyimiyle basın toplantısında da sözetmişti;**"obsédé sexuel"**, yani **"seks düşkünü"** idi (gerçi Ragıp Duran bunu **"cinselliğe düşkün"** diye tercüme etti ama...). Ama 68'li yıllarda hatta bundan biraz da daha önce yaptığı çizimler gerçekten, toplumu sarsacak cinstendi. En dikkatimi çekeni size anlatayım. İşçiler dinliyor, sendika temsilcisi konuşuyor:

"Arkadaşlar, galiba işi durdurdunuz"

"Evet, evet"

"Ben sizin delegenizim, benden hiçbirşey saklamayın"

"Ücretinizi arttırmak istiyorsunuz değil mi arkadaşlar?"

"Yoksa sigorta mı, tatiller mi? Patronlara ve hükümete sorumluluklarını hatırlatmalıyım,sizi bunca seven delegenizle konuşun. Hadi konuşun..."

"İt herifler, söyleyecek misiniz söylemiyecek misiniz? Neden greve gittiniz?"

"Devrim yapmak istiyoruz!!!"

"Devrim mi? Deli misiniz? Patronlar ve hükümet bu pazarlığa yanaşır mı sanıyorsunuz?"

Cumartesi günü tekne gezisinde beni bir sürpriz bekliyordu. Benim olduğu gibi partinin yarısını atılmaktan beter edilip ayrılmasına, ÖDP'nin ÖDP olamaktan çıkarılmasına göz yumup sebep olan eski genel başkanım **Ufuk Uras** da oradaydı. Bir saatten fazla sohbet olanağı oldu. Partili hayatımızda bizim gibi muhalif arkadaşların pek öyle olanakları olmazdı buna. Yine de kendimi istisna kabul ediyorum, ben. Bu muhabbet başka bir yazı gerektirir. Yazı Leman'lık olur mu olmaz mı belli olmaz.

1978'de ben 18 yaşındayken Paris'e gitmiştim, o zaman Wolinski, **Komünist Partisi**'nin **"l'Humanité"** adlı günlük gazetesinde baş sayfada çiziyormuş. Ben o zaman tabii ki ismini falan bilmiyordum. Ama bugün birkaç karikatürünü gördüğümde çizgisinden hatırladım. O dönemde Fransa'nın aydınları tarafından özellikle **Sovyetler Birliği** ile ilgili bir sürü olumlu karikatür çizdiği için çok eleştirilmiş, hakaretlere bile uğramış. Bugün **Sovyetler**'den ve **Küba**'dan sözettiğinde, 1970'li yılların Küba'sını hatırlayıp, bugün nitelikli insanlar olan arkadaşlarının dolar için başka işler yapmak zorunda olmasından dolayı üzülüyor, **"ne kadar temiz bir toplumdu"** diyor. **"Aynı şey benim Çekoslovakya'daki Rusya'daki arkadaşlarım için de geçerli"** diyor. O sistemin bürokratik halini bile bile, samimiyetle ve ehveni şer olarak savunmuş. Kendi deyimiyle **"cennet değilse bile cehennem hiç değil"** demiş. Çizimlerdeki ve satırlardaki samimiyet kesin. İşte ondan **"hayali itiraflar"** başlığı altında satırlar...

"Evet itiraf ediyorum. Ben bir KGB ajanıydım. Bir Moskova seyahati sırasında, uçakta "Paris Match" dergisinin(bizdeki Hafta Sonu gibi bişey) müdürü beni işbirliğine aldı. Belki birçok okur hayal kırıklığına uğrayacak, yüzüme tükürecek ama yaptığımı kabul ediyorum. Ayrıca bu sırrımı açıklamak beni rahatlattı da. Tek üzüldüğüm, mizah ve karikatür silahlarının bu kapitalizmi ve liberal-faşizmi yenememiş olmasıdır. Ama kavga bitmedi, ve ben bir mizah askeri olmayı sürdürüyorum."

Bu fazlasıyla amatör yazımı bitirmeden önce, basın toplantısının sonuna doğru tercümanlık yaparken, Çağçağ'ın **"Bana babamdan fazla faydası dokunan, Wolinski'nin ellerinden öpmek istiyorum"** deyip durmasından sonra **"öpsene elini"** diye uyarmaktan dolayı, bu Anadolu jestinin müsebbibi olmaktan dolayı da gururluyum.

Bu çizer geyiğinin, Leman köşelerinin tadını almaya başlarsak, bizi kim tuta ?

Kaan ERTEM

Charlie Hebdo'cularda görüp de etkilendiğim bir detay, çizerlerin devamlı olarak yanlarında getirdikleri bloknotlara bir şeyler çiziktirmeleri oldu. Bu **"gördüğünü çizerek not alma"** işi aslında doğru bir harekettir ve her çizerin yapması gereken bir iştir. Ne var ki biz Türk çizerler böyle uluorta çizgi çizmeyi pek sevmeyiz. Daha çok kafamıza yazıp sonra kağıda dökeriz. Bu hengâme arasında dünyaca ünlü karikatürcü **Wolinski**'nin eskiz defterinin **Carrefour** marka olması da ayrıca dikkatimi çekmiştir. Büyük bir ihtimalle havaalanına gelirken **"Dur şu Paris Karfur'a uğrayıp kendime bir defter alayım"** deyip aldığı

bu defter için koca Wolinski kimbilir ne kadar zaman kasa kuyruğunda beklemişti? Karfur olayı niye bana bu kadar garip gelmiştir? Ne bileyim ben.. **Türk** çizer-**Fransız** çizer karşılaştırmasını yıllar evvel dostum **Kadir Yılmaz**'la birlikte Lemanyak'ta çizmiştik. İlgilenen arkadaşlara bu hikayeyi tekrar okumalarını tavsiye edebilirim.

Fatih KAÇAN

Hani yıllardır halk arasında dolaşan bi ünlü görme geyiği vardır ya, mesela Boorum'da **Mick Jagger** gözükmüş veya **Sultanahmet Köftecisi**'ne **Elia Kazan** gelmiş gibi. Oldum olası sevdiğim bi geyiktir bu. Hatta bi vakitler **Harison Ford**'u görerek bu geyik kervanına bizzat eşlik bile etmişimdir. Oldum olası ünlü insan hastasıyımdır. Kalabalık yerlerde gözlerimi faltaşı gibi açarım ki, bir ünlü daha görebileyim diye. (Hastalık işte bu, yapılacak bişiy yok.) İki hafta önce **Leman**'a geldiğimde gözlerime inanamadım. Feci heyecanlandım, kalbimin atışı falan değişti. Ne mi oldu da değişti? Hani bir sinemacının **Beyazıt** sahaflarda **Robert De Niro**'yla karşılaşması nasıl güzel ötesi bişiyse ben de o gün dergide Fransızlar'ın ünlü karikatüristi **Wolinski**'yi görmüştüm. Bu inanılır bişiy diildi. Yıllarca usta karikatürcü ağbilerimizin yabancı dergilerinden, albümlerinden aşina olduğumuz bu abiyi, yıllar sonra görmek süper mutlu etmişti beni. Ve bi süre sonra abinin geliş sebebini de öğrenmiştim kadim dostum **Aslan Özdemir**'den. Fransızlar'ın ünlü dergisi **Charlie Hebdo,** bizimkilerin daveti üzerine kalkıp taa buralara kadar gelmişti. Wolinski abiden başka, ekipte biçok güzel kardeş de mevcuttu. Mesela Jul, bu kardeşler -

den en sıcak ilişki kurduğumuz tiplerden biriydi. Süper yakışıklı ve bir o kadar da yetenekli bi arkadaşımızdı. **Kumkapı Neyzen**'deki tanışma yemeğinde iki dakikada hepimizin portresini çizerek aklımızı aldı. Alınan alkol, sınırları zorlamasa da **Gökhan Dabak**'la ilgilenmek bana düştü, milletin roman dansı yapmam için tezahüratlarını Gökhan'ı üzmemek için reddetmem, Wolinski'yle birlikte atılması muhtemel göbek şovunu da kaçırtmıştı bana..

Bi ertesi günkü boğaz turunu kaçırmış olsam da, Kumkapı'da Charlie Hebdocular'la geçirmiş olduğum vakitler anı defterimin en baş köşesini süsleyecektir.. Ugh...

A.Osman ÖZBAY (Tellak)

Yabancılar ilk geldiklerinde alışkın olmadıkları için korkarlar bizden. Bunlar da korktu. Ben bunu hissettim. En çok da yaşlı adam korktu. (...) **Fransız kadınlar** çok güzel olur. Ama çoğu kişi bilmez, hamamda en rahat kadınlar **Japon kadınlarıdır.** (...) Ben işimi özenerek yaptığımı söyleyebilirim. Zaten bizim iş özensiz yapılırsa bir b.ka benzemez. Kese attığımda biraz hırpalandılar, ama bu gerekliydi. Yoğururken gevşemiş olmaları, beni mutlu etti. Bahşiş için teşekkürlerimi sunarım.

Sinan GÖKSEL
Fotoğrafçı

Fransa'nın ünlü mizah dergisi **Charlie Hebdo**'nun çizerleri, yazarları Wolinski ve arkadaşlarının, **Leman** dergisine yaptıkları ziyareti görüntülemek bana nasip oldu, iyiki de oldu.

Birlikteliğimizde kameram sürekli üstlerindeydi. Düşünsenize; Türk hamamına gidildi, herkes durumun keyfini çıkartırken adamın biri (üstelik giyinik) devamlı fotoğraf çekiyor ve hiçkimse **"ulan burada rahat bırak bari"** demiyor ve aksine herkes alabildiğine neşeli. Ben de, makinamın lenslerindeki buğularla verdiğim savaşa rağmen aynen onlar kadar keyifliydim.

Paris Misafir

Kemal Aratan

N'aaber? Hatırladın mı beni? Bir zamanlar bir üçüncü dünyalı olarak gelmiş, ziyaret etmiştin beni... İşte, şimdi bu da benim sana iadei ziyaretimdir... Ee? Hiç arkadaşın, eşin dostun yok mu beni bilmeyen? Beni onlarla tanıştırmayacak mısın? Efendim? Bu çizimlerinle mi? Ne kadar bencilsin, illa ki senin başından geçen olaylar vasıtasıyla tanıtıyorsun beni... Aslında kendin için kullanıyorsun... Ama n'aapalım, reklamın iyisi kötüsü yoktur deyip, geçip giderim. Üstelik biz kentler, siz insanlar olmazsa bir hiç olduğumuzu çoğunuzdan iyi biliriz...

Bana geldiğinde ilk Metro'mla tanışmıştın. Pardon? Bunlar metroya binip dört-beş durak arasında şarkı söyleyip para toplayan "iki zenci mi? Şu ortada oturanda sen. Saint Michel? çok sevmiştin herhalde... Her gün görüyordum seni orada... Günlük turlarının başlangıç ve bitiş noktasıydı bu meydan... Arka sokaktaki Yunanlı dönerciden de her allahın günü mutlaka bir döner'li yiyordun... Sen Türk, Yunanlı komşun ne de olsa, bu gurbet elde senin kanın kaynıyor. Onun da cüzdanı... Şuna bak, aç kuduz... Nasıl da iştahla yiyor döneri. Ama kendi kendime "Yesin, yesin... Yoksa gezemez sokaklarda, Paris'im ben, yerarım adamı" diyordum...

Bu neydi? Haa, şu Orly'de kaldığın semtte, her ekmek almaya çıktığında gördüğün, köpeğini gezdiren adam mı? Hala orada, hala orada, şimdi gelsen onu gene görürsün... Yalnız köpeği biraz yaşlandı... Adam ise kendi kendine konuşuyor ve kelini kapatması için yandan uzattığı saçının her rüzgarda kalkıp, uçuşmasını önleyecek jöleyi hâlâ bulamedi.
Ekmeklerinizin lezzeti nasıl bizimkilere benziyorsa, sizin orada da bunun gibi adamlerdan elbette vardır. Yanılıyor muyum?

Fransızca bilmiyordun ve her allahın günü tek başına nerelerden, kimlerin kimlerin olduğu yerlerden geçtin... İstesem seni bir alırdım içime, yitip giderdin, kimseler bilmezdi... Ama iyi davrandım sana değil mi? Sadece birkere baş bulundum, onda da sen yırtmıştın... Metro kapısının çalan zili ile kapanışı arasındaki kısa sürede vurdun, kaçtın... Aferim. Zaten yakalasalardı, seni ellerinden ben bile alamazdım o dört azmanın. Hele bir de üçüncü dünyalı olduğunu bilselerdi...

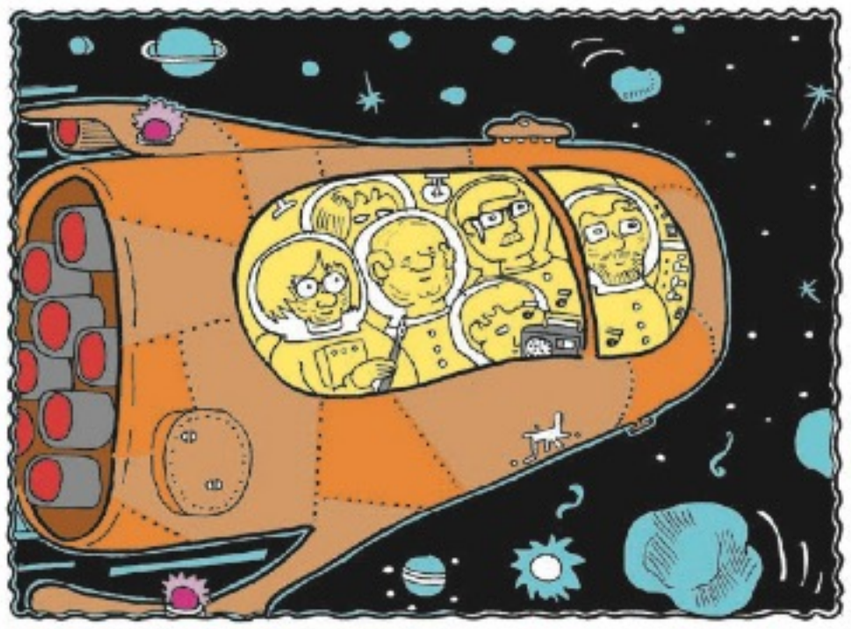
İttir, kaktır, Fransızca birkaç sözcük öğrenebildin sonunda. Ama işte o kadar. Bizimkiler de zaten başka dil konuşmazlar, hele İngilizce hiç...
Neden en çok bu tip eşyaları satan dükkanların ilgini çektiğini anlayabilmiş değilim. Satıcı kızlar yüzünden desem, hiç değil. Haa, sahi o gün bir tane anahtarlık sustalı almıştın değil mi? Heni şu en altta duranı... Sonra ülkene döndüğünde birine hediye etmişsin onu. Kime hediye ettin?

Bir de şu Lhomond sokağındaki evinin en üst katındaki kapısını çaldığında "beni burada nasıl buldun?" diye şaşıran bir çizer vardı. Şu bizim "Le Echo des Savanes" dergisinde çiziyordu. Pek de makbuldü haa... Dur bakim, adı neydi? Gönül? Engintaş? Neyse, öyle bir şeydi işte... Siz çay içip, bir muhabbet koyulaştırırken, ben de sizi çiziyordum. Bir "bunların ne işi var burada?" Niye çekip gitmiyorlar bu iki pis üçüncü dünyalı?" dedim kendime. Sonra da "Aa, olur mu... Çok ayıp, bunlar iyi insanlar, ne güzel, gurbette birbirlerini bulmuşlar, sevinmişler" dedim ikiraikli ikiraikli... Ne şizoid bir şehirim. Sonra ikiniz de döndünüz kendi ülkenize, bana bu hatırayı bırakıp...

GİDELİM BU DÜNYADAN

Gidelim bu dünya'dan yahu. Uzaklaşalım, bu elinde otomatik tüfek balta döner bıçağı olan vahşilerden, olabildiğince. Bir gemiye doluşalım, galaksinin öteki ucuna gidelim. Orada biraz kafa dinleyelim; neler yapabileceğimize bakalım. Bu yeni gezegende çok kalır mıyız, yoksa özler de geriye mi dönmek isteriz, yoksa Dünya'yı kurtarmaya mı çalışırız; bi düşünelim bunları! Düşünürken hayâl kuralım, ani şoklarla birbirimize sarılarak ağlayalım, arasıra acıları unutmayı başarabilip birbirimize süper espriler yapıp gülmekten zıçırtalım. Dört uydulu yeni tuhaf gezegenimizin, alaca renkli içbükey ufkundan, uzaktaki 'süt rengi' galaksilere ve yanan yıldızlara bakarken, insan'ın neden bu kadar yıkıcı olduğunu düşünelim tekrar.

Ben mecbur muyum ulen, hunharca öldürülen Karikatür Sanatçılarının arkasından duygulu anma yazıları yazmaya! Bu mu benim en çok istediğim, bu mu göstermem gereken performans!? Yukarıda gezegen mezegen derken, bir an unutuverdim tekrar, şu saçma ve korkunç olayı; keşke hep bu galaksiler hakkında birşeyler anlatsam diye geçti aklımdan. Şu cümleler ile tekrar, beni kucaklayan, arada sevgilerinden boğazımı sıkan gerçeklere döndüm. Ama mecbur muyum cidden, öldürülen insanların arkasından hüzünlü yazılar yazmaya? Çünkü, kuralsız, adaletsiz bir oyun oynuyormuşuz gibime geliyor! Ben en fazla, anma'lı yazılar yazabiliyorum. Adam otomatik tüfekle ateş ediyor. Gidelim buralardan. Bi kere gidelim hele; hatâ mı ettik küsüp gitmekle, ne zaman geri döneriz, onları düşünürüz sonra karanlık uzay yollarında.

Pirinç, Et, ya da baklagil fiyatları hakkında söz ederken bile, acı sıkıntı ve öfke duyuyorken. Niye bu kadar arttı bu Pirinç ve Mercimek, kim tırmandırıyor bu temel gıda fiyatlarını, tarım'ı niye hakkıyla beceremiyoruz diye, canım sıkılıp, küfür edesim gelirken birilerine (son iki ayda gene, yüzde 30 artmış Pirinç. Şurda bir çorbamız pilavımız var, onlara göz diktiler. Kırığına, ikinci-üçüncü kalitesine düştük, başka ne yiyeceğiz pilav haricinde. Et fantezi zaten. Sonuçta bunda payı büyük olan kişi ve kurumlar, birilerinin acı çekmesine sebep oluyor; çekip direkt vurmasalar da anamızı ağlatıyorlar! insanların yaşam kalitesini her geçen gün düşürüyorlar) hâl durum böyleyken, zaten güçken, bir de direkt silahla vuran, hatta sen kaldırıma yere düştüğünde tepene gelip, iyice ölesin diye bir kez daha ateş edenler var. Bu katiller için ne yazılır, o ve onun gibi düşünenler ne tür bir sözden anlarlar? Kendi 'kutsal' kitaplarında okuduklarına inanmıyorlar. Ben ne diye fanatiklerden bahsedeyim, dincilerden bahsedeyim? Ne kazanacağım, yalancı bir avuntudan başka? Adil bir oyun değil bu! Gidelim bu Dünya'dan. İyi mi ettik kötü mü ettik bakarız sonra. Kurtarmayalım hiç, bu eski, laf anlamaz Dünya'yı! Yeni bir dünya'ya, emlakçı komisyonunu ödeyip yerleşelim.

Bilim-kurgu yazarı Asimov, meşhur "Vakıf" serisinde ve aynı adlı ilk romanında, galaksinin öteki ucundaki böyle bir gezegenden bahsediyor: Yavaş yavaş dağılan İnsan İmparatorluğunun yıkılma sürecinde, bilimadamları ve sanatçılar, galaksinin öteki ucundaki ıssız bir gezegene sığınıp, ne yapacaklarına orada karar veriyorlar ve harekete geçmeyi bekliyorlar, umut ediyorlar... Daha önce, hiç, bu kadar karikatüristin yanyana öldürüldüğünü görmemiştim...

Uzaktayken mi daha iyi umut edilir, yoksa kavgaların dertlerin saçmalıkların tam içinde, ortasındayken mi daha nefis umutlanılır, bilmiyorum. Umut fakirin ekmeği ama, umut'a da zam bindiriyorlar peşpeşe. Usulca umudun kalitesi de düşüyor: Kırık, ikinci kalite umutlara kaldık artık.. O gidebileceğimiz uzak gezegende, söylenenlere göre, büyük bir Umut Çukuru varmış! Asteriks'in can dostu, süper kuvvetli Hopdediks'in ufakken içine düştüğü sihirli şerbet kazanı gibi birşey yani: Bu çukura girerek içindeki mavi balçıkla yıkananlar, tekrar, ağızlarına kadar Umut kazanıyorlarmış... Küçük gemimiz hızla yol alırken, arkamızdaki dünyadan gelen patlama dumanlarının ve top tüfek seslerinin eşliğinde, böyle bir çukurun gerçekten var olup olmadığından konuşuruz. Gene söylenenlere göre tabii, çukur hikâyeymiş. İnsanların umut etmesini sağlayan bir hikâye.. Ama bu tür hikâyelerin yaratılmasını sağlayan, gizli bir 'yaratım taşı' varmış, bir buz mağarasında. Bu gerçek, hikaye değil! Rüyamda görücem. Bugün görürüm inşallah.

Çizimlerinin, karikatürlerinin, kapak illüstrasyonlarının, otomatik silahlarla içerisi taranırken havaya uçuşan mizah yazılarının arasında öldürülen o meslektaşlarım, o ağabilerim, ustalar, yaşları benle aynı olanlar, kadınlar, erkekler, neredeler şimdi? Nereye gidiyorlar!? Hangi gezegene!? Bizi, arkalarından söylediğimiz bu hüzünlü sözleri işitiyorlar mı? Heey! Duyuyor musunuz diyorum sizlere arkadaşlar? Evet, ölülerle konuşmaya çalışıyorum, ne var çok mu saçma? Gidip, hiçbir laftan anlamayan gerizekalı teroristlerle mi konuşayım! Sanatçı'nın, ölüsüyle bile, fazla şansım olmasa da, konuşmaya çalışmaya değer:

Heey!? Nasıl sizce, yukarıda yaptığım gezegenli duygusal benzetmeler!? Pirinçli mercimekli, sosyal içerikli mesajlar; beğendiniz mi?! Başbakanınız da, "yakalayacağız, en ağır cezayı vereceğiz" dedi. Hadi gene iyisiniz, açıkgöz Karikatüristler sizi! Teröristler en ağır cezaya çarptırıldığında (yere yatırılarak kafalarına ateş edildiğinde - daha ağır bi ceza aklıma gelmedi - işkence fantzileri de kurmak istemiyorum şimdi) işte o vakit, ölmekten vazgeçip geri dönebilirsiniz: Öcünüz alınmış olucak çünkü, "ölmemiş" sayılacaksınız. Bizimki de, danışmanlarının yazdırdığı standart açıklamalardan birini yaparak, "Terörün dini olmaz." dedi. Siz daha iyi bilirsiniz bu politikacı tayfasını, bunların standart açıklamaları pek meşhurdur, heh heh! "Nasıl, komik mi oralar?" Sizinki, ağır ceza vaadi ile halk'a şirinlik yapıyor, bizimkisi de "dinci nesil üreteceğini" söylemişti zaten. Bunlar, inşallah sizin gezegene yakın bi yere gelmezler! İşte, böyle şeyler söylendi, başka duygusal açıklamalar yapıldı. "Memnun musunuz?" Eski hayatımıza geri dönebilir miyiz!? Ben bu yazıyı bitirip, gidip yemek yemek istiyorum. Gidip bir kadınla sevişmek istiyorum. Uyumak istiyorum. Oyun oynıycam ayrıca. Internette resimlere bakıcam. Dışarısı soğuk, ayaz. Kar yağdı bir ara. Tek kişiyim ama üç ekmek aldım bugün. Don filan olur da dışarı çıkmak istemem diye. Bir tane uçak oyuncağım var benim yeni, biliyo musunuz, legodan yaptım! Yok çözüm filan! Umut yok! Pirinç ucuzlamayacak, belki benzinde olduğu gibi, dalga geçer gibi, arada bir dörtbuçuk kuruş indirim yaparlar. Sizden sonra başkaları da öldürülecek. Üstelik, yaralanan adamın başına giderek tekrar ateş eden katillerde standart yükseltme eğitimleri başlayacak; şefleri mümkünse bunu yaparken gülümsemelerini söyleyecek.

Evet, belki öyle olacak galiba; bütün duygusallığımı, öfkemi umutsuzluğumu ve espri yapabilme becerimi kustum işte, Tamam mı, gidebilir miyim artık lütfen? Normal hayatımıza geri dönüp, bir süre sonra bu hiç olmamış gibi yapabilir miyiz!? Markette ekmek alırken baktım, insanların normal hayatlarında; niye öldünüz ki hem siz? Niye öyle resimler çizdiniz? Ben de öyle rahat çizmek-yazmak isterim aslında. Yani, herşeyi sizin gibi korkusuzca "eleştirmek!" Ama çok korkuyorum aslında. Daha şu kadarcığını yazarken tırstım be. İnsanlar, bir ölüyle konuşma esprisine, şu "gidebilir miyim artık" lafına bile ne derler diye çekindim. Aptalca sözler olduğu için değil. Gerçek duygularımı açıkladığı için! En korktuğumuz şey yani, gerçekler!. "Nasıl oralarda gerçekler?"

Şu an, sizden güç alıyorum: Derginizin sürekli takipçisi değilim ama İstanbul'a yaptığınız ziyaretlerde ahbaplık ettiğiniz bütün karikatürist dostlarınız aynı şeyleri söyledi tüm gazetelerde: Yalnızca dinci fanatiklere değil, ülkenizdeki ve dünyadaki tüm tehlikeli fanatik düşüncelere karşı, sanatınızla korkmadan cephe aldığınızı, politikacılarını acımasızca eleştirdiğinizi söylüyorlar. O yüzden şu satırlarda artık fazla çekinmiyorum. Aynısını yapamasam bile, "herşeyi eleştirebilme" tekniğinin, teoride mümkün olduğunu görüyorum. Bu eleştirili yazıları-çizgileri talep eden yüzbinlerce dergi okuru da var, süper! Ama, ne bu? Niye utandım şu an, umutlu olmaktan!? Niye ha, bir yanıtınız var mı? Neyse lafa tutmayayım, yorgunsunuzdur şimdi siz. O kadar öldünüz. İyi yolculuklar arkadaşlar!

M · E · T · İ · N · F · İ · D · A · N

"Paris'teki mizah dergisine 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan terör saldırısından sonra, Türkiye'deki iki mizah dergisinin çizerlerine yönelik bazı gazete ve sosyal medya üzerinden yapılan hedef gösterme girişimlerini kabul etmemiz mümkün değildir."

Basın Konseyi Başkanı Pınar Türenç, Türkiye'deki mizah dergilerine yönelik nefret, ayrımcılık, hedef gösterme gibi yayın ve açıklamaları kabul edilemeyeceğini söyledi. Bu tür hedef gösterme girişiminde bulunanlar için, gerekli birimleri re'sen göreve çağırdı.

Türenç, açıklamasına şöyle devam etti;

"Son günlerde bazı gazete ve sosyal medyada, iki mizah dergisi çizerleri için, isim verilerek düşmanlığı körükleyen sözler ve açıklamalar yapılmıştır. Hedef gösterme suçunu oluşturan bu paylaşımlarda, 'hakaret etmeyi sen çok iyi bilirsin, akıllı olun, ayağını denk al, siz de ders çıkarın' gibi sözler sarfedilmiştir. Bu paylaşımları yapan twitter hesapları acilen incelenmelidir. Bunun içinde savcılık ve güvenlik birimlerinin re'sen girişimde bulunmalarını istiyoruz."

ÇİZGİLER SİLİNMEZ MERMİYLE

Güneri İÇOĞLU

Hava kararmak üzere, uzaklardan gelen köpek seslerinin umuda dönüştüğü soğuk kış sessizliğinde yapayalnız yürüyorum terkedilmişcesine ıssız, eski bir köyde... Yerlerdeki kalınca buz tutmuş su birikintileri çelik bıçak gibi parlıyor. Üşüyorum, ellerim donmuş fakat nedense yüreğimde sıkıntılı bir ateş, içimde yangın hissi var... Kasabaya döndüğümde Paris'te Charlie Hebdo mizah dergisine yapılan ve 12 kişinin katledildiği korkunç saldırının haberini alıyorum. Bir acı saplanıyor kurşun gibi göğsümün sol tarafına... Can veren karikatürcüler arkadaşlarımızdı. Ayakta güçlükle duruyorum sonra çaresizce çöküp kalıyorum. Dostumuz **Wolinski** de ölenler arasında... Böyle durumlarda ne zordur yazıp çizmek, kalem hareket etmez, sözcükler asla yetmez...

2004 yılında bir araya gelmiştik **Charlie Hebdo** ve **Leman** mizahçıları birleşip unutulmaz ortak çalışmalar yapmıştık. Yazmış, çizmiş, konuşmuş, tartışmış, günler boyunca çoşmuştuk ve en güzel özel sayımızı çıkarmıştık. Çaycısından ofisboyuna herkes birşeyler karalamıştı bu sayıda. Büyük usta Wolinski ile (şimdi rahmetli demeye dilim varmıyor) beraber olmak, çizgilerle anlaşmak bahtiyarlığına erişmiştik. Zira onu karikatüre başladığımız ilk zamanlardan beri çizgilerinden tanıyorduk ve uzun seneler sonra kendisiyle nihayet tanışmıştık. Aramızdan onun elini öpenler oldu. Çok şaşkındı anlayamadı elinin öpülüp başa konulmasını, hâlâ aklımdadır o şaşkınlığı... Bizler de onun bu şaşkınlığına şaşırmıştık. Uzun yıllar görmediğimiz çok yakın bir akrabamız gibi kağıt-kalemimizle sarılmıştık ona. Kendisini bu kadar tanımamıza da şaşırmıştı. Kısacası mutlu bir rüyadaydık, herşeyin, tüm kimliklerin ötesinde bizbizeydik mizahçılar. Onların bizden tek farkı ellerindeki defterlere sürekli çizmeleriydi, her şeyi çizgiyle kaydediyorlardı. Bizler ise hep aramızda debdebeyle tartışıp olayları gözlemle olabildiğince hafızamıza yazma usulünde çalışırdık. Ancak o günlerden sonra Wolinski'nin ilk çizimi yaptığı eskiz defterimi yanımdan bir an bile ayırmadım ve çizerek kaydetmeye alıştım. O gün Wolinski çizim yaparken ondan aşırdığım kalemini de kalem kutumda hâlâ taşırım, mürekkebi bitmedi, bitmeyecek. Bu yazıyı yazarken elimde sıkıca onun kalemini tutuyorum. Daha sonraki buluşmamızda kendisine bu kalemin yerine kendi yaptığım kamıştan tarama ucunu verdim. Sessizce aldı ve göğsündeki gömlek cebine, diğer kalemlerin arasına koydu...

Dedim ya zordur bu gibi yazıları yazmak, zalimlere lanet okumaktan, küfürler savurmaktan başka ne denilebilir ki, ama ilerlemiyor işte kalem mermi gibi hızlı, durduruyor Wolinski'nin mürekkebi bitmeyen kalemi, bir espri gerek çünkü, yazı-çizgi gitmez tek bir hedefe, eğer gidecekse binlerce, milyonlarca hedefe gider... Bunun için öldürülür zaten yazan-çizen. **Espri** ruh demektir çünkü gerçek anlamında...

Ah be Ustam, ne de çok severdin İstanbul'u ve hamama gitmeyi... Bir tek hamamın içinde görmedim çizdiğini, o buharlı, sıcak kubbenin dışında hemen her yerde kalem elindeydi. Bizleri de İstanbul'daki arkadaşlarım diye birçok defalar çizdi... **"Doğu ve Batı kültürü birbirini asla anlayamaz, anlayabildikleri tek şey birbirlerini anlayamadıklarıdır"** demiştim ona, hoşuna gitmiş olacak ki, bir-iki defa çizimlerinde yazmıştı bunu. Ancak çevirmenlerin **"anlayabilmek"** kelimesini **"anlaşabilmek"** şeklinde çevirmeleriyle anlam değişiyor diye kendisine bir sonraki buluşmamızda söylediğimde; **"Boşver, sevmek için anlaşmak gerekmez..."** demişti...

Dört sene önce İstanbul'daki sergisi için geldiğinde Wolinski ile tekrar buluşmuştuk ve birkaç gün beraber olmuştuk. Sonunda yine çok sevdiği Çemberlitaş Hamamı'nda soluğu almıştık. Çıkınca pirüpak bir halde hamamın az ilerisinde, Çorlulu Ali Paşa Medresesi'ndeki nargile kahvesine çay içmeye gitmiştik. Üç kişiydik. Yer bakınırken elinde nargile için taşıdığı köz tavası ve maşasıyla kahveci çırağı yaklaştı ve bize yer gösterdi. Gösterdiği yerde iki sandalye boştu ve üçüncüsünde tosun bir kedi kıvrılmış yatıyordu. Öylesine güzel uyuyordu ki, uyandırmaya kıyamadık ve başka yer bakınmaya başladık kafalarımızı sağa sola çevirerek. Ancak kedili sandalye grubu dışında bütün yerler doluydu. Bize bu yeri göstermiş olan kahveci çırağı tedirginliğimizi ve kediyi kaldırmaya kıyamadığımızı farkedip elinde taşıdığı köz tavasıyla derhal geldi, kediye okkalı bir tokat indirdi. Tepelenen kedi bu hareketi bekliyormuşcasına aldırmadan çeviklikle fırladı kaçtı, sütunların ve dumanların arasında yok oldu bir anda... Donmuş halde bir kahveci çırağına, bir bizlere bakan Wolinski'nin asıl şaşırdığı; biraz sonra hiçbir şey olmamış gibi gelen kedinin kendisini tepeleyen adama yine sevecen mırıl mırıl yanaşmasıydı ve kendine vuran ellere kafasını kuyruğunu sürtünmesiydi. Wolinski hemen elinde her zaman açık duran çizim defterine gülümseye gülümseye çiziverdi kahveci çırağını ve kediyi. Yine Doğu ve Batı kültürünün tuhaf bir biçimde de olsa birbirini anlayamamasına bir kez daha şahid olmuştuk...

Kaç kuşak geçti bizim gibi bu çizerlerin de önünden, **"Fransa'yı yönetenleri bizler yetiştirdik"** diyorlardı. Wolinski 80 yaşına kadar durmadan çizdi. Bizler zaman zaman umutsuzluğa kapılıp bu işi bırakmaktan dem vurduğumuzda birbirimize hep Wolinski'yi hatırlatırdık. 80 yaşına çizmesi bir yana bizlere silaha karşı kalem elinde ölünebileceğini gösterdi ve son dersini verdi. Şehirden çok uzakta adadayım, üşüyorum ama içim yanıyor, üzüntüyle yalnızlık içindeyim. Sözlerimi burda kesiyorum, bundan sonra mürekkebim konuşsun ben değil... Ölen tüm çizerlerin toprağı bol olsun, Dünya mizah camiası olarak başımız sağolsun...

2002 yılında ortak özel sayı hazırlarken Kılıç Ali Paşa Hamamı'nda

Kebabçıda beni şişlerle çizdiği eskiz ve sonra İstanbul izlenimleriyle dergide basılmış hali

Charlie Hebdo'ya yapılan saldırıdan hemen sonra...

Ece

Mister Do tarafından Charlie Heb_DO

Doğan Pehlevan

Charlie Hebdo'ya yapılan bir önceki saldırı 2012'deydi. İslam karşıtı bir film olarak çıkan Innocence of Muslims (Müslümanların Masumiyeti) Müslüman ülkelerde rahatsızlık yaratmış ve bu ülkelerdeki Fransız elçilikleri, konsolosluklar, kültür merkezleri saldırılara uğramıştı. Bunun üzerine dergi, filmi eleştiren karikatürlerin yanı sıra filme tepki gösterenleri iğneleyen karikatürler yayınlamıştı. Ardından saldırılar ve tehditler Charlie Hebdo'ya yönelmiş; dergi, polis korumasına alınmıştı. Bu röportaj ise o gergin dönemde -son saldırıda öldürülen- derginin yayın yönetmeni Charb ile yapıldı.

Leman dergisi Yayın Yönetmeni, usta çizer Tuncay Akgün, tüm dünyada olay yaratan Hz. Muhammed karikatürlerini basan mizah dergisiyle, Charlie Hebdo'nun Yayın Yönetmeni CHARB ile görüştü...

Charlie Hebdo'nun Yayın Yönetmeni Charb:

'O iğrenç-aptal filmle de aşırı tepki verenlerle de dalga geçtik'

Bir karikatür yüzünden ortalığın nasıl allak bullak olduğunu, gerilimin nasıl tavan yaptığını Paris'te yaşadım. Charlie Hebdo bir kez daha Hz. Muhammed karikatürleri yayınladı ve bu da Paris'te olduğum zamana denk geldi... Sabah dergi her yerde tükenmişti. Cuma gibi yaptıkları ikinci baskıyı da bulamadım. Bazı bayilerin satamadığı söyleniyor. Tanıdık bir arkadaştan fotokopilerini edindim. Bu röportajı Charb'la (derginin yayın yönetmeni) yapmaya ofislerine gidene kadar derginin basılı nüshasını görmemiştim...

Gerilim ve hareketlenme aslında Charlie'nin çıkış gününün 1 gün öncesinde başladı. Televizyon kanalları ve internet siteleri Charlie Hebdo'nun yarın çıkacak sayısında Hz. Muhammed karikatürleri var haberleriyle yıkılıyordu. Öyle ki Başbakan Jean Marc Ayrault, bu karikatürleri onaylamadığını belirten bir açıklama yaptı. Olay ertesi gün soldan sağa bütün gazetelerde birinci haberdi. Sokaklar ve kahvelerde dönen muhabbeti baş konusu da buydu...

Konuştuğum ve tanıdığım Araplar öfkeli, tepkiliydiler... Cezayirli taksici, iki üniversite bitirmiş Tunuslu genç kız, her gün gittiğim kahvenin Faslı garson ortak bir ruh haliyle tepki gösterirken, Fransızlar ürkek ve temkinliydi. Öyle ki bizim Bayan Yanı dergisi için tanıdık bir ortamda çekeceğimiz İslami Bisiklet konulu bir fotoromanda rol alması için kimseyi ikna edemedik. Çekimler için baştan gönüllü olanlar, konuyu duyunca hemen yan çizdi. Açık açık "bizi öldürürler" diyenler oldu. Radikal İslam korkusu Fransızları esir almıştı...

Muhabbet açtığım Araplar da Fransızlar da biraz gazeteci havasıyla sorduğumdan isimlerini yazmam konusunda beni sıkı sıkı tembihlediler.

Charlie Hebdo'nun Hz. Muhammed karikatürleri yayınlaması ve oluşan tepkiler konusundaki düşüncelerimi daha önce yazdığım yazılarda, arayıp soran basın mensuplarına verdiğim görüşlerde belirtmiştim. Bu röportajda nötr kalmaya çalışarak daha çok bu tarafın anlaşılmaya çalışılmasına gayret edeceğim.

10 yıl önce İstanbul'da misafirimiz olan Charlie Hebdo-Leman buluşmasından aklımda kalan Güneri'ye (İçoğlu) ait bir cümle...

Dünyada biri Batı'da biri Doğu'da birine en çok benzeyen iki dergi... On yıl önce Charlie ekibiyle (gelenler arasında Charb yoktu) İstanbul'da buluştuk, gezdik, tozduk, yedik içtik, dansöz oynattık, dans ettik, hamam kapattık, kese attırdık, boğaz gezisi yaptık, muhabbetin dibine vurduktan sonra bizim Leman Kültür'de iki ekip basına ve okurlara açık bir konferans toplantısı yaptık. Sorular, cevaplar, tartışmalar derken Güneri'nin yukarıda "aklımda kalan" diye bahsettiğim şok edici cümlesi geldi; "Doğu ve Batı kültürlerinin birbirleriyle anlaştıkları tek nokta birbirlerini anlayamamalarıdır."

Efsanevi çizer Wolinski, bu cümleyi unutmamış, yıllar sonra Fransa'nın en yüksek tirajlı dergisi Paris-Match'de Türkiye'nin AB üyeliğine destek için çizdiği sayfasından Güneri'nin ağzından söylemişti...

Ve işte yorgun, süzülmüş görünen Charb'la baş başayız. İçeride bir mizah dergisinin, bizimkinden ve daha önce yerlerinden bildiğim açık veya gizli neşesi yerine kasvetli diyebileceğim bir hava hakim. Bu manzara ve Charb'ın yorgun hali beni hüzünlendiriyor...

Charlie Hebdo bu filmi destekliyor sanıyor herkes...

Bu sayıdaki karikatürler, hem çok iğrenç-aptal bir filmle hem de aşırı tepki veren İslamistlerle dalga geçiyor. Fransa'da da aynı şekilde. Yanlış anlaşıldı. Fransa'daki insanların bir kısmı da anlamadı bunu. Bu filmle dalga geçtik, aşırı tepki verenlerle de...

Biraz açar mısınız?

Bu konuyla ilgili Fransa ikiye ayrılmış durumda. İki araştırma yapıldı bu konuda; Charlie Hebdo hakı mıydı –değil miydi, diye. Bir tanesinde "Evet, Charlie-Hebdo haklı %55'e %45 gibi pozitif diğerinde aynı oranlarda negatif çıktı...

Medyada da çok tartışıldı...

Gazetenin yazı işleri politikalarında benzer bir durum oldu. Aynı gazetede bizi eleştiren ve destekleyenler bulunuyordu. Dolayısıyla tam bir ikiye bölünmüşlük var...

LCI kanalında her Salı çizgi roman programım var. Onu kaldırdılar. Gelirseniz koruyamayız sizi, dediler. Bunu duyan ve reaksiyon gösteren birçok gazeteci oldu. Tekrar programı yayına aldılar. Gidebildim böylece.

Entelektüellerden de çok tepki geldi...

Bu karikatürlerin yayınlanmasını eleştiren yazarlar ve düşünürler iki sebepten dolayı bizi eleştirdiler ettiler; Zaten dünyada İslamla ilgili hassas bir durum var. Hem Fransa için kötü oldu, hem de Fransa dışında Müslüman ülkelerde yaşayan Fransızlar için... Hayatlarıyla ilgili tehlike yaratabilirsiniz...

Charlie Hebdo yüzünden mi?

Zaten terörist bomba koymak istiyorsa illa bir sebebi var. O kılıf bizim karikatürlerimiz de olabilir. Bir şey yapmak istiyorsa kılıf onlar için sorun değil.

Yılların dergisi ama şimdi bununla anılıyor...

20 sene 1058 sayı... Bunlar arasında üç sayımız problem çıkardı. İlki Danimarka'da yayınlanan karikatürler, ikincisinde kapakta vardı. Ve şimdi de derginin içinde olan karikatürler...

Tepki alanlar asıl içeride olanlar değil mi?

İçeride son sayfada olanlar. Özellikle ikinci karikatür çok eleştirildi. Ama eleştirenler bu karikatürleri anlamadı aslında. Normal şartlarda kendi okurlarımız kendi okurumuza bir karikatürümüz ulaştığında sorun yok. Böyle med-

'Müslümanların Masumiyeti" filmi protestolarından. "İfade özgürlüğünün canı cehenneme!"

yatize olduğunda herkes aldığı için böyle bir problem oluşuyor. O çizginin içinde ne olduğunu anlamıyorlar...

Ama asıl rekasiyon Muhammed çizdiğiniz için...

Evet tabi...

Kapaktaki Muhammed değil ama. Öyle bir algı var. Türkiye'de bütün gazeteler haberi o kapağı mozaikleyerek verdi.

Hayır! Kapakta "Dokunulmazlar" (The Untouchables) filmine atıfta bulunuluyor. Biri burjuva, biri yoksul siyah. Onların bir araya gelmesi mümkün değil aslında. O filmde bir araya geliyorlar. Biz de o yüzden bir Müslümanla bir Yahudiyi birlikte kapakta kullandık.

CHARLIE HEBDO

Tuncay Akgün

O filme atıfta bulunarak hem Müslüman, hem Yahudi'nin bir gün sansür konusunda hemfikir olacaklarını hayal ederek yaptık.

2006'dan önce, yani Danimarka karikatürleri yayınladığımız sırada kopan skandaldan önce de Muhammed karikatürleri yayınlamıştık ama hiç tepki olmamıştı.

Fakat biraz da siz tetiklemiyor musunuz. Dergi çıkmadan haberleri çıkıyor. Reklamını yapıyormuşsunuz gibi...

İnternette Charlie Hebdo yok. İnternetten alamazsın. Böyle bir reaksiyon olacağını düşünmüyorduk. İnternetten biz duyurmadık yani. Bunu takip eden gazeteciler var; Charlie Hebdo'da bu konuyla ilgili karikatür çıkacak mı, diyen... Dergi çıkmadan önce birtakım gazeteler tahmin yürüyorlar... Bir de Başbakan Ayrault ve Dışişleri bakanı Laurent Fabius bu konuyla ilgili "çok yanlış bir şeydi" açıklamalarını yaptılar...

Onlar nereden biliyor?

Laurent Fabius Mısır'a gidecekti. Mısır'ın Fransa Büyükelçisi Charlie Hebdo'da böyle karikatürler var mı öğrenmeye çalışıyor. Orada oluşabilecek reaksiyondan korktuğu için...

Ve o yüzden hem Başbakan hem Fabius böyle bir açıklama yaptılar. Çok medyatize olması bu nedenle. Neticede devlet de karışmış oldu...

Devlet karşı mı şimdi?

Başbakan "yanlış" diye açıklama yaparken Eğitim Bakanı ve İçişleri Bakanı bizi çok destekledi.

Hollande?..

Cumhurbaşkanı Hollande şu ana kadar bir açıklama yapmadı. Ama 2006'daki Danimarka karikatürlerini yayınladığımız zaman bizi desteklemişti dava açıldığı süreçte... Dolayısıyla devletin içinde bir bölünme var...

Daha sol'dan tepkiler nasıl? Kızıl Danny (Daniel Cohn Bendith) size "mazoşist ve aptallar" dedi.

Evet! Radikal Sol'da Nouveau Parti Anti-capitaliste'nin sözcüsü Besoncenot şiddetle eleştirdi bizi. 2007'de adayken desteklemişti. Aynı partinin 2012 adayı ise bizi destekliyor. Her yerde bölünmüşlük var bu konuda...

Derginin son sayısı "saygılı" ve "saygısız" diye iki farklı kapakla çıktı.

Gerçek kemik okurunuz destekliyor mu sizi peki?

Çok az bir kısmı dışında evet... İnsanları özellikle şok eden şey politikacıların tepkisi.

Neden sence?

Korktular. Politikacılar bu şekilde reaksiyon göstererek korktuklarını gösterdiler. Hem Fransa'daki, hem Kuzey Afrika'da Fas gibi yerlerde Charlie Hebdo'yu destekleyen okurlar şöyle düşünüyordur. Aşırı İslamistleri muhatap alarak onlara, onların gücünü aşan bir önem verdiler.

Gösteriler yasaklandı Fransa'da. Bu konuda ne düşünüyorsun?

Ben gösterinin yapılmasını tabii ki istiyorum. Yasaların izin verdiği ölçülerde... ABD elçiliğinin önünde olan gösterilerde sadece 250 kişi vardı. İzinli değildi. Ne taş attılar ne polis yaralandı. Sakallı radikaller vardı ama şoke edici tek şey sokakta namaz kılmalarıydı...

Bu gösterilerde iki şey cezalandırılabilirdi. İzinsiz olması ve Arapça "Yahudilere ölüm" diye slogan atmaları...

İslamı kritik ettiğimiz zaman hemen Yahudi olduğumuzu söylüyorlar. Geçen yıl bizim ofisi yakarken internet bloglarında benim Yahudi ve ibne olduğumu yazdılar.

Sahi mi?

Bir gazeteye demeç verirken "artık bu saatten sonra Yahudi olmam mümkün değil ama..." deyip bir gazeteciyi dudaklarından öptüm. İslamistler sevindi; "Bakın gerçekten ibneymiş" diye...

Birtakım tartışma ortamlarında konuşurken kesinlikle İsrail'e değil Filistin yanlısı demeçler verdim. Filistin'e çok gittim...

Çok da çizdin, çizdiniz...

Her zaman... Hamas'ın saldırılarından dolayı onları eleştiren şeyler de çizdim ama İsrail politikalarını eleştiren, dalga geçen karikatürler de çok yaptım.

Hiçbir zaman İsrail yanlısı olmadım. Tam tersi Filistin'i savundum hep...

Fransa'daki entelektüellerin bir kısmı ve bazı Müslümanlar, bir etniğe ait olmakla Müslümanlığı karıştırıyor... İslamı kritik etmek mümkün; filozofiyi kritik etmek gibi... "Araplar alt

insan" dersem o zaman ırkçı olmuş olurum...

Yahudilerle ilgili konuda bu daha zor. Fransızca'da biz "juif" sözcüğünü hem Yahudi halk için hem de Yahudi dini için kullanıyoruz. Oysa Arap sözcüğü başka İslam başka... Mesela biz Yahudi dini için komik diyebiliyoruz ama halkı için diyemiyoruz... Bunu söylememin nedeni dini kritik etmenin ırkçılık olmadığını söylemek istemem...

Peki ama Charb, bunları yaparken burada, Batı'da yükselen İslamofobiyi beslemiyor musunuz?

Evet, bu karikatürlerimiz Charlie Hebdo dışında yayınlansa ırkçı görünebilir. Mesela Radikal sağ bir gazete yayınlasa konteksin dışında öyle görülebilir...

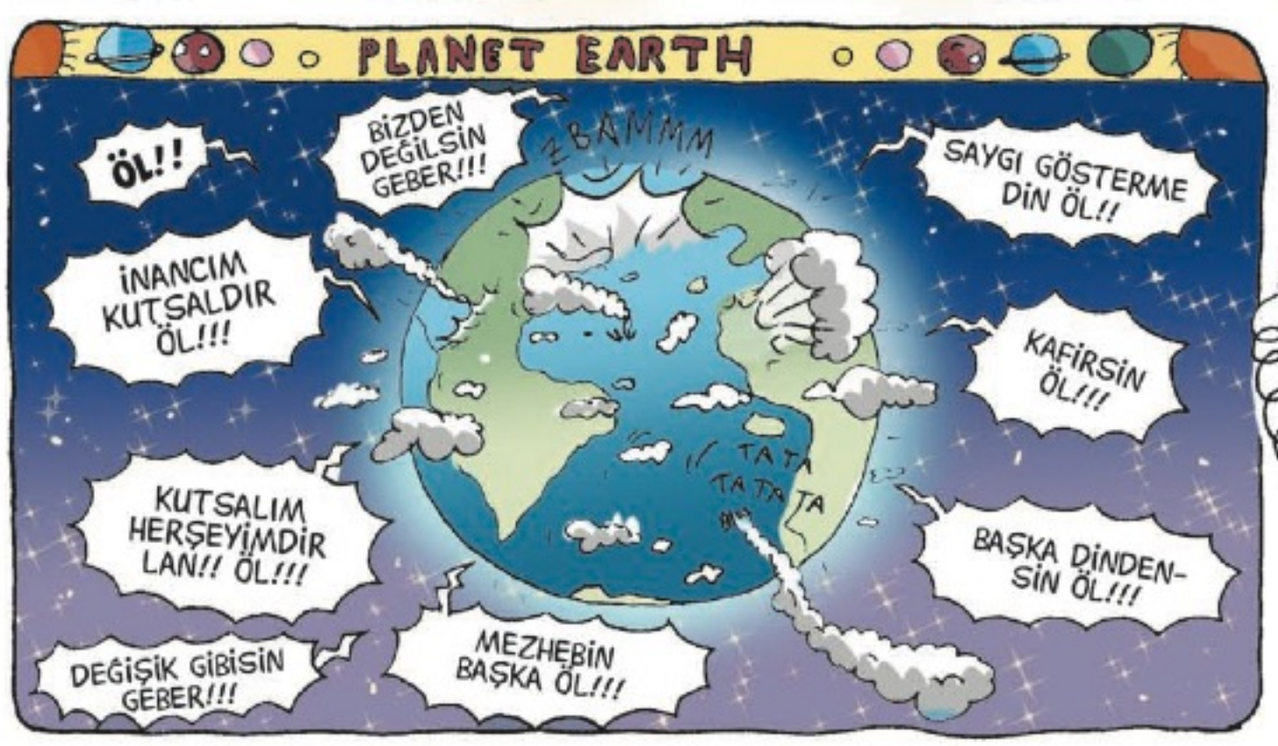

VIVA LA CHARLIE HEBDO

zehra ömeroğlu

GÜLÜYOR HEP ZEKİCE

RAGIP DURAN

Umberto Eco, 'Gülün Adı' romanında, okunursa gülme krizine girme riski yaratan kitabın sayfa uçlarının başrahip tarafından zehirle tuzaklandığını anlatır. Sayfaları çevirmek için parmağını diline götüren okur, 5-6 sayfa sonra rahmetli olur. Kilise, rahiplerin gülmemesi gerektiğine karar vermiştir. Gülen olursa da zehirlenecektir.

Avrupa Ortaçağından kalan bu manzaranın post-modern versiyonunu 7 Ocak 2015 günü Paris'te yaşadık. Gülmemizi istemeyenler, sırıtmalarımızdan, bıyıkaltı gülümsemelerden ya da şen şakrak kahkahalardan rahatsız olanlar Charb'ı, Wolinski'yi, Cabu'yü, Tignous'u vurdular. Çünkü bu kalemler bizi güldürüyordu.

İnsanı diğer canlı yaratıklardan ayırt eden iki önemli fark zeka ve gülmedir, değil mi? 'Espri' sözcüğü, Türkçe'ye Fransızca'dan geçmedir de, bizde daha çok, 'şaka' anlamında sık kullanılır. 'Espri yapma!' mesela. Oysa ki 'Esprit' aynı zamanda zeka demektir. Zeka yoksulları, dikkat edin çoğu zaman ya çok paralıdırlar ya da çok şiddetperver olurlar...

Oysa ki diyelim ki, beğenmediğin, hakaret saydığın karikatürler yayınlanıyor. E sen de ona, aklın, zekan, mizahın yetiyorsa daha kaliteli, daha popüler, daha vurucu karikatürlerle cevap versene... Silah kuşanıp sabah sabah gazete binası basmak da ne oluyor? Kurşun geçirmez ceketini de giymişsin bravo... Yüzünü de gizle, çünkü ayıp hatta belki de günah yaptığın...

Karşı çıktığın karikatürler var ya, şimdi eskisinden milyon kez daha fazla yayınlanıyor... Susturmak istediğin dergi var ya, 50-60 bin tirajdan bir milyon tiraja yükseldi sayende!

Dünya gazetelerine baktın mı hiç? Seni öven kimse var mı ? Herkes bir olmuş sokaklara dökülmüş Charlie'nin arkadaşı... Tüm manşetler Charlie olmuş...

Bizdeki devletlü erkanı 'İslamofobi' deyüp duru. Buranın ilk iki yetkilisi Putin'den bile sonra beyanat verdi konu hakkında.

Vakti zamanında üç silahşör değil yüzlerce kişi Sertellerin Tan gazetesini basıp yakıp yıkmıştı... Daha yakın bir geçmişte Özgür Gündem'i bombalamışlardı. Tan'ı basanları ya da Özgür Gündem'i bombalayanları hatırlayan var mı? Tan'ı ruhu bir şekilde Türkiye medyasında yaşıyor, Özgür Gündem bizzat halen bayilerde... Saldırganların izi bile kalmadı neredeyse.

Fikire fikirle, yazıya yazıyla, karikatüre de karikatürle karşılık veremeyip kalaşnikofuna güveniyorsan, önemli bir zaafın var demektir. Paris cinayetleri şiddetin haksız, haksızın da şiddetli olduğunu gösterdi. Ama Charlie Hebdo hâlâ dil çıkarıp nanik yapıyor kimliği dogma olanlara...

Basın özgürlüğü, kendi başına buyruk olmak, kimseyi iplememek, tabusavar olmak, dogma yıkıcılığı sanıldığı kadar kolay edimler, tutumlar değil maalesef. Bazen delik deşik ederler adamları, kadınları, gençleri, çocukları...

Gülmek için yazı ya da karikatür, olmazsa olmaz koşul değil, biliyorsunuz. Ama yazı ve karikatürü topyekün imha etmek de mümkün değil.

Biz de hep güleriz, geçmişimize, geleceğimize...

SANSÜR!

Metin YEĞİN

Charlie Hebdo katliamı ile sadece 12 kişiyi öldürmedi. Çizilmiş onlarca karikatürü ve daha da kötüsü çizilecek binlercesini, özgürlüğü sansürlemek istiyordu. Arjantin faşist cuntasının sansür dairesinde çalışmış bir ufak memurla tanışmıştım. Her şeyiyle ufaktı. Yüksek bir bar sandalyesinde alçak kalıyordu. Polis gibi bakıyordu. Sabıkalılar listesinde beni arar gibiydi. Yazar olduğumu söyleyince üstümü karalıyor hissettim. 3 yeni bira söyledik. Kayıp çocuğu olan bir arkadaşın komşusuydu. Köpek gezdirirken tanışmışlardı. Sansür memuru olduğunu öğrenince daha çok ilgisini çekmişti. Bazı kitapları saklamış olabileceğini düşünüyorduk. Çok ufak olduğundan pek yaşlanmamış gibiydi. -Az memur çok memur yoktur memur memurdur diyordu Kafka.- 5-6 biradan sonra konuşur diye düşünüyorduk. Konuştu.

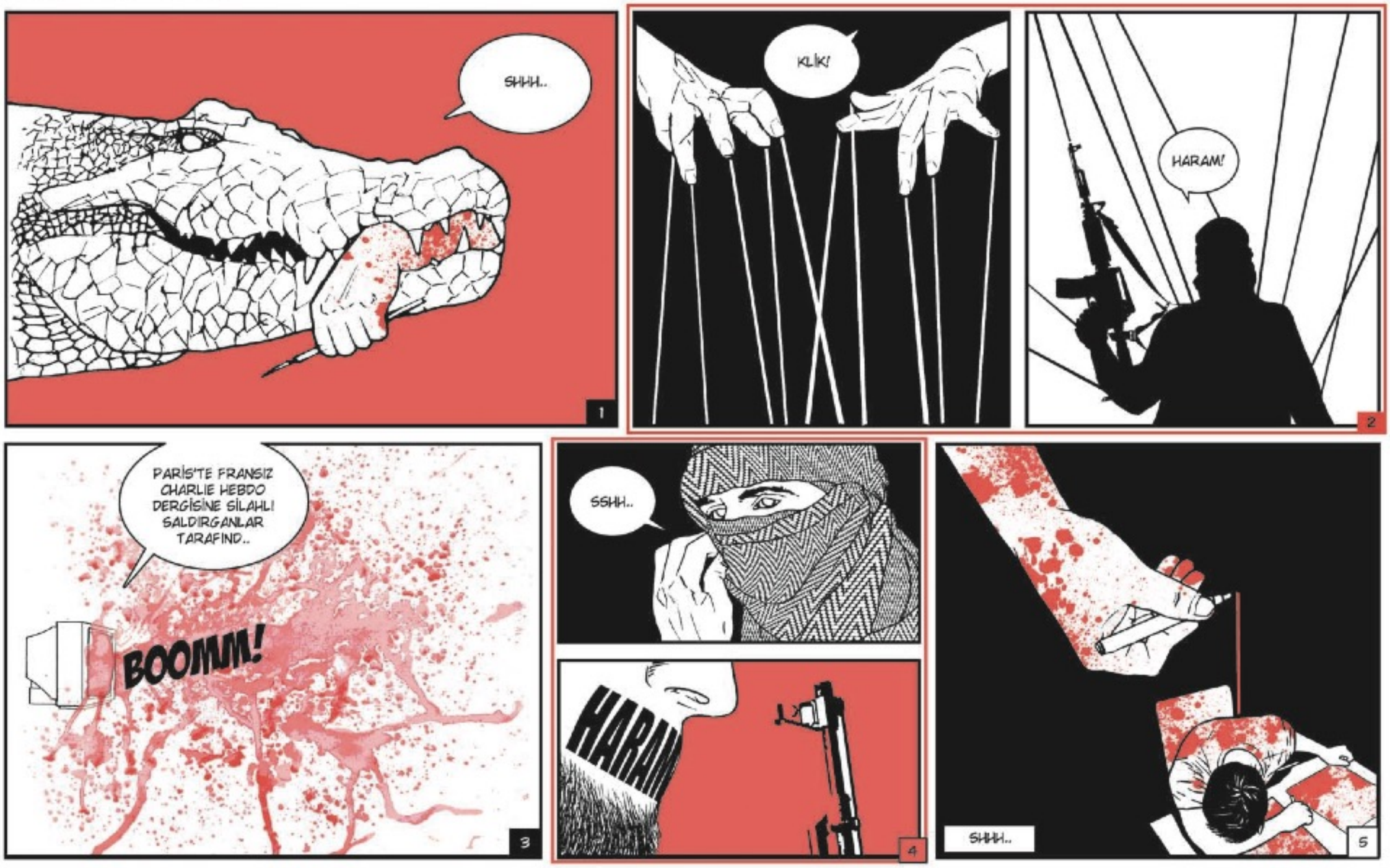
Biz sadece kitapları tasnif ediyorduk. Sonra bir kısmını komünist, sosyalist, radikal, yıkıcı, ayrılıkçı diye isimlendiriyorlardı. Yakılıyordu. Biz sadece tasnif ediyorduk diyordu. Sustu. Alayla bakıyorduk küçük memura. Sinirlendi galiba ama hala ufaktı. 'Sansür bizim yaptığımız değildi. Ölümlerdi. İnsanların kaybedilmesiydi. ' Susmadı. 'Üniversitede bir kişi gelmediğinde kimse bir soru sormazdı. Herkes sanki o hiç bir zaman olmamış gibi davranırdı. Bir kişi kaybedildiğinde sadece o değil yüzlerce kişi susturulurdu. Sansür bu. Sansür bu' Sustu ve kalktı.

Yeni faşizmin sansür biçimi bu. Özgür düşüncenin simgelerini öldürdüklerinde onu öldüreceklerini düşünüyorlar. Doğrusu daha etkili. Sadece yapılmışları değil yapılacakları da yakıyor. Büyük kentlere, sokak aralarına hatta bütün faşist diktatörlüklerde bile insanların son sığınağı mizaha da bulaşan ölüm cüretli olanı imha ediyor. Tam bu sistemin makul, boyun eğmiş ve susmuş olanı kutsadığı bir katliamdı bu. Çizgilerle çizginin dışına çıkanları ehlileştirme çabası ve ne yazık ki komik değil. Ancak çok acı olması bu çizgiyi aşanlarla birlikte bir mizah dergisinde yazmanın onur duygusunu kapatamıyor. Çok üzgünüz ama makul değiliz ve olmayacağız.

CHARLIE.

AKYOL

Wolinski'nin Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemek için Fransa'nın en çok satan dergisi PARIS MATCH 'e 2005 yılında çizdiği sayfa

Sol Üst Balon: Benim için Türkiye'nin Avrupa'ya girmeme nedenleri, kadınların sorunu, Kıbrıs'taki durumu, ermeni soykırımı, kürt sorunu, vs...

Wolinski: Eğer Avrupalı oluyorlarsa çözüm bulurlar, yoksa herşey olduğu gibi kalır.

Sağ Üst: Istanbulda, karkikatürcü arkadaşlarım var. Çok eleştirel bir haftalık dergileri var Leman. Geçmişlerinin ağırlığını biliyorlar, hergün barbarlıkla, yobazlıkla ve keyfiyetle (kuralsızlığı ?) karşı karşıyalar.

Tuncay: Bugün ütopyada yaşamak lazım.

Sol Orta: Beni Istanbul'un en eski hamamına götürdüler. Dinledikçe benim kardeşlerim olduklarını düşünüyordum.

Çağçağ: Gördüklerim, yaşadıklarım veya yaşamak istediklerimi çizmek benim yaşamıma yardımcı oluyor.

Wolinski: Sen büyük bir düşünürsün...

Sağ Orta: Akşam, bir balık lokantasında alem yapmaya gittik. Dansöz bielorusya'dan geliyordu, Adamo çalıyordu. Yanımdaki oturan kız, Ramize, Türkiye'nin Bretecher'i Istanbul'un çıtırlarının göbek deliklerini mükemmel bir şekilde çiziyor.

Sol Alt: Vapurda, Boğazda Güneri'nin şahane çizdiği eski yalılarına hayran kaldım.

Güneri: "Batı ve Doğu kültürleri anlaşamazlar, bir nokta haricinde, anlaşamamak"

Wolinski: "Iyi ki birbirimizi sevmek için anlaşmamıza gerek yok"

Sağ Alt: Istanbul'da böyle bir mizah dergisi olması ve başarması, Türkiye'nin geleceği hakkında bana güven veriyor. Bağımsızlık, özgürlük, ironi futbol ve yorgunlukla tek kalıplığa ve beyinsizleştirmeye itilen toplumunun panzehiridir, ayrıca Avrupalı Türkiye, müslüman dünyası için bir örnek olacaktır.

Gülümsememizden vurdular.

7 Ocak günü öğle saatleriydi. Yarı uykulu gözlerle açtığım televizyondaki haber kanalında, siyah maskeli iki adamdan biri sokakta koşturuyor, içlerinden biri yerde yatan Fransız polisin, "vurmayın" der gibi elini havaya kaldırışına, kafasına kurşun sıkarak karşılık veriyordu. Ama zalimlik sadece bununla sınırlı değilmiş meğer.

Daha sonra islamofaşist olduğu ortaya çıkan bu katiller, Paris'teki dostlarımızı, Paris'teki evimizi, dünyanın en güçlü karikatür dergisi Charlie Hebdo'yu hedef almışlar, bilidiğiniz gibi pek çoğu sanatçı, 12 kişiyi kurşunlayarak katletmişler.

"Paris'teki evimiz" derken içi boş bir niteleme yaptığım düşünülmesin. Çocukluktan gençliğe geçiş döneminde, hafta sonları, içinde yaşadığım taşra kentinin ağır kasvetini dağıtan en yakın arkadaşım önce Limon, sonra LeMan olmuştu. Derginin İstanbul'dan geldiğini bilir ve bu binanın benim bir gün gelip İstanbul'a gittiğimde, benim "evim" olacağını bilirdim. Yıllar yıllar sonra LeMan benim evim oldu. Hem de başıma ne gelirse gelsin... Tuncay Akgün, Mehmet Çağçağ benim 23 yıllık gazetecilik kariyerimde çok değerli kilometre taşları oldular.

2002 yılında, Tuncay ve Çağçağ, Charlie Hebdo ekibinin İstanbul'a gelip, LeMan ile birlikte ortak sayı yapılacağını söylediklerinde, oluşan o müthiş çocuksu heyecan ve mutluluk havası dün gibi aklımda. Ve sonrasında Charlie Hebdo ekibiyle İstanbul gezmeleri... Aa! Bu arada sağlık sorunları nedeniyle İstanbul'a gelemeyen Charlie'nin kurucusu Cavanna'nın gönderdiği mektuptaki kimi satırlar nasıl unutulur:

"Zenginler gülmeyi bilmezler. Sadece tükettikçe ve tuvaletlerini yaptıkları zaman mutlu olurlar. Onlara mutlu olmayı da biz öğreteceğiz."

Perşembe Pazarı'ndaki Kılıç Ali Paşa Hamamı'nda Georges Wolinski ve arkadaşlarıyla peştamaller içinde yaşadığımız sefa, kızlı erkekli olduğumuz için islamofaşistlerin tepkisini çekecekse çeksin. Kumkapı'daki Neyzen Restaurant'ta rakı içerken, oryantal yapan dansçı kadının desenini çizen Charlie'nin büyük ustalalarının tebessümleri ve topluca yaşadığımız mutluluk hali hatıralarımızda bakidir.

Karikatür dergileri, özgürlük ve mizah tutkunlarının sığınaklarıdır. Onların en ama en güzel evleridir. Gülmek yıkıcıdır, güldürmek devrimci. İşte bizi Paris'te gülümsememizden vurdular.

Sivas'ta 37 aydını nasıl yaktılarsa, Paris'te 12 insanı öyle vurdular. Gezi direnişindeki gibi, Berkin'i, Ali İsmail'i, Ethem'i, Medeni'yi, Mehmet'i, Abdocan'ı, Hasan Ferit'i, Ahmet'i vurur gibi vurdular. Karşılayın çocuklar, Charlie'nin melekleri geliyor.

Kutlu Esendemir

2002 Yılına CHARLİE HEBDO Dergisini kardeş dergi olarak istanbu'la davet etmiştik. Ben de bu kardeşliği fotoğraflamıştım ve bu fotoğraflar arşivimin en değerli fotoğrafları olmuştu.

Bu fotoğrafları tekrar arşivimden cıkartmamın nedeni bu alçakça ve kalleşce saldırı olmamalıydı.

Ne olursa olsun,Allah,peygamber,kitap,din hiç farketmez ben her zaman haince ve kallesce katledilenlerden yanayım. Bir insanın bir insan tarafından kalleşce öldürülmesi kabul edebileceğim bir durum değildir.

Sevgili dostlarımızı her zaman güler yüzleri ve sağlam duruşları ile güçlü kalemleri ile hatırlıyacağım, önlerinde saygıyla eğileceğim.

HAYAT KISA SANAT UZUN

Sinan GÖKSEL

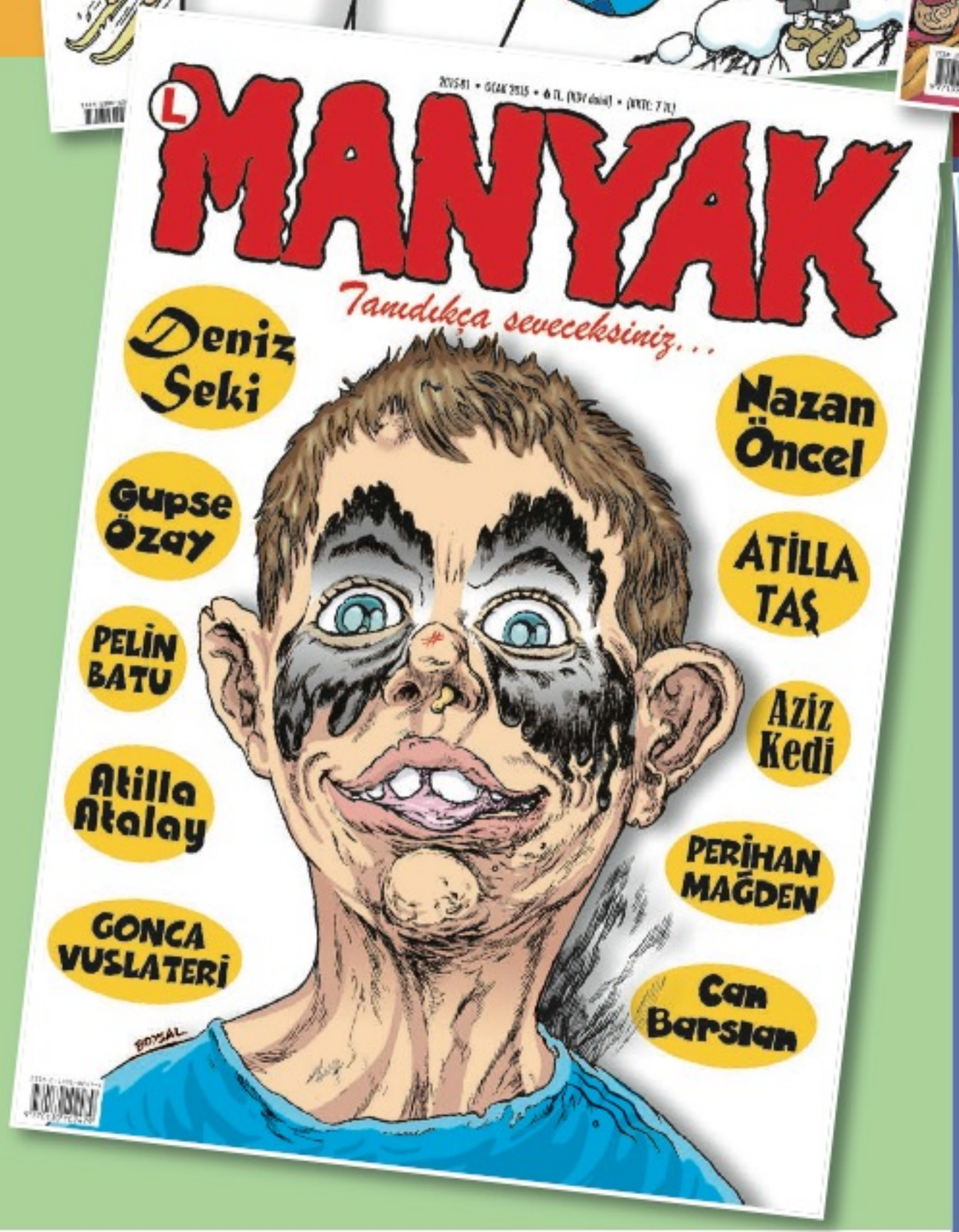
LM ÖZEL 2015-03 Ocak-Mart

● **İmtiyaz Sahibi:** Tuncay Akgün ● **Yayımcı:** LM Basın Yayın Ltd. Şti. ● **Mizah Yönetmeni:** Tuncay Akgün ● **Yazışleri Müdürü:** Zafer Aknar / **Sorumlu:** Serkan Kölük ● **Grafik & Sayfa Düzeni:** Cebrail Okçu ● **Renklendirme:** Fikret Özdemir ● **Kaligrafi:** Fatih Kaan ● **Müessese:** Ali Yavuz ● **Satış Müdürü:** Şener Küçükkaptan ● **Muhasebe Müdürü:** Gülsüm Ünlü ● **Tel:** (0212) 292 95 65 (4 Hat) ● **Fax:** 245 38 06 ● **Adres:** İstiklal Cad. İmam Adnan Sok. No:14 Beyoğlu/İst. ● **Baskı:** LeMan Matbaası **Adres:** Alüminyumcular Sanayi Sitesi C-5 Blok No: 7-8 Hadımköy/İST. ● **Tel:** 0212 858 00 93 (95-96) ● **Genel Dağıtım:** D.P.P. A.Ş

KARANLIĞA KARŞI İNADINA MİZAH...

LEMAN

2015/03 | 7 TL. (KDV Dahil) K.K.T.C.: 8 TL.

Je Suis Caricaturist

CHARLIE HEBDO

LM ÖZEL SAYI

Hones